Bojkot izbora i računice

STATISTI, KOLABORACIONISTI I OSTALI MAČIĆI

Režim protiv medija

BRISELSKI TEATAR APSURDA

BiH 4 KM; Hrvatska 19 KN; Makedonija 150 DEN; Crna Gora 2.00 EUR; Slovenija 2.80 EUR; Greece 3.00 EUR; Austria, Germany 4.00 EUR; Switzerland 6.00 CHF cena 200 RSD

01406

9 770353 802002

VREME

broj 1406

14. decembar 2017.

Intervju: Kokan Mladenović o intelektualcima i politici

NE POSTOJI LIMIT HRABROSTI

NOVI BMW X3.
SPREMAN ZA MISIJU.

5 GODINA SERVICE INCLUSIVE

Potpuno novi BMW X3 je stav o bezgraničnim mogućnostima i izraz čiste pojave i slobode. Od samog prvog pogleda, on zadivljuje svojim atletskim izgledom i opčinjava uzbudljivim doživljajem vožnje. Zahvaljujući delimično autonomnoj vožnji i inteligentnom sistemu pogona na sva četiri točka BMW xDrive, on nudi vrhunsku udobnost vožnje kako na putu, tako i van njega. Stoga on redefiniše limite u svojoj klasi i jedno čini krajnje jasnim: postoji velika razlika u načinima na koje ćete doći do svojih odredišta.

Zakažite test vožnju na www.bmw.rs

BMW

Zadovoljstvo u vožnji

VREME
BROJ 1406
14. decembar 2017.

04 Zoom: Ko s đavolom budžet sadi

06 **Paradoksi pravosuđa: Pravda za žandarme**

08 Bojkot izbora i računice: Statisti, kolaboracionisti i ostali mačići

12 Pred lokalne izbore u Mionici: Pevač Lukas i džipovi iz Sombora

14 Intervju: Kokan Mladenović o intelektualcima i politici

19 Nuspojave: Rašrafljivanje stvarnosti

20 Režim protiv medija: Briselski teatar apsurda

24 Intervju: Vladimir Međak

28 Ekonomija: Državna stanogradnja

30 Retke bolesti: Sistem protiv terapije

32 Intervju: Milena Matić, "Arthur D. Little"

35 Lisica i ždral: O suvišnom

KULTURA

36 **Baština: Ideja nečeg u čemu smo zajedno**

40 Intervju: Veselin Marković, pisac

42 Izložba: Srećna slava, domaćice

44 Televizija: Presađivanje života

46 Koncert: Najbolje od mene

47 TV manijak: Vidoviti Evropljani

SVET

48 **Izrael i Palestina: Slučaj Jerusalim**

52 Grčka i Turska: Poseta sultana

MOZAIK

55 Fudbal: Proleće, čak i u decembru

58 Istina o godinama (2): Ta teška strana reč – ejdžizam

61 Navigator: Od Šazam do š'a znam

62 Vreme uživanja: Tišina

izdavač
NP "VREME" d.o.o.
Kosovska 17, Beograd

direktor
Stevan Ristić

pomoćnik direktora
Vojislav Milošević

finansijski direktor
Daniela Vesić

glavni urednik
Dragoljub Žarković

odgovorni urednik
Filip Švarm

pomoćnici glavnog urednika
Jovana Gligorijević, Momir Turudić

sekretarijat
Jovana Prešić

redakcija
Dejan Anastasijević, Dimitrije Boarov, Slobodan Bubnjević, Radoslav Ćebić, Sonja Ćirić (kultura), Zora Drčelić, Slobodan Georgijev, Andrej Ivanji (svet), Jelena Jorgačević, Tatjana Jovanović, Zoran Majdin, Radmilo Marković, Saša Marković, Ivana Milanović Hrašovec, Milovan Milenković (foto), Milan Milošević, Teofil Pančić, Saša Rakezić, Mirko Rudić, Tamara Skrozza, Zoran Stanojević, Tatjana Tagirov, Dragan Todorović, Tanja Topić, Biljana Vasić, Miloš Vasić, Ljubomir Živkov

dokumentacija
Dragoslav Grujić (arhiva)
Jelena Mrđa (foto)

tehnička redakcija
Ivan Hrašovec (ur.), Tanja Stanković, Vladimir Stankovski, Slobodan Tasić;
lektori: Katarina Pantić, Živana Rašković, Ivana Smolović;
korektori: Nikola Dragomirović, Ana Ćuk Dragomirović, Stanica Milošević

internet izdanje
www.vreme.com
Marjana Hrašovec

prodaja i pretplata
Nikola Ćulafić, Milan Radović

računovodstvo
Slavica Spasojević

marketing
Aleksandar Aleksić (direktor)

e-mail: redakcija@vreme.com
telefon redakcije: 011/3234-774
telefaks: 011/3238-662

štampa: Rotografika, Subotica
ISSN 0353-8028,
COBISS.SR-ID 16907266

Prenošenje, preuzimanje ili korišćenje tekstova objavljenih u Nedeljniku "Vreme" je zabranjeno. Za svako eventualno korišćenje potrebna je posebna dozvola autora i NP VREME, kao nosioca isključivih imovinskih prava na iskorišćavanje autorskih dela koje su stvorili zaposleni u NP VREME.

Izvinjenje

U prošlom broju na naslovnoj strani i u sadržaju tehničkom greškom pogrešno je napisano ime sudije Omera Hadžiomerovića. Izvinjavamo se gospodinu Hadžiomerovićiu i čitaocima.

REDAKCIJA

Šta se tu imalo suditi kad je stvar od početka bila jasna? Sa Najvišeg mesta odmah je rečeno ko je kriv i zašto, a sve ovo je samo gubitak vremena i para poreskih obveznika

PIŠE: MILOŠ VASIĆ

Kolo je upisano na Uneskovu Reprezentativnu listu nematerijalnog kulturnog nasleđa čovečanstva. Specijalnost i ključ ovog uspeha je sprega vladinog i nevladinog sektora

PIŠE: SONJA ĆIRIĆ

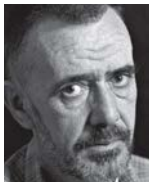

Odluka američkog predsednika Donalda Trampa da prizna Jerusalim za glavni grad Izraela uzburkala je čitav region. Dok države EU kritikuju ovu odluku, palestinski Hamas je proglasio treću intifadu i raketirao izraelske teritorije, na šta je izraelska vojska odgovorila napadima borbenih aviona i tenkovima

PIŠE: UROŠ MITROVIĆ

Fotografija na naslovnoj strani: Marija Janković

DRAGOLJUB ŽARKOVIĆ

Ko s đavolom budžet sadi: Čemu služi farsa sa amandmanima vladajuće koalicije u kojima nema ničega osim zatiranja „žutog ološa“ i očigledne opstrukcije parlamenta

Vladajuća većina podgreva i dosoljava buku i bes u skupštini i može to da tera do kraja – dok se narodu ne ogadi, a podnošenje ostavke vlade i raspisivanje izbora bilo bi pravdano nemogućnošću donošenja zakona i kočenjem reformskih akcija

RECITOVANJE: DIRLJIVO UPOZNAVANJE SA GLASAČKOM MAŠINOM

Moj kolega Miloš Vasić ima recept: postavi dasku, ugreje peglu i pegla dok traje skupštinska rasprava i tvrdi da ga to relaksira. Mene je neka boleština prikovala za kuću, pa sam (istina bez peglanja) pomno pratio skupštinsko zasedanje gde se događa nešto neobično.

Naime, opstrukcija parlamentarnog rada je u opisu posla opozicionih poslanika, pa koliko izdrže, a evo u nas se događa da opstrukciju sprovodi vladajuća koalicija koja već dva dana čita nekakve amandmane na predlog budžeta i pratećih zakona. Tu nema ni „a“ od amandmana, nego su to kratki literarni sastavi na temu nepočinstava „žute ološi“ i „žutog preduzeća“, mada je to bila i jedinstvena prilika da upoznamo tihu glasačku masu većine koja se sada takmiči ko će bolje da odrecituje sastav koji im je uvalila otadžbinska uprava.

Na zakonske predloge koje razmatra parlament, među kojima je i budžet za 2018, podneto je ukupno 2.317 amandmana. Poslanici za raspravu o svim amandmanima imaju ukupno 600 minuta, a do sada su iskoristili više od polovine predviđenih minuta i kako izgleda u utorak uveče, kad ovaj tekst nastaje, nemaju nameru da svako od njih ne iskoristi svoju priliku za „pet minuta slave.“

Značenje reči amandman vrlo je banalno i znači dopuna ili predlog dopune nekog zakonskog rešenja, ali toga ima možda tek u tragovima i toliko se o svemu i svačemu lupeta da bi to moglo da postane i kontraproduktivno za vladajuću koaliciju.

I predsednica Vlade Srbije Ana Brnabić izjavila je da ne misli da je broj amandmana koji su na Predlog budžeta za 2018. godinu podneli poslanici vladajuće koalicije odraz njihovog nezadovoljstva tim zakonskim rešenjima. “Dok sam bila u Skupštini Srbije i ono što pratim na televiziji između sastanaka“, možda i ona tada kao i Vasić – pegla, „upravo mi pokazuje suprotno”, rekla je ona novinarima.

Kako je navela: “Čula sam da je ovo jedan od najboljih budžeta, dobro balansiran, usmeren na razvoj, sa dobro oblikovanom politikom Vlade Srbije.” I to je čula već trista i kusur puta u ciglo dva dana, samo što do reči nisu došli oni koji ne dele oduševljenje budžetom i pitanje je da li će i da dođu do reči. Ani Brnabić se u početku premijerske karijere moglo dosta toga oprostiti na očigledno neiskustvo u plivanju mutnim vodama srpske politike, ali ona i dalje glumi naivku i pravi se da nije odavde, mada je vrlo jasno o čemu se radi.

PROPORCIJE: JA ZARAĐUJEM, A ONI DELE PLATE

U međuvremenu, dok ozbiljna rasprava o budžetu ne stigne na dnevni red, ako ikada stigne, najozbiljniju opštu primedbu na Tviteru objavio je Tomislav Momirović, „frontmen“ poslovne grupa „Mona“ napisavši: „Platiš 20% PDV, 66% po zaposlenom, 15% na dobit+15%, takse, svašta... I onda vlada te pare

Foto: Dragan Kujundžić/ Tanjug

da državnim preduzećima u kojima radnici imaju veće plate nego kod mene i rade tri puta manje."

Da, to je onaj Momirović čija je kompanija počela izgradnju hotela u Beogradu, na Dorćolu, a početku izgradnje hotela prisustvovao je i predsednik Srbije Aleksandar Vučić, koji je, prihvativši se lopate da ulije beton u temelje, rekao da je došao da pruži podršku srpskim porodičnim kompanijama, "ljudima koji se ne dodvoravaju javnosti, već rade vredne stvari za Srbiju" i da se uvek zalaže da sa što manje prepreka ostvaruju poslovne ambicije, što je Miroslava Miškovića posebno obradovalo i ulilo mu nadu da će i on uskoro dobiti dozvole za gradnju.

Ali, pravo je pitanje čemu služi ova amandmanska farsa osim ako nije u pitanju banalan cilj – da opozicija ostane bez vremena za svoje amandmane i raspravu.

OH, TA ATMOSFERA: RAZLOG ZA BEZRAZLOŽNE IZBORE

Već se javio „tetkin mali", dakle poslovični Aleksandar Vulin, i pre neki dan zavapio kako bi ipak trebalo raspisati i vanredne parlamentarne izbore za Skupštinu Srbije.

Nešto nisam siguran da će to da se dogodi, ali najteže je biti prorok u svom selu, posebno kad je seoski starešina onako "na svoju ruku", i mogu reći da me danas ne bi začudilo da 150 dana posle prvih 100 dana ove vlade biramo novu vladu.

Vučić i njegovi izbornu retoriku i pretnju pojačavaju ovih dana u sladostrasnom nadgornjavanju oko budžeta. Pošto budžet uopšte nije loš, u smislu racionalnosti i balansiranja između mogućeg i poželjnog, ovo dosoljavanje čorbe nije bilo neophodno, osim ako iza toga ne stoji namera da izbora ipak bude.

Prošlogodišnje, vanredne aprilske parlamentarne izbore Vučić je pravdao nekom lošom atmosferom u društvu, a kad je posle toga dobio parlament kakav je dobio, sada bi, ako se ipak odluči za opšte izbore, lako mogao da ih pravda lošom atmosferom u parlamentu.

Vladajuća većina očigledno podgreva i dosoljava buku i bes u skupštini i može to da tera do kraja – dok se narodu ne ogadi, a podnošenje ostavke vlade i raspisivanje izbora bilo bi pravdano nemogućnošću donošenja zakona i kočenjem reformskih akcija.

Vučić bi rado iz parlamenta izbacio "uljeze", one koji su mu se provukli s minimumom iznad cenzusa, i očistio skupštinske klupe od malobrojnih poslanika većeg broja partija nego što je on i u najgorim snovima zamišljao da će ih biti u sazivu parlamenta iz 2016. godine.

Njemu izgleda racionalno da u jednoj trci (beogradski i izbori za Skupštinu Srbije) dva puta pobedi, a ima i onih koji sve to tumače Vučićevom potrebom da u skupštini obezbedi dvotrećinsku većinu koja bi omogućila ustavne promene.

Izazov opštih izbora mora da plaši opoziciju. Ona, po definiciji, mora da se zalaže za novu izbornu šansu, ali u uslovima medijske blokade i usitnjenih resursa strahuje da će izgubiti i ono malo što ima. ¶

PRAVDA ZA ŽAN

Šta se tu imalo suditi kad je stvar od početka bila jasna? Sa Najvišeg mesta odmah je rečeno ko je kriv i zašto, a sve ovo je samo gubitak vremena i para poreskih obveznika

No bis in idem, kao što znaju čak i najbolji studenti Pravnog fakulteta ikad. Ne može se suditi dvaput za isto. Zašto? Zato što je *res iudicata*, stvar presuđena i – molim. Sedam niških žandarma, međutim, ipak je prvostepeno osuđeno na uslovne kazne (jedan je oslobođen) zbog incidenta iz septembra 2014. godine, dakle, više od tri godine kasnije. Taj vremenski odmak nije bez razloga: nije nikome bilo lako tužiti i suditi u stvari koja je praktično već bila presuđena istoga dana kad se desila. Trebalo je savladavati razne nelagode, ako me razumete...

Podsetimo se: tog septembarskog dana, bila je nedelja, u Beogradu se održavala Parada ponosa. Iz očiglednih razloga i gorkog iskustva MUP je angažovao jako obezbeđenje, uključujući tu niški odred Žandarmerije, koji je bio raspoređen u Birčaninovoj i Ulici Svetozara Markovića (između ostalog), sa zadatkom da građane preusmerava ka punktu u Nemanjinoj predviđenom za učesnike parade. Sve je išlo kako treba do trenutka, oko 11 pre podne, kada su se pojavila četiri mlađa građanina u ležernoj sportskoj odeći i sa kratkom kosom. Žandarmi će posle izjaviti da su ličili na navijače, tj. odgovarali opisu. Kordon ih je zaustavio i tada dolazi do incidenta. Umesto da se okrenu i odu, što bi bio razborit postupak u takvoj situaciji, građani su insistirali da prođu kroz kordon i počeli da se prepiru sa žandarmima, što nije bilo razborito. Ta četiri lica bila su Andrej Vučić i Predrag Mali, braća premijera i gradonačelnika i dva vojna policajca koji su – ne zna se po kom osnovu – bili u njihovoj pratnji, kako će kasnije izjaviti. Naime, ni Andrej Vučić ni Predrag Mali nisu štićena lica i nije jasno šta su vojni policajci radili uz njih.

„NEMILI DOGAĐAJ“

Stvar je postala kritična vrlo brzo: žandarmi tvrde da je jedan od četvorice uhvatio jednog od njih za zaštitni prsluk, pa je ovome ruka sa palicom spontano poletela i počela je tuča. Vojni policajci pokušali su da se legitimišu kad je već bilo prekasno, kažu žandarmi i nastala je jurnjava po Ulici Svetozara Markovića, sa sve upotrebom palica. Jednom od vojnih policajaca u toj gužvi ispao je pištolj, što nije doprinelo smirenju situacije. Gužva se završila u jednom ulazu za kola u Svetozara Markovića, pa onda u haustoru iste zgrade. U ulazu je bio parkiran BMW sa crvenim i plavim svetlima, registrovan na Vojno-bezbednosnu agenciju, sa vozačem koji je bio dovoljno priseban da ta prioritetna svetla upali. U vozilu je imao pušku, koju inače formacijski duži i odbio je da napusti vozilo. U haustoru je došlo do objašnjavanja i dugih konsultacija radio-vezom i telefonima. Konačno su se četvorica u BMW udaljila ka Vojnomedicinskoj akademiji, jer je došlo do telesnih povreda.

To bi bio ostao „nemili događaj“, kako se to kaže, da se odmah nije umešao premijer Aleksandar Vučić. Primio je žandarme koji su učestvovali u incidentu i razgovarao s njima; sa detaljima nismo upoznati. Onda je zakazao konferenciju za štampu i drhtavim glasom, sav indigniran, ispričao da su žandarmi napali

DARME

AKCIJA I REAKCIJA: Žandarmi protiv Andreja Vučića, Predraga Malog i dvojice pripadnika VS na suđenju dugom tri godine

Foto: Tanjug

njegovog brata samo zbog imena u ličnoj karti, to jest samo zato što je njegov brat, na pravdi boga, ni krivog ni dužnog. Bilo je to istoga dana u rano popodne i stvar je bila presuđena, *res iudicata*: vlast je rekla svoje, a tužilaštva i sudovi će već nekako naći puta i načina. Pretpostavka nevinosti tu nije od značaja: stvar je jasna i hoće li neko da protivreči premijeru? Može, na svoj rizik, pa neka vidi...

NA RUČAK, KROZ KORDON UZ PRATNJU

Tu sada nastaje jedna druga situacija, koja će imati dalekosežne posledice. Naime, Saša Janković, Zaštitnik građana u to vreme, zainteresovao se za slučaj i proučio ga je. To je rezultiralo dvema krivičnim prijavama: protiv žandarma zbog prekomerne upotrebe sile i protiv braće Vučić-Mali i njihove pratnje, zbog ometanja službenih lica u vršenju službe. Taj trenutak slobodno možemo uzeti kao početak sukoba Aleksandra Vučića i Saše Jankovića, mada je trvenja bilo i ranije oko raznih Jankovićevih intervencija. Sukob će eskalirati u predizbornoj kampanji za predsedničke izbore i kulminirati oko Savamale. Vučićevi dresirani mediji nazivaće i još nazivaju Sašu Jankovića najgorim imenima, optužuju ga za ubistvo, broje mu pare i već znate šta mu sve rade.

Sam incident bio je – do sada – zaboravljen. Šteta. Trebalo bi se staviti u uloge obeju strana, pa bi bilo jasnije. Da bi stigli i razvili se po Beogradu, ti niški žandarmi morali su da ustanu barem u četiri ujutro, provedu neko vreme u autobusu i budu celo prepodne na nogama, u teškoj opremi za razbijanje demonstracija. Ko ne bi bio nervozan i premoren? Građanstvo o takvim stvarima ne razmišlja, ali bi vojni policajci morali da budu toga svesni. Uz drugačiji pristup, incident se mogao izbeći, pričao je tada Saša Janković koji je nešto pre toga prošao bez problema kroz taj isti kordon pošto su se on i supruga uredno legitimisali (ona je radnik MUP). Žandarmi su se kasnije žalili na aroganciju braće Vučić-Mali i na sporo reagovanje ljudi za koje se ispostavilo da su iz VBA. Braća će se kasnije pravdati da su krenuli Vučićevim roditeljima na ručak, ali roditelji žive u Krunskoj, pa im taj ćošak nije bio baš usput. Ostaje veliko pitanje da li su niški žandarmi tada znali da Aleksandar Vučić uopšte ima brata i kako se zove, ako ćemo već o tome. Teško, ali sada je kasno; sada i te kako znaju.

NAPAD NA NJEGA I PORODICU

Dakle, sud je na jedvite jade, uz saslušanje mnogih svedoka i gledanje kvadrat po kvadrat televizijskog snimka N1 (što je potrajalo), došao do prvostepene presude, uslovne i ispod predviđenog minimuma kazni za ta dela (zlostavljanje i mučenje). Nelagoda je bila vidljiva sve vreme, a kako i ne bi kada je presuda izrečena odmah i sa Najvišeg mesta? Sada je red na apelaciju, pa kada bude došlo, a može da potraje, hoće li neko pomenuti termin iz rimskog prava koji znaju čak i najbolji studenti prava ikad: *no bis in idem*?

Ti žandarmi, kakvi-takvi nisu ispali baš cvećke u ovoj stvari, bili su osuđeni odmah, istoga dana. Krivične prijave Saše Jankovića protiv preostale četvorice učesnika u tuči (a ni oni nisu ispali cvećke) odbačena je odmah, a i jako je iznervirala Aleksandra Vučića: bio je to njegov omiljeni „napad na mene i moju porodicu".

Tako je to sa presuđenim stvarima: ne mogu se suditi ponovo, ako neko ne zna latinski. ¶

MILOŠ VASIĆ

Statisti, kolaboracionisti i ostali mačići

Ostalo je u pamćenju da je pristanak opozicije da učestvuje na prvim izborima 1990. olakšao međunarodnim posmatračima da ocene te izbore – slobodnim, a sve dotadašnje primedbe o nedemokratskoj proceduri, neslobodi medija, diskriminaciji opozicije na RTS-u nisu više bile ni tako uverljive ni tako važne. Tako je počelo, a 27 godina kasnije, većina tih problema aktuelna je i danas, samo što su tada opozicionari bili izvan parlamenta boreći se za poštene i fer prve višestranačke izbore. Danas opozicionari uglavnom ne žele da izađu iz parlamenta bez obzira na to što i sami tvrde da je Aleksandar Vučić sa svojim režimom obesmislio Skupštinu i pretvorio je u instrument za ponižavanje i blaćenje opozicije

Nije bojkot izbora ništa novo ni neobično, dešavalo nam se to. Dežurni za kreiranje javnog mnjenja na društvenim mrežama odmah su stali sitničariti kako su Vuk Jeremić i Saša Janković odlučili da bojkotuju lokalne izbore 24. decembra zato što, u stvari, nemaju ljude i odbore u Pećincima, Mionici, Negotinu, Kostolcu i Preševu. Jer valjda nisu uspeli da sakupe potpise, pa su se setili bojkota dan pred predaju izbornih lista.

U članu 18 Zakona o lokalnim izborima stoji da izborne liste svojim potpisima treba da podrži najmanje 30 birača po predlogu za svakog kandidata na izbornoj listi, kao i da predlagač mora na izbornoj listi imati najmanje jednu trećinu kandidata od ukupnog broja odbornika koji se bira. U jedinicama lokalne samouprave koje imaju manje od 20.000 birača, izborne liste su važeće ukoliko ih podrži svojim potpisom najmanje 200 birača.

BOJKOT NA LOKALNIM IZBORIMA, ALI NE I U BEOGRADU: Vuk Jeremić i Saša Janković
Foto: Oliver Bunić /Ras

UDARAC U CEVANICU

Nije, dakle, lak posao za opoziciju da napravi po Srbiji izborne liste. Pritom ljudima po malim mestima nije prijatno da budu na opozicionim odborničkim listama jer su pretnje, maltretiranja, otkazi i ucene uobičajen predizborni folklor. Demokratama koji su uspeli da naprave svoje liste i obezbede potpise u takvoj atmosferi bio je ozbiljan udarac u cevanicu „aktivni bojkot" kojim su Janković i Jeremić pozvali građane da ne izađu na izbore.

Dragan Šutanovac nije krio razočaranje: „Mogli su da oćute!" I pojasnio da je poziv na bojkot nefer i nekorektan prema aktivistima DS-a koji su proletos ginuli za predsedničkog kandidata da bi im sada on okrenuo leđa: „Ne zameram kad se neko ne kandiduje, postoje različiti razlozi za to, ali je aktivan bojkot nešto nedopustivo. Aktivan bojkot je ulaganje energije u apstinenciju, u to da SNS i SPS imaju veći broj glasova na štetu DS i svih demokrata sa te teritorije. Ukoliko je neko hteo da bojkotuje izbore na lokalu, trebalo je u danu kad su izbori raspisani da kaže: nema uslova za izbore, a ne da čeka poslednji dan prikupljanja potpisa kad se predaje lista" (emisija „Zumiranje", sajt nedeljnika „Vreme", 7. decembar).

Saša Janković u razgovoru za „Vreme" nije hteo da komentariše reči Dragana Šutanovca: „Verujem da će naši članovi i simpatizeri razumeti da nismo hteli da ih izlažemo ucenama, pretnjama, batinašima samo da bi nekoliko ljudi postalo odbornici koji ništa, ama baš ništa, ne mogu da promene." Smatra, dalje, da je važno da se koncentriše snaga „tamo gde može da se pobedi ili ostvari značajan rezultat, uprkos svim manipulacijama, i nakon toga otpočne talas promena na bolje". Tako, na pitanje šta znači bojkot izbora u pet opština u Srbiji 24. decembra u kontekstu beogradskih izbora, Janković kaže:

Nije bojkot parlamenta ni bojkot izbora nikakav Rubikon posle kojeg nema nazad. To su oduvek bili instrumenti za postizanje nagodbe između opozicije i vlasti posle koje niko baš nije bio potpuno zadovoljan

„Odlučili smo da bojkotujemo izbore u pet opština, ne i u Beogradu, što ne znači da je potpuno isključena i takva mogućnost, ali je malo verovatna. O tome nismo razgovarali. To je poslednja opcija za koju nikad nije kasno. U ovih pet opština izborni uslovi su nesnošljivi kao i u Beogradu, ali postoje i bitne razlike. Nema nikakvog smisla učestvovati na izborima koje Vučić zakazuje kad mu se prohte, tamo gde je najjači, samo da bi stvarao privid moći i demokratije i pravio odskočnu dasku za beogradske izbore. Odabrao je vreme i mesto za izbore gde ostvaruje i do 70 odsto glasova i gde je nemoguće očekivati da opozicija napravi rezultat kojim bi mogla da utiče na bolji život građana, na bilo koju odluku. Bili bismo statisti trijumfa diktature."

MALO ĆEMO DA BOJKOTUJEMO

S druge strane, „na redovnim izborima u Beogradu, uprkos izbornim uslovima po meri diktature, postoji realna šansa da opozicija ostvari rezultat koji bi mogao da pokrene promene ne samo u glavnom gradu, već u celoj Srbiji, da to bude početak kraja ove nepodnošljive vlasti svugde, pa i u pet opština." Janković, međutim, u ovom trenutku nije mogao da odgovori na pitanje da li će PSG na isti način bojkotovati izbore u Palanci, Boru, Aranđelovcu i Majdanpeku koji će biti održani istog dana kad i u Beogradu. „Odluke ćemo donositi na osnovu procene po kriterijumima koje sam izneo. Mi ćemo se svim svojim snagama boriti za promene, a odbornička i poslanička mesta su tu samo sredstvo, a ne cilj."

Ovakav neodređen stav prema učestvovanju u izborima – malo ćemo da bojkotujemo a malo nećemo, koji generalno govoreći može biti dosta nerazumljiv biračima i ulivati im nepoverenje, Janković tumači podsećanjem da ni na jedan od zahteva PSG za civilizovanje izbornih uslova od pre dva meseca koji su podržale uglavnom sve opozicione stranke i organizacije – niko nije odgovorio. I bez obzira na to što je najava bojkota izbora u pet opština u Srbiji delovala neutemeljeno i pokrenuta mnogo trivijalnijim razlozima, činjenica jeste da zahtevi za poštene i regularne izbore nisu istaknuti tek da bi bili istaknuti, nego su valjda sve one koji su ih podržali obavezali da ukoliko do ispunjenja zahteva ne dođe (od sređivanja biračkog spiska do „otvaranja" RTS-a za sve političke aktere), promene način političkog delovanja i dovedu u pitanje učešće svojih stranaka na izborima. Ukratko, tada je mogućnost bojkota izbora otvorena. I sve bi bilo u redu kad bi devojka mogla da bude malo trudna.

„Kao što znate, pre dva meseca smo u pratnji 5000 ljudi, na ulici, predali zahteve i RTS-u i RIK-u, Radiodifuznoj agenciji, odnosno REM-u, za uspostavljanje iole normalnih i fer, demokratskih uslova za izbore, a predali smo zahtev i Narodnoj skupštini da pozovu OEBS da prati izbore. Ni na jedan od tih zahteva niko nije odgovorio. Ništa nije urađeno da bi se poboljšali izborni uslovi. Ako je cilj da se izađe na izbore da se dobije deset, 20 posto, da imate nekoliko poslanika koji »

će sedeti u Skupštini i trpeti torturu većine, pa se onda baviti sobom i svojom mukom, a ne Srbijom; ako ni na šta odatle ne možete da utičete onda mi sebe u tome ne pronalazimo, to nije razlog zbog koga smo ušli u politiku. Odmah smo rekli nije nam cilj da pređemo cenzus, cilj nam je da promenimo način na koji se vrši vlast i na koji se živi u Srbiji. Ako to ne možemo, zašto bismo učestvovali u prevari demokratije?", kaže Janković. Dakle, demokratija može da se „vara" za njeno dobro, tj. ako je „varalicama" cilj demokratija, onda nema veze što varaju? E, to će birači odlično da shvate.

Elem, odluka o bojkotu izbora u pet opština poklopila se s poslednjom aferom koja je potresla PSG. Ukratko, ovog je puta Janković lično optužen za pokušaj kolaboracije sa Vučićem i ideju da sa njim napravi koncentracionu vladu u kojoj bi bio premijer. Njegove insinuacije od letos da Šutanovac i DS predlogom promene Ustava sarađuju sa Vučićem – vratiše mu se kao bumerang u glavu. Nije ga, međutim, optužio Šutanovac. On je kasnije samo potvrdio ono što je akademik Dušan Teodorović, osnivač i bivši član PSG objavio na Tviteru 30. novembra o Saši Jankoviću. Da je, naime, Janković predlagao da organizuju veliki miting na Trgu Republike, pa da traže od Vučića da njemu poveri mandat za sastav vlade. Nemajući kud, Saša Janković je višemanje potvrdio da jeste bila njegova ideja, jedna među „desetinama ideja" koje je razmatrao posle predsedničkih izbora sa svojim tadašnjim saborcima, pa i Draganom Šutanovcem, da bi od Vučića trebalo zahtevati da prema rezultatima predsedničkih izbora predloži drugog po političkoj snazi (dakle, Sašu Jankovića) za predsednika vlade, „s obavezom da on formira vladu nacionalnog jedinstva koja bi sprečila pad u diktaturu i društveni konflikt između SNS i drugog dela Srbije". Janković je, dalje, u intervjuu za „Kurir" kazao da je društvo koje je bilo kod njega u stanu, prve nedelje aprila, a među njima i bračni par Teodorović, odbacilo tu ideju kao komplikovanu. Kada je Šutanovcu sledećeg dana izložio ideju, uz predlog da bi šef DS-a u tom slučaju mogao biti ministar policije i on mu je na kraju, kaže Janković, kazao da je ideja ipak suviše komplikovana.

Nakon poslednjeg toplog zeca kroz koji je prošao ganjan po tabloidima od svojih dojučerašnjih saboraca da prizna da je hteo da postane Vučićev premijer pošto je osvojio 16 odsto glasova na predsedničkim izborima, možda je potpuno izgubio empatiju za svoje ključne partnere, sačekao ih na prvoj krivini u Pećincima, Mionici, Negotinu, Kostolcu i Preševu – i rešio da razbije poslednju nadu u dogovor sa DS-om pred beogradske izbore, a možda i posle njih.

ONO NAŠE ŠTO NEKAD BEJAŠE

Kako bilo, bojkotovanje izbora nam nije prvina, pa mesta čuđenju nema. Ko pamti 1990. godinu zna kako je ondašnja opozicija imala burne rasprave o tome treba li bojkotovati izbore ili ne, a Slobodan Milošević je izvodio građane na birališta te godine nekoliko puta. U julu, na referendum da građani odgovore na pitanje da li prvo treba doneti novi ustav pa izaći na višestranačke izbore. To je hteo Milošević. Srpski pokret obnove i Demokratska stranka su smatrali da novi ustav treba da se donese tek posle izbora i konstituisanja višepartijskog parlamenta. Da se prvo promeni Ustav pa da se ide na izbore glasalo je 98 odsto birača, a referendumska atmosfera otpočela je pendrecima po leđima opozicionara ispred Televizije Beograd juna 1990.

Novi Ustav je donet u jednopartijskoj Skupštini 28. septembra, a na predsedničkim izborima koji su održani kad i parlamentarni, 9. decembra 1990, Slobodan Milošević je prošao bolje od svoje stranke. Osvojio je 3.285.799 ili 65,34 odsto, a Vuk Drašković 824.674 ili 16,40 odsto.

I tada opozicija nije bila složna. DS su tresli sukobi, a neki lideri opozicije su pretili da će pozvati pristalice na bojkot izbora ako SPS ne pristane na promenu usvojenih izbornih zakona i zakona o izbornim jedinicama. SPO i DS su protestovali i zbog diskriminacije opozicije na RTS-u u predizbornoj kampanji. Protestovali su i protiv mnogobrojnih izbornih manipulacija u brojanju glasova, zloupotreba sa glasanjem pisanim putem, pa kad se ovako sve nabroji, ne izgleda da smo se baš mnogo pomakli od te 1990.

Negde u to vreme previranja – hoće li bojkotovati izbore ili ne – Vuk Drašković je oktobra 1990. izjavio: „Znam da će se večeras u vrhovnom štabu SPS-a točiti šampanjac zbog vesti koju ću vam reći: Predsedništvo SPO-a, najbrojnije stranke u Srbiji, donelo je odluku da do daljnjeg obustavi predizbornu aktivnost i promovisanje programa svoje stranke („Borba")." Dragoljub Mićunović, tadašnji predsednik DS-a, mislio je drugačije: „Ako bismo već sada bojkotovali izbore, to bi značilo da se povlačimo i ostavljamo čist prostor postojećoj vlasti, a sopstvene simpatizere lišavamo mogućnosti da biraju" ("Politika ekspres", 9. oktobar). I Zoran Đinđić je odgovorio SPO-u, preko "Borbe": „U delu srpske opozicije dovoljno je samo biti protiv, a takvom apstraktnom radikalizovanju doprinose nekadašnji disidenti, politički amateri koji su u opoziciju uneli slepilo za pragmatizam i sklonost za metafiziku."

U DS-u, kao ni danas, nije postojalo jedinstvo u odluci da se učestvuje na izborima, a režimski mediji su uživali da prenose prepucavanja među demokratama. Kosta Čavoški, jedan od osnivača DS-a, tada predsednik IO DS-a, koji nikad nije poverovao da je legitimno poražen na glasanju za predsednika stranke, javno je napao vrh DS-a: "Opozicija je, inače, u vrlo teškoj situaciji pošto rukovodstva dveju uticajnih i relativno velikih stranaka – Demokratske i Narodne radikalne (Veljka Guberine, od kojeg je veliki deo članstva odvojio Tomislav Nikolić i pripojio se Šešeljevim radikalima, prim. n.) – izgleda imaju nameru da izađu na neravnopravne izbore. Za mene lično, takav stav vođstva demokrata i radikala jeste kolaboracionistički." Odgovorio mu je za iste „Novosti plus" Zoran Đinđić, 22. oktobra: „Kosta Čavoški priznaje samo one izbore na kojima pobedi. Postoje mnogo ozbiljniji problemi od povređene sujete... Stranku koja ga nije želela za lidera, ali je bila spremna da mu ponudi neku drugu funkciju, odmah je javno napao."

Manje od mesec dana pred izbore 19 stranaka opozicije, od projugoslovenskog SRSJ-a do rojalističkog SNO-a, odlučilo je da bojkotuje izbore jer nisu ispunjeni uslovi koje su tražili. Svoje predsedničke kandidature povukli su i Vuk Drašković i Ivan Đurić.

Epilog je poznat – usledila je nagodba sa režimom koji je, ipak, pristao da prihvati amandmane na izborni zakon, pa

JESU LI NEŠTO U MEĐUVREMENU NAUČILI: Opozicija 1990.
Foto: Vasa Ranković

su i opozicione stranke povukle odluku o bojkotu iako njihovi zahtevi nisu u potpunosti zadovoljeni. Čavoški je, zajedno sa Nikolom Miloševićem, nekoliko dana pred izbore izašao iz DS-a i osnovao Srpsku liberalnu stranku. Mesto predsednika IO DS-a na koje je izabran pripalo je Zoranu Đinđiću. Ostalo je u pamćenju da je pristanak opozicije da učestvuje na prvim izborima 1990. u obe republike (Srbiji i Crnoj Gori) olakšao međunarodnim posmatračima da ocene te izbore – slobodnim, a sve dotadašnje primedbe o nedemokratskoj proceduri, neslobodi medija, diskriminaciji opozicije na RTS-u nisu više bile ni tako uverljive ni tako važne.

OD PADINJAKA DO SKUPŠTINE

Tako je počelo, a 27 godina kasnije većina onih problema opozicije koja je tada stajala praktično ispred vrata višestranačja aktuelna je i danas. Samo što su tada opozicionari svi bili izvan parlamenta boreći se za poštene i fer prve višestranačke izbore u Srbiji. Danas opozicionari uglavnom ne žele da izađu iz parlamenta bez obzira na to što i sami tvrde da je Aleksandar Vučić sa svojim režimom obesmislio Skupštinu i pretvorio je u instrument za ponižavanje i blaćenje opozicije.

S druge strane, u osiromašenim strankama postoji strah da ukoliko izađu iz parlamenta, neće imati ni ono što su imale dotad: plate za svoje poslanike, putne troškove, poneki nastup na Drugom programu RTS-a. O tome je nedavno za „Vreme“ govorio Bojan Pajtić, bivši predsednik DS-a, danas samo član stranke, koji je u znak solidarnosti sa studentima koji su protestovali podneo ostavku na poslaničko mesto: „Ne postoji nijedno relevantno istraživanje (ne govorim o Karićevom Faktoru plus) po kome bilo koja od realno opozicionih stranaka koje se nalaze u parlamentu uopšte prelazi cenzus. To pokazuje koliko birači dalje vide od samih stranaka. To što postoji nekoliko opozicionih poslanika koji se nešto bune u parlamentu, to je samo privid demokratije.“ Zato je on uveren da bi strategija opozicije morala da se promeni, da se opozicija izmakne i delegitimizuje autokratski sistem.

Tako ne misli šef DS-a Dragan Šutanovac. On je, naime, uveren da bi bojkot parlamenta imao smisao kad bi „bar na RTS-u“ mogli da iznesu svoje ideje: „A ukoliko bismo se mi ugasili i u parlamentu i imali mogućnost da svoje poruke pošaljemo samo na malim, lokalnim televizijama, smisao bi se potpuno izgubio. Kroz medijsku manipulaciju bilo bi prikazano kako smo mi nesposobni, kako nemamo ni ideje ni rešenja. To je suština zbog čega su poslanici opozicije danas u parlamentu. DS predlaže 48 rešenja za probleme koje građani imaju kroz izmene i dopune raznih zakona. Mnogi građani se javljaju i daju podršku; nažalost, nijedno od tih rešenja nikad nije došlo na dnevni red.“ (Zumiranje)

I Zoran Živković, šef Nove stranke, bivši premijer i predsednik DS-a, inače parlamentarac, protivnik je bojkota izbora i bojkota parlamenta. Zbog incidenta u Pećincima kada je grupa huligana, koje Živković naziva Vučićevim, upala u kuću predsednice odbora Nove stranke Jelene Grujić Ristić, Nova stranka bojkotuje izbore u Pećincima jer su uslovili vlast da pronađe počinioce krivičnog dela do 1. decembra. To je, kaže Živković, specifična situacija, pa su se, budući da vlast nije pronašla počinioce, opredelili za bojkot, inače: „Ja nisam za bojkot osim ako imate ideju koji je drugi vid vaše političke borbe ukoliko ne učestvujete u izborima ili u parlamentu. To drugo može biti samo revolucija, a čini mi se da građani ne žele revoluciju. Trećeg nema, ne možemo da čekamo da padne vlast sama od sebe, moramo da učestvujemo makar i na onim izborima koji liče na regularne izbore.“

U neparlamentarnoj opoziciji, za koju se čini da je još uvek u porođajnim mukama nastajanja, veruju, međutim, da nema više nikakve svrhe da iskrena opozicija sedi u parlamentu Maje Gojković. Saša Janković ne želi da ono što govori bude shvaćeno kao „kiselo je grožđe“ jer njegov pokret nije u Skupštini, „ali ne treba pred građanima praviti predstavu demokratije u kojoj ste statisti i celo pozorište na kraju ostaje ruševina“. On kaže da je ono u parlamentu demokratija isto koliko je Vučićev unutrašnji dijalog – dijalog: „Mislim da opozicija ne treba da učestvuje u takvim stvarima ukoliko ne može da promeni nešto. Priča o pomoći građanima kroz zakone koji se donose u Skupštini, apsolutno više ne stoji. U Srbiji se zakoni ne poštuju, krše se na svakom koraku, potpuno je nebitno šta u njima piše jer za vlast oni ne važe. Parlament služi da vlast demonstrira silu nad manjinom, opozicijom, da građane zastraši i ubije im svaku nadu, da pokaže silu, bes i moć i to ne služi ničem dobrom.“

Na kraju, nije bojkot parlamenta ni bojkot izbora nikakav Rubikon posle kojeg nema nazad. To su oduvek bili instrumenti za postizanje nagodbe između opozicije i vlasti posle koje niko baš nije bio potpuno zadovoljan. I opozicioni prvaci, bilo oni u parlamentu ili oni van parlamenta, trebalo bi da se opuste malo. A ne da pričaju kako je Vučić za Padinsku Skelu a da istovremeno primaju poslaničku platu. Neuverljivi su. ¶

ZORA DRČELIĆ

Pevač Lukas i džipovi iz Sombora

SNS većina, sa 65 posto osvojenih glasova, uzela vrši vlast. Vele, radili su šta su hteli, ali ne bilo ni boljitka ni sigurnosti za Mionicu. A onda predsednik opštine Boban Janković podneo ostavku, što je značilo da će bude novih vanrednih lokalnih izbora

Pred vanredne lokalne izbore u Mionici, mala opština u Kolubarskom okrugu, koji održani krajem decembra 2014, Vučić gospodin na licu mesta citir'o koga se setio, i poručio da će boljitka i sigurnosti biti već od 2015. Obeć'o da ima rastemo ko kvasac, samo se treba držati plana, a on ima plan.

Iza Vučića u Mionicu stigao brat Andrej, gospodin Pana, još gospode uniformisane i neuniformisane, na dan izbora prebijen nosilac liste DS Milan Gavrilović, govorio da su ga napali ljudi u crnim uniformama, ošišani do u glavu, prebijena i trojica aktivista SPS-a, i, kad je sve prebrojano, SNS, sa partneri, uzela skoro 65 posto glasova.

I SNS većina, sa 65 posto osvojenih glasova, uzela vrši vlast. Vele, radili su šta su hteli, ali ne bilo ni boljitka ni sigurnosti za Mionicu. A onda, krajem oktobra, se prešlo na drugi plan. Predsednik opštine Boban Janković je podneo ostavku, što je značilo da će bude novih vanrednih lokalnih izbora. Predsednik Janković objavio da se na taj korak odlučio "zbog potrebe za što boljom političkom stabilnošću, kako bi se održao kontinuitet razvoja Mionice". Isto se desilo i u Pećincima, Negotinu i Preševu, i tamo predsednici opština podneli ostavke, iako SNS svuda ima komotnu većinu. Tako je kad se ima plan.

VUČIĆ U IZLOG

U Mionicu reporter "Vremena" bane u nedelju, 10. decembra, predveče. Šta ima, ima veliki bilbord Brža, bolja jača Mionica, sa zajedničku sliku Vučić gospodin i gospodin Janković, ima razapet transparent Brža, bolja, jača Mionica, Aleksandar Vučić Srpska napredna stranka, manji Vučić plakati Brža, bolja, jača Mionica, zalepljeni za bandere i drveće, i ima plakat Brža, bolja, jača Mionica Aleksandar Vučić, sa sliku Ace Lukasa, kojim se najavljuje njegov koncert na Trgu Živojina Mišića. Pošto li košta Lukas u Mionici, kako pošto, pa onih 50.000 evra, za novogodišnji nastup u Beogradu.

Reporter ubeleži da u SNS prostorije, veliki izlog u slike Aleksandar Vučić, gužva pred Lukas koncert, popne se na sprat iste zgrade, gde prostorije SPS-a. Predsednik SPS-a Dragan Gavrilović, sa nekoliko mlađih aktivista, u predizbornom poslu. Gavrilović uze objasni da su do 2014. bili u vlasti, onda krajem te godine bili vanredni izbori, kada su trpeli napade i pritiske, posle toga u opoziciji.

Ne znaju zašto su raspisani izbori, valjda zbog beogradskih, inače, Republika je dala neke pare Mionici, pitanje je kako je to uloženo, sve neki putići i mostići. Predali su listu za izbore, zajedno sa Jedinstvenom Srbijom i Srpskom radikalnom strankom, i ranije sarađivali, na listi sve dobri ljudi, domaćini, koji žive od svog rada, kod SNS nosilac liste Vučić, tu nije bitno ko su kandidati za odbornike...

Što se tiče kampanje, imali su pritiske na neke kandidate, da odustanu, SNS

BOLNO NA PROŠLIM IZBORIMA: Gavrilović Milan (DS) i Gavrilović Dragan (SPS)
Fotografije: D. Todorović

"NAPRED NAZAD, NEMAM GDE...": Koncert Ace Lukasa (s kapom, dole levo)
Foto: D. Todorović

obilazi svako selo, svaku kuću, primećeni su ljudi sa strane, iz Vojvodine, ne zna iz kojih mesta, obilaze svaku kuću, pitaju za koga će glasaju, nude pomoć... Ne zna kako će dalje biti, nada se mirnije nego prošli put, i narod se valjda opametio, očekuju preko 20 posto glasova...

Novinar svrati do prostorija Demokratske stranke, pristiže predsednik Milan Gavrilović, koga su pre tri godine prebili SNS batinaši, iako je policiji preneo da je napadače vodio pripadnik "Kobri", od toga nije bilo ništa, takva država. Upoznaje nas da je dobio poverljivu poruku da će na dan izbora u Mionicu stići još SNS aktivista, da će na sve načine pokušati da navuku rekordan rezultat.

Kaže i da predsednik opštine Boban Janković nije podneo ostavku, već da su ga obavestili da je to učinio. Iz Ministarstva za lokalnu samoupravu stigla odluka da se formira Privremeni organ, onda je Janković javio da podnosi ostavku. Inače, ostavka se podnosi na Skupštini, a to nije urađeno. Što se tiče rezultata vlasti, veliko ništa, nešto putića i mostića, najavili su Halu sportova, i Udovičić dolazio, tamo se ništa ne vidi, niti ima radnika...

Zapošljavanja ima, ali za njihove ljude, pošalju spisak u valjevski "Krušik", tako zapošljavaju. Nijedan direktor nije imenovan po konkursu, sve VD, na Skupštini predlože imenovanje direktora nekog javnog preduzeća, bez imena, biografije, i to tako izglasaju.

Što se tiče kampanje, mirnije je nego za prethodnih izbora, ali, sve se to radi sa strane, ljudi iz Mionice ni u tome ne učestvuju, oni su samo vodiči ekipama koje su stigle iz Sombora, Sečnja, Novog Sada, vode ih od kuće do kuće, pitaju za koga su, traže brojeve telefona. Te ekipe su smeštene u pansionu "Gringo", iza zgrade opštine, tu su im parkirani džipovi. Tek očekuju navalu ljudi sa strane, prošli put je bilo ko na vojnoj vežbi, kombiji sa ganc novim uniformama, kombiji sa sendvičima. Samo da ne bude otimanja i siledžijstva, preporučiće glasačima da glasaju do 12 sati, pred zatvaranje birališta će biti svašta.

PUČE FILM

Reporter ode do spomenika vojvodi Živojinu Mišiću, gde zakazan koncert. Bina sposobna, ozvučenje, reflektori, na video zidu Brža, bolja, jača Mionica sa slikom Vučića i Jankovića. Prisutna policija, u uniforme na koje piše "Policija", jedan veli, Mi ovde obezbeđujemo, drugi važno saopštava da Lukas stiže iz Švajcarske, noćas peva na Kopaoniku, ovde ga samo svraćaju...

Preko razglasa je išlo "Samo najbolji idu napred", sa štanda Brža, bolja, jača Mionica, sa Vučić sliku, su delili čaj i vruću rakiju. Tu i vruć SNS Informator, sa Mionica dodatak, sa naslovnice Vučić poručuje: 2018. povećanje penzija i plata. Bližilo se pola osam, vreme početka koncerta, tek stotinak ljudi, sa razglasa je tuklo "Mi idemo napred, brže, jače, bolje"... Novinar ubeleži da su na štandu sa vruću rakiju aktivisti obukli bele SNS šuškavce, i iza binske ograde su bili momci u bele SNS kape i šuškavci, pa istraživački krenu dalje od bine, do iza zgrade opštine, tu bio taj pansion "Gringo", na parkingu džipovi, registracije SO, i registracije NS.

Mora obezbediš 15 glasova na izborima, da te voze koekude da aplaudiraš Vučiću, treba da si debil, ili da se praviš da si debil, da bi dobio posao

Izbi osam sahata, i dalje je tuklo "Samo najbolji idu napred", izbi pola devet, umetnika Lukasa ni od korova, još su bili na "Mi idemo napred, brže, jače, bolje"... Kad, na binu izađoše muzičari, uzeše da se štimuju, upališe svetla, ugasiše svetla, muzičari napustiše binu, pope se jedan iz publike što 'oće peva, policija ga spusti u parter.

Prođe devet i pol, nekoliko stotina ljudi, na LED ekranu se javi izborni film, sa sliku i ton, objaviše da će Mionica stati rame uz rame sa najrazvijenijim opštinama, pokazaše i novo sanitetsko vozilo, kad rekoše da se igra moderan ples, puče film, prekidoše se i slika i ton. Točno u 15 do devet, sa sat i petnaest minuta zakašnjenja, muzičari izađoše na binu, zasija Vučić led ekran, napred stupi umetnik Lukas sa crnu vunenu kapu, krenu, "Reci mi da me voliš ti", kad završi numeru objavi, Došli smo da pobedimo ponovo, Ajmooo, pa nastavi sa svoju umetnost, "Napred, nazad, nemam gde"...

Novinaru bi svega dosta, krenu u povlačenje, ubeleži da u SNS prostorijama mrak. Nazad se moglo samo taksijem, taksista bivši policajac, pa radio u poreskoj upravi, sve napustio, čeka penziju. Žali se da mu ne priznaju beneficiran radni staž, dok bio u policiji, a 17 puta obezbeđiv'o Tito, ne daju mu ovi kursisti. Vozi, i veze, ovo nije bilo od kad je gavran pocrnio, ljudi bez škole na funkcijama, takvi ti udaraju pečate za sve... Gleda, sad došli neki iz pm i okupirali Mionicu, nema gde da parkira od njihovih džipova, a da se žali policiji, pa njega će da uhapse... Eto, ćerka mu deset godina bez posla, a zapošljavaju u taj "Krušik", pošalju spisak i samo odeš na pos'o. A da budeš na spisku moraš da budeš član SNS, i to ne pasivan, mora obezbediš 15 glasova na izborima, da te voze koekude da aplaudiraš Vučiću, treba da si debil, ili da se praviš da si debil, da bi dobio posao. ¶

DRAGAN TODOROVIĆ

Fotografije: Marija Janković

NE POS HRABR

„Ako intelektualci ne reaguju, onda primitivci uzurpiraju sve poluge vlasti. Ako se pravimo da je sve svejedno, onda je normalno da te nakarade iz devedesetih sa biografijama koje nikome ne biste poželeli presvuku svoja peta, sedma, deseta odela, izgovaraju proevropske fraze i budu lideri i ove zemlje i regiona u kome živimo. U svetu moralnih ljudi, u svetu ljudi koji reaguju, tako nešto je apsolutno nedopustivo. Ali pošto su se svi povukli, onda je normalno da imamo celu plejadu polusveta koji uživa na vlasti u Srbiji“

Sa predstavom koja govori „o cikličnom zlu koje se ponavlja“ reditelj Kokan Mladenović obišao je gradove u Srbiji i regionu, svugde praćen snažnim, pozitivnim reakcijama. „Na Drini ćuprija“ izvedena je najzad i u Narodnom pozorištu, što je bilo prvo „gostovanje“ reditelja na velikoj beogradskoj sceni posle dužeg vremena. Na Sterijinom pozorju predstava nije dobila nagradu, uostalom kao nijedna druga, što je generalno proglašeno skandalom ali i nepravdom nad Kokanom Mladenovićem, i to s političkim pokrićem. Svrstavajući se u red onih

STOJI LIMIT ROSTI

intelektualaca koji nedvosmisleno i glasno iznose kritičke stavove naspram političke stvarnosti, pred predsedničke izbore učinio je i korak dalje. Postao je jedan od osnivača Pokreta slobodnih građana, a od nedavno i tabloidima atraktivna javna ličnost koja je pokret napustila. Zidove između umetnosti i politike dakako postavlja i njegova uloga javnog intelektualca, ali na mestu gde su postavljene granice intelektualca u političkom angažmanu prelama se i naša opoziciona stvarnost.

„VREME": Kako ste doživeli povratak na veliku beogradsku scenu nakon višegodišnjeg izgnanstva?

KOKAN MLADENOVIĆ: U novembru je bilo pet godina kako nisam imao oficijelnu premijeru u Beogradu. I svakako da reakcije publike posle predstave „Na Drini ćuprija" deluju isceliteljski na te godine, ne baš godine izgnanstva, ali na godine u kojima sam imao mnogo poslova u regionu, u Novom Sadu, u nekim gradovima Srbije, ali ne i u Beogradu. Mi smo specijalisti da pomešamo političke i pozorišne kuhinje iz čega izađe neko bljutavo jelo koje se ne da progutati.

Pre svega u Ćorkanovom monologu, u predstavi se naizgled direktno obraćate publici pitanjem: zašto ćutite?

Generalno, iskoraci u predstavi služe da se obratimo direktno publici, jer publika je saučesnik i u umetničkom činu, ali i u istorijskom zločinu. Tim umetničkim činom pokazujemo da smo svesni svoje odgovornosti i trenutka u kome živimo i voleli bismo da i publika svakako preuzme svoj deo odgovornosti za sve što nam se dešava. Iluzorno je vaditi se na visoke politike, političke zavere, sami smo omogućili da se zlo dešava svima nama. Mi smo ti koji smo dopustili da i ovi sada ljudi budu na vlasti. Uostalom, ma kako ta vlast bila nakaradna, i u Srbiji i u regionu, ona je demokratski izabrana vlast. Ona govori o našem političkom neukusu, o mizernoj istorijskoj svesti, o kratkom pamćenju, ali odabir takve vlasti sve nas istorijski osuđuje kao saučesnike u svim budućim zločinima.

Vi sami izabrali ste onu drugu ulogu, glasnogovornika, intelektualca sa kritičkom distancom prema društvu i prema ovoj vlasti. Može li se isto reći i za druge javne intelektualce, čuju li se dovoljno?

Svakako ne.

Naravno, ukoliko zanemarimo nemogućnost da se pojavljuju u medijima, gde leži objašnjenje za njihovo ćutanje?

Mediji nisu izgovor. Naravno da je medijska slika u Srbiji katastrofalna, ali to nije izgovor za nedelanje. Sami određujemo meru svoje hrabrosti i meru svoje slobode. Znate, kad negde gostujete i govorite javno, onda vam stižu poruke u kojima ljudi čestitaju na hrabrosti. Meni je to uvek uvredljivo. Zašto bi neko nekom čestitao na hrabrosti? A šta sprečava tog koji šalje poruku da bude hrabar, šta njega sprečava da govori na sav glas? Ne postoji limit hrabrosti, ne postoji limit našeg pravdoljublja ili želje da govorimo na sav glas – koji je neko drugi odredio. Sami smo pristali na kompromise radi udobnosti, radi očuvanja svog mira ili zaštite neke male zone koju smo sebi napravili i koju ne želimo da poremetimo na bilo koji način.

Možda nije uvek u pitanju tako mala zona udobnosti, pogotovo kada za slobodno izgovorenu misao mora da se podnese profesionalna žrtva?

Ja to veoma dobro znam i baš zato nemam opravdanje za druge. Jer kada bismo svi govorili naglas o ovome što nam se dešava, to se ne bi dešavalo. Kao što kaže Srbijanka Turajlić u sjajnom filmu Mile Turajlić „Druga strana svega", kako se u trenutku kada je dobila otkaz na fakultetu odmah našao kolega koji je popunio njeno mesto. A da niko nije pristao da dođe na to mesto ili da su svi tog dana stupili u štrajk, nešto bi se valjda promenilo. Ni u našem pozorišnom svetu, ni u sferi javnog života, ne postoji solidarnost koja je bazirana na elementarnom osećanju morala i časti. Većinski smo pristali na poziciju žrtve ili na ulogu posmatrača.

Više je potencijala bilo devedesetih, makar ja pamtim vreme od studentskih dana do pada Miloševića po protestima, batinama, stalnim štrajkovima. Imali smo strašno zlo na vlasti, ali imali smo i univerzitet koji nije bio unižen kao sad, postojali su bar neki slobodni mediji, postojao je Beogradski krug, postojala je intelektualna javna sfera koja je preduzimala razne akcije i u vreme ratova i u vreme Miloševićevih zločina. Danas toga gotovo da nema.

Imate li objašnjenje zašto se intelektualna sfera u međuvremenu slomila?

Zato što su ljudi ili učestvovali u demokratskim promenama i rešili da taj svoj status opozicionara dobro naplate nakon tih promena, ušli u mehanizme vlasti i odustali od ideala, od dalje demokratizacije društva. Ili su toliko razočarani, a znam mnogo takvih ljudi, koji nakon kompromitacije revolucije, veleizdaje Petog oktobra nikad više neće moći da poveruju u mogućnost novih promena niti žele lično da se angažuju. I ono što je još tužnije, dobar deo mojih prijatelja, ne samo iz nove generacije koji iz mnogo jasnijih razloga napuštaju zemlju u kojoj su se rodili, nego ljudi u zrelim godinama zauvek odlaze iz Srbije. Te tri stvari čine piramidu koju gradi očaj nedelanja u Srbiji.

Ali ako se pođe od osobina koje definišu jednog intelektualca, kao sloboda, moralne vrednosti, kritički stav, da li je taj javni glas zapravo društveni zadatak?

Stalno citiram Vislavu Šimborsku koja u jednoj svojoj pesmi kaže: Mi smo deca svoga doba, a naše doba je političko.

Dužni smo da reagujemo na devijacije vremena, nemoguće je nositi u sebi neku svoju moralnu vertikalu i praviti se da je oko vas sve u redu. Nekako mislim da samo obrazovanje podrazumeva pre svega kritičko mišljenje. Zašto smo uopšte završavali bilo koje fakultete, zašto smo išta čitali? Šta smo mi to saznavali? Valjda da omogućimo sebi jedan koordinatni sistem koji ume da prepozna laž, manipulaciju, devijacije vremena u kome živimo »

i da na to reagujemo. Mislim da je to naša obaveza. Obrazovanje ne služi samo nauci ili samo uskim strukama za koje smo školovani, ono služi da obrazovani ljudi postanu korektiv svoga doba. Jer, ako intelektualci ne reaguju, onda primitivci uzurpiraju sve poluge vlasti. Ako se pravimo da je sve svejedno, onda je normalno da te nakarade iz devedesetih sa biografijama koje nikome ne biste poželeli presvuku svoja peta, sedma, deseta odela, izgovaraju proevropske fraze i budu lideri i ove zemlje i regiona u kome živimo. U svetu moralnih ljudi, u svetu ljudi koji reaguju, tako nešto je apsolutno nedopustivo. Ali pošto su se svi povukli, onda je normalno da imamo celu plejadu polusveta koji uživa na vlasti u Srbiji.

Zbog čega vas nema pet godina na beogradskoj pozorišnoj sceni?

Sem retkih izuzetaka, beogradska pozorišta su izabrala da saučestvuju u zločinu. Izabrala su to zbog malo novaca za produkciju, a to je stvarno mizeran novac – sa osam ili deset premijera godišnje došlo se na dve-tri i to vrlo sumnjivog kvaliteta. Beogradska pozorišta su izabrala da se ne zameraju. Paradoksalno, osim Narodnog pozorišta koje se u protekle dve sezone od bastiona konzervativizma pretvorilo u najhrabrije pozorište u Beogradu. Teško ćete u Beogradu naći predstavu koja vas istinski zapita, koja je društveno relevantna, koja nije samo pozorišni čin nego izlazi u javnost s porukama poput predstava Andraša Urbana, Olivera Frljića itd. Ne zalažem se ja isključivo za tu vrstu angažovanog pozorišta, ali moj bes je ipak usmeren na to malograđansko, kukavičko pozorište koje nema nikakvih ambicija pa samim tim i ne ostvaruje ništa. Mi danas postavljamo neke vodvilje, neke komedijice, komade sa dva ili četiri lica koji se tiču nečeg intimnog ili porodičnog i koji tako beskrajno liče jedan na drugi da više i ne znate šta ste gledali. Takvo pozorište koje je mrtvorođeno u startu uništava naš pozorišni život.

Da li su umetnički razlozi jedini zbog kojih vas nema? Postoji li reakcija i na to što javno govorite o ovoj vlasti?

Postoji naravno, to je cena koju plaćam. Da ne prepričavam sad razgovore s upravnicima i direktorima drama koji su puni hvale za to što radim, ali koji moraju da sklone naše predstave sa repertoara, moraju da otkažu naša gostovanja. I kojima je pritom onako ljudski nelagodno iako ja ne mislim da im je suštinski nelagodno, jer da jeste, to ne bi radili. Ponavljam, mi smo saučesnici u zločinu, mi smo sve ovo omogućili. Tog trenutka kada je neko sklonio moju predstavu sa repertoara a najavljena je saradnja, on je izabrao svoju udobnost umesto časti, izabrao je da proda moju glavu da bi sačuvao svoju. Ružne su to trgovine, pa iako smo se navikli na mnoge nepravde, ja nemam nikakvog opravdanja za tu vrstu kukavičluka – „da napravimo sad kompromis da bismo dobili niz malih privilegija". Zašto se onda borimo za male privilegije, zašto se ne borimo za velike promene? U tom smislu, kako sam rekao, naš pozorišni život trenutno obeležavaju teme koje nikog ne zanimaju i kukavice koje bi da zabavljaju.

Hrabrost je danas, izgleda, mnogo skuplja reč nego što je bila recimo u prethodnoj deceniji?

Jeste, jer sad imate direktne posledice koje uništavaju vaš sopstveni život. Jako volim sve što sam napravio u poslednjih pet godina u zemljama regiona, ali nije prijatno ne živeti u svom domu, ne viđati drage ljude, gubiti kontakte sa najbližima zbog toga što vas je neko osudio na egzil.

Kao značajan iskorak u javnoj sferi pojavio se i Apel 100. Da li je on upravo to što je trebalo našoj građanskoj javnosti kako bi se konačno definisala, oglasila?

Nisam potpisnik Apela 100. Meni Apel 100 nije prijao zato što ne mislim da bilo ko treba da moli nekoga da spasi državu. Naša novija istorija od 1804. do danas je jedna sumanuta potraga za vođom. Nikako da dođemo u stadijum da napravimo neke demokratske institucije, da uredimo zakone, da napravimo jednu mnogo širu platformu na čijem će čelu biti jedan čovek koji će morati da poštuje sve to što se piramidalno penje ka njemu. Od Karađorđa pa sve do Aleksandra Vučića mi tražimo vođe, proizvodimo vođe, rušimo vođe i pravimo nove vođe. U tom smislu, meni je bilo nipodaštavajuće da mi nekog molimo da se prihvati posla spasavanja Srbije. Ja sam posle aktivno učestvovao u kampanji

Ljudi se prodaju za sitninu

Kada kažete da su intelektualci ovde većinski izabrali ulogu nemih posmatrača, koja je onda cena tog njihovog spasa?

Pogledajte samo celu tu situaciju oko Sterijinog pozorja. Koliko se tako skandalozno ponašanje na Pozorju malo, sitno naplatilo, kroz neke prostore, neke donacije za predstave. Pogledajte kako ljudi naplaćuju kroz jedan projekat, kroz konkurse Filmskog centra, a to su sve mizerne stvari za jedan ljudski život. Ljudi se prodaju za sitninu, kompromituju, na našoj javnoj sceni postoji velika rasprodaja jer većina nije spremna da žrtvuje bilo šta za neko buduće vreme. A kad bi bilo spremnosti da se žrtvuje, niti bi ovaj sistem ovako funkcionisao niti bi ovako lagodno funkcionisao. I zato sada imamo državno jednoumlje u kome neki Kim Džong Un drži svoje veličanstvene govore na televizijama sa rijaliti programima i to apstrahuje i parlamentarni sistem, i zakone, i demokratsko uređenje, i pravosuđe. Kad on kaže „ne dam Gašića", time smo završili i istražne radnje i istražni postupak i postupanje svih po tom pitanju. Tako funkcioniše ova zemlja. A ne bi mogla tako da funkcioniše da mi nismo kukavice. Boravak Vučića i drugih na ovoj vlasti nije njihova zasluga, to je naš poraz, to je mera našeg kukavičluka a ne njihovog znanja i uspeha. To je mera našeg pristajanja na njih.

„Svi mi, hteli ili ne, koji smo iskreno rekli šta mislimo i koji smo izašli iz pokreta postali smo ministri propagande Aleksandra Vučića. I sad mi direktno ubijamo rejting PSG, uništavamo opoziciju, i ovaj intervju će da odvuče ko zna koliko ljudi, da utiče da ne glasaju za pokret, što je poslednje što bih želeo“

Saše Jankovića, tog trenutka u njemu sam prepoznao mogućeg građanina predsednika, nekog ko bi trebalo da svojom pojavom, načinom komunikacije, stavovima sublimira ono što bi bila građanska Srbija a ne nacionalna ili nacionalistička Srbija koju trenutno imamo.

Nadam se, ipak, da će akcija poput Apela 100 biti sve više, iako mi se ne sviđa povod za njegov nastanak. Trenutno ne postoji ništa u našem političkom životu što bi moglo da pokrene radikalne političke promene i možemo samo da se nadamo da će ta individualna svest pojedinaca, pre svega intelektualaca, ljudi koji osećaju odgovornost za zemlju u kojoj žive i koji ne mogu da izdrže ovaj sramotni raspad sistema vrednosti kojem moramo da prisustvujemo, da će se ti osvešćeni ljudi umrežiti i da će ući u iniciranje nekih novih društvenih promena.

Koji su bili motivi za vaš nedavni izlazak iz Pokreta slobodnih građana?

Priča sa Apelom 100 se neslavno završila svega šest ili sedam meseci kasnije. Nije lako stalno sebi nalaziti nove motive za društveno delovanje u situaciji kada vidite da su oni za koje ste poverovali da su pravi, nedostojni da budu nosioci društvenih promena.

Bolje je napraviti malu grupu koja će vrlo principijelnim stavovima jednog trenutka postati velika grupa, a jednom možda i većina u zemlji, nego praviti kompromise. Kada pogledate, na primer, ko sve stoji 5. i 6. oktobra na pobedničkoj bini, shvatite da nama euforičnima to tada nije bilo jasno. Danas kada to ponovo pogledate, odmah vam je jasno. Sve sam otpad Miloševićevih bivših ljubavi. Njegovi načelnici generalštaba, njegovi ministri, njegovi gradonačelnici, i prosto je bilo iluzorno očekivati da će ljudi koji su bili deo te politike ili ljudi koji su s jedne strane ekstremni nacionalisti i ruše Miloševića jer nije napravio veliku Srbiju i, s druge strane, oni koji su potpuno demokratski orijentisani moći da funkcionišu kao grupa koja će napraviti normalnu zemlju. Ta revolucija je nosila raspad od prvoga dana u sebi. Ali, nama se činilo da dolazi neko ipak mnogo bolje vreme.

Zašto to povezujete sa PSG, da li je i on u startu imao klicu raspada i da li se uopšte raspao?

Ne može se jedan nepodnošljiv čovek koji vlada Srbijom zameniti jednom mnogo prihvatljivijom ličnošću kakav jeste Saša Janković. Mene ličnosti u politici ne zanimaju, mene zanima sistem. Očekivao sam, a o tome smo i razgovarali unutar Pokreta i Apela, da se napravi nešto što bi bila, uz dovoljan broj eksperata, ozbiljna vlada u senci. Ne farsa koju je svojevremeno napravio DS da pokaže sav svoj nepotencijal za promene, nego da to bude zaista ozbiljna vlada u senci koja će se baviti samo time – da bude vlada u senci. Vlada na nivou eksperata, a u tom trenutku ih je bilo iz gotovo svake oblasti, koja će dnevno da reaguje kvalitetnije, pametnije, bolje, argumentovanije od onoga što radi vlast. Da će ta vrsta građanske opozicije iznedriti desetine zakonskih predloga, imati bolji zakon o radu, zakon o zdravstvu, o kulturi, informisanju, o svemu i da se to onda ponudi kao društvena platforma jednoj zemlji koja to treba da prepozna. Mislio sam da će to biti jedna nova opcija koja će do tančina ponuditi novu platformu buduće države građanima Srbije, u kojoj ne postoji nijedan nerešen problem, nijedan znak pitanja, ni mogućnost dvojakog tumačenja zakonskih akata ili odluka. Ako bi Srbija to prihvatila, onda bi bilo pitanje nekoliko meseci kada bi to bilo i zvanično sprovedeno. Ništa od toga nije urađeno za ne tako malo vremena, govorim o više od šest meseci. Lično, ne nalazim razloga da budem u nečemu što je zalaganje za to da moć dobije jedna mnogo prihvatljivija osoba na političkoj sceni nego što je Vučić. Čim dođemo u domen komparacije ličnosti, mene ta vrsta aktivnosti ne zanima.

Ne čini li vam se to kao prevelik politički zadatak za jedan građanski pokret?

Ako smo u politiku ušli kao građani, da napravimo građansku državu, onda očekujemo da budu započete sve reforme koje će voditi u pravcu građanske države.

Da li je ista vrsta razočaranja prisutna i kod drugih koji su napustili pokret?

Verujem da jeste. Propuštene su razne prilike. Propušteno je da se deluje nakon krađe na predsedničkim izborima. Propuštena je prilika da se preuzme liderstvo opozicione scene usled nezadovoljstva mladih ljudi. Propuštena je prilika da se prilikom „afričke“ inauguracije Aleksandra Vučića uz kič pompu u Palati federacije pokaže svetu koji dolazi u Srbiju da postoji i neka druga Srbija koja želi građanskog predsednika. Za mnoge devijacije od Savamale pa nadalje propušteno je da se reaguje ili da se ponudi alternativa.

Koliko Pokret ima i sluha i potencijala za ozbiljan infrastrukturni rad, a koliko je predodređen za poziciju „idejnog osvetljivača“?

Ako imate veliku ideju, jasan program, struktura se sama pravi. KPJ je imala svoje ćelije u svakom selu u Kraljevini Jugoslaviji a bila je zvanično zabranjena, pristupanjem njoj istog trenutka se išlo na robiju. Ovde se još uvek ne ide na robiju ako ste deo PSG. Ali, postojala je velika ideja i nešto što motiviše ljude. Morate imati konkretnu platformu koju ćete ponuditi ljudima i zbog koje će oni zdušno stati iza vas. Pristojnost nije politički program, ona treba da bude deo svakog normalnog čoveka. Ne možete samo vaspitanje staviti na zastavu neke političke opcije, mora da postoji konkretan sistem. Ako ga nemate, naravno da nećete imati infrastrukturu jer nema oko čega da se napravi infrastruktura.

Zbog čega se ljudi iz pokreta, iz Apela, dakle pre svega intelektualci, u sve većem broju povlače umesto da pokušaju da preusmere pokret i vrate mu smisao koji je imao na početku? U krajnjem, ako treba i da promene lidera ukoliko sadašnjim nisu zadovoljni.

To nisu ljudi koji žele da budu lideri nečega, to su ljudi koji samo žele da postoji normalan sistem u kome će se baviti svojim osnovnim zanimanjima. Pokret nije uspeo da oformi strukturu na način na koji bi mogao da postoji van Saše Janko- »

„Egzaktno je dokazano da je moguće da građanski pokreti izrode ozbiljne društvene promene. Da li ćete vi biti najjača opoziciona stranka u Srbiji, to je potpuno svejedno jer je ceo politički sistem do te mere truo da vi ulaskom u taj politički mulj postajete isti kao drugi

vića. Pokret se i dalje isključivo identifikuje sa njim. U trenutku kad smo počeli kampanju, kad smo se priključili Apelu 100 mislili smo da govorimo o grupi jednakih ljudi ispred kojih nastupa Saša Janković, ali u ime neke jasne opcije, u ime definisanja nekog novog puta za Srbiju. To nije urađeno. Ne znači da Pokret slobodnih građana možda neće da se konsoliduje i da napravi nešto valjano. Ja samo mislim da je bilo sasvim dovoljno vremena da se urade značajne stvari i mislim da jedan ozbiljan pokret ne može da se ponaša kao sve partije u Srbiji, da funkcioniše od kampanje do kampanje.

Može li jedan takav pokret koji okuplja pre svega slobodnomisleće intelektualce ravnopravno da kroči na političku pijacu?

Cela priča i jeste o ulasku u sferu politike. Upravo PSG nije smeo da uđe u sferu politike, on je morao da ostane pokret koji ima svoj sistem i koji nudi nešto što je potpuno novo. Egzaktno je dokazano da je moguće da građanski pokreti izrode ozbiljne društvene promene. Da li ćete vi biti najjača opoziciona stranka u Srbiji, to je potpuno svejedno jer je ceo sistem politički do te mere truo da vi ulaskom u taj politički mulj postajete isti kao drugi. Što bi rekao moj stari profesor: „Kad se pomešate sa fekalijama, morate smrdeti, dragi moji." E pa, nije se smelo ući na teren na kome se gubi, u političku močvaru Srbije. Teren politike je teren političke manipulacije. Čim uvedete manipulaciju, izgubili ste čistotu onoga zbog čega ste krenuli nešto da radite.

Gde vidite manipulaciju?

Kad prekinete svaku saradnju sa DS – jer oni zaboga kao opoziciona stranka daju predlog zakona oficijelnoj vlasti, a kome bi drugo – zbog toga što sarađuju sa vlašću Vučića, a onda kažete kako ste hteli da ponudite koncentracionu vladu sa SNS. To je šizofreno. Mislili smo da Pokret ide van sistema partija i da zato jeste pokret a ne partija, a da mi koji nikad nismo bili ni u jednoj političkoj opciji postanemo deo pokreta za promene.

Aktivna uloga intelektualaca u političkom životu sada je na velikom ispitu. Naišlo se na zid, na prepreku koja traži u jednoj osobi i nezavisnog intelektualca i političkog aktera. Pored odlazaka članova, očekujete li i neku borbu unutar pokreta?

Boriti se za poziciju koja će korigovati PSG znači ući u unutrašnji politički glib sad već jedne partije, jer to više nije pokret. To znači boriti se za prevlast u okviru unutrapolitičke opcije. Niko od ovih ljudi nije ušao tu da bi se borio za bilo kakvu prevlast, osim ako je u pitanju prevlast nekih budućih zakona nad ovima sada i prevlast građanske Srbije nad ovom sada nacionalističkom. Tu prosto nema ljudi koje zanima vulgarni oblik borbe za političku prevlast. I ja ove odlaske tako tumačim. To su odlasci nekih ljudi koje ta vrsta rvanja u blatu političke scene ne zanima. Dali smo svoj maksimalni doprinos za nešto, to nešto nije to što smo mislili da jeste i idemo dalje. Ja se svakom svojom predstavom borim za ovo što govorim, meni ne treba udruživanje zbog toga. Bilo bi lepo da postoji neka grupa ljudi s kojom ću podeliti svoje društveno uverenje, ali ne smatram se hendikepiranim ako nemam nikoga pored sebe.

Mogu li i na koji način intelektualci da izazovu društvene promene i da „neukaljani" pobede politiku?

To na prvi pogled deluje kao jedna unapred izgubljena bitka. A ja opet kažem, verujem da beskompromisno bavljenje onim čime se bavite, govorenje na sav glas, upozoravanje na devijacije društva, kad-tad moraju dati neke rezultate. Kako god ta pozicija intelektualca u takozvanom političkom životu deluje kao gubitnička pozicija, mislim da ta vrsta angažmana na javnoj sceni jednom mora da dâ rezultate. Ali mora da postoji zalaganje za sistem vrednosti u kome nema mesta za kompromise.

Dakle, i dalje verujem da je u toj borbi moguće biti moralan i mislim da je to jedina moguća opcija koja će promeniti Srbiju. Zato je odlazak ovog pokreta na politički teren njegovo samouništenje. Mora da postoji neka verdenska linija fronta preko koje ne sme da se pređe na drugu stranu, jer vodi direktno u propast. A ovo je otišlo u propast.

Koliko je, zapravo, veliki strah intelektualaca da će biti politički zloupotrebljeni?

Mi smo već zloupotrebljeni. Ne samo ja, nego mnogi ljudi koji se nikada nisu aktivno uključivali u politiku. Ovo je prvi put da smo zloupotrebljeni u ime nečega što smo verovali da će biti radikalno drugačije. Desetine ljudi založilo je svoje biografije za nešto što se pokazalo ili politički jalovim ili je otišlo u pravcu političkih igara, a ne društvenih promena. Nikakve lične koristi nije bilo u tome, naprotiv, sav svoj prethodni autoritet založili smo za jednu opciju koja nas je na kraju kompromitovala, ne toliko pred građanima koliko pred samima sobom. Nije prijatno biti razočaran u mojim godinama u nešto u šta ste iznova poverovali. U ovim godinama sve teže je poverovati u neku ideju i prikloniti se nekoj grupi, postati deo priče, a onda uvideti da to nije ta naša priča.

Povrh svega, sada svi mi, hteli ili ne, koji smo iskreno rekli šta mislimo i koji smo izašli iz pokreta postali smo ministri propagande Aleksandra Vučića. I sad mi direktno ubijamo rejting PSG, uništavamo opoziciju, i ovaj intervju će da odvuče ko zna koliko ljudi, da utiče da ne glasaju za pokret, što je poslednje što bih želeo.

Hoćete li uopšte glasati na sledećim izborima?

Hoću, zato što mislim da moramo da probamo da promenimo ovu vlast. Ne znam kako se to menja sem izborima. Ako nema izbora, onda je odgovor revolucija, ako je revolucija, ona je krvava, ako je krvava, ko će preuzeti odgovornost za krv? Nema drugog načina, a ovaj način koji nam se nudi je naravno unapred izgubljena bitka. Međutim, ako ovo delovanje svih nas jednom napravi da to zaokruživanje listića dovede do stvarnih promena u društvu, onda će to biti prava njegova vrednost. ¶

IVANA MILANOVIĆ HRAŠOVEC

TEOFIL PANČIĆ

Rašrafljivanje stvarnosti

Dok se „antiprotivne“ babe češljaju i začešljavaju, ova ekipa bukvalno rašrafljuje naše živote, i nikom ništa

Pametni su ljudi devedesetih govorili da treba biti na oprezu kad neko počne mnogo da se razmeće svojim patriotizmom (kao i sumnjičenjem tuđeg patriotizma): tada treba dobro proveriti je li vam buđelar na sigurnom, pošto je čvrsta veza između demonstrativne ljubavi prema svom plemencetu i tihe, ali postojene sklonosti k tuđem novčaniku naučno dokazana. E sad, izgleda da su ovi iz devedesetih bili čisti amateri za ove sadašnje kradljivce naših života: ovi su u stanju da vam, dok vas zamajavaju ispraznim samoreklamerskim pričama, ukradu mnogo veće stvari od jednog šlajpika, a da vi to ni ne primetite. Uzgred, malo je glupo govoriti o „onima“ od tada i „ovima“ od sada jer su to uglavnom jedne te iste osobe, samo što su u međuvremenu jako unapredile svoje lupeške veštine.

Evo šta se, recimo, desilo ovih dana u Beogradu: nestala je cela jedna železnička stanica! I to ne makar koja, nego glavna! Sve sa velikom staničnom zgradom, peronima, čekaonicama i koječime još; sa putnicima, brkatim kondukterima, policajcima, manijacima i klošarima, sa vozovima i golubovima, sa džeparošima i švercerima, sa svim izgubljenim i pronađenim dušama koje takvo mesto prirodno okuplja. Munđosi koji su nam je maznuli toliko su usavršili svoj zanat da je ova paranormalna pojava, mada formalno nezatajena, ostala gotovo neprimećena: tek poneka sitna vest u tek ponekim prestoničkim novinama, uzgredni prilogčić neutralno-komunalne naravi na ponekoj televiziji, i to je sve. Pucanje vodovodne cevi na Rospi ćupriji izazvalo bi veći publicitet. A ovi maznuli glavnu železničku stanicu glavnog grada u državi?! I umesto toga sluđenim putnicima koji više ne znaju kuda udaraju ponudili nekakav promajni tunel između Senjaka i Ničega kao zamenu?! Naime, sa dojučerašnje stanice od 10. decembra idu još samo međunarodni vozovi, i neka tri za Novi Sad; ostalo – eno ga na Prokopu. Ako ga ikada pronađete. I ako uspete da ga dosegnete, jedva postojećim prevozom (do pola 9 uveče!), pa šipčeći nekim beskrajnim stepenicama s koferima i torbama dođete do stanice koja nema čak ni – staničnu zgradu. Ej, čak i stanica u selu mog dede ima staničnu zgradu! Čak i sad, kad odavno nije stanica, jer tamo više nema vozova.

Onaj belosvecki iluzionista uspeo je da učini da nestane čak i Kineski zid, ali to je bila samo predstava: kad je šou završen, je lepo vratio Kineski zid u stvarnost iz koje ga je pozajmio. A ovi, prijatelju, ne vraćaju ništa. Uzgred, slična sudbina uskoro očekuje i autobusku stanicu: mada nikako ne uspevaju ni da počnu da grade novu na nekoj novobeogradskoj ledini, dosetili su se jadu: izgradiće nešto što su nazvali „aneks“ (u osnovi, pomoćni objekat) i tamo preseliti BAS, a nova stanica kad bude biće, ako bude! Važno je samo da sadašnji BAS nestane što pre, ne iz mađioničarskih razloga, nego da ne smeta Beogradu na vodi: BNV-u, naime, svaki stvarni Beograd samo smeta, višak mu je u svakom smislu. Ne zato što je BNV ilu-zija, nego zato što je cilj da iluzijom postane ono što nije BNV, da se sve to naprosto polako ali sigurno iseli, izgura iz stvarnosti. Sve sa nama.

Da li je ovo (još jedna moja) tužna priča o beogradskoj železničkoj i autobuskoj stanici? Možda bi trebalo da bude, ali u osnovi nije: ovo je priča o tome kako su nam, osim buđelara i staničnih zgrada, ukrali i teme. I stvarnost. I život. Kako više ništa važno nije važno, i kako je sve sporedno ili čak ništavno sveprisutno. Kud ćeš veće pobede kradljivaca naših života, kud ćeš težeg i sramnijeg poraza svih ostalih?

Dok se „antiprotivne“ babe češljaju i začešljavaju, ova ekipa bukvalno rašrafljuje naše živote, i nikom ništa. Ona demontira našu stvarnost i stavlja je u džep ako joj vredi, ili je baca na deponiju ako joj je suvišna, a mi to posmatramo uglavnom nemo i potpuno nemoćno. Za to vreme, u najboljem se slučaju bavimo polupostojećim likovima (jer su se, naime, sami svojim postupcima pretežno iselili iz relevantne stvarnosti) i pitanjima tipa „da li podržati Đilasa i zašto, zaboga“, „da li Saša Janković bolje ruši PSG nego što to čini Vučić, ili ipak da“, i tome slično. Beogradski izbori u jednom su trenutku ozbiljno zaličili na mogući početak kraja cele ove Nakarade; veruje li danas u to još iko ozbiljan? A opet, šta pa imamo i od neverice, od rezignacije, od predaje? Ako se prepustimo tome, idemo na ruku tzv. Vučiću (dakle, ne samo osobi nego celom kompleksu tog kodnog imena). Ali, ako se zanosimo iluzijama i trošimo se na pogrešne ljude i stvari bez supstance, opet radimo njemu u prilog. Kako izaći iz te zamke? Ne pretendujem na posedovanje sveobuhvatnog odgovora, ali ću rado ponuditi poneki „tip“. Za danas, recimo ovaj: ne verujte ljudima koji vas uveravaju da je problem s BNV što se „ne vidi“ i što praktično ne postoji (da, Đilas je jedan od takvih, a Janković nije u stanju da o tome kaže išta suvislo). Jer je u našoj običnoj građanskoj stvarnosti (radikalno različitoj od „đilasovske“) problem s BNV, dakako, baš u tome što ga već danas ima veoma previše, i tek će ga biti, i tek će nam krasti i ukrasti još štošta iz života. Samim tim, ne verujte ljudima koji bi da rade „isto ovo, samo bolje“. Prvi, aksiomatski preduslov zametka svakog poverenja: potpuni, bezuslovni, beskompromisni povratak stvarnosti, života i samim tim grada pod našu, građansku kontrolu. Ko ti vrati i buđelar i stanicu, taj radi za tebe; ko nudi manje od toga, radi za Njega, ili za sebe, što nije bitno drugačije. ¶

Foto: Medija centar

Režim protiv medija

Briselski teatar

Nakon višemesečne bure zbog medijskog mraka i pritisaka na medije, aktuelna vlast odlučila je da Briselu objasni kako zapravo stoje stvari i statistički pokaže kako ovde ni govora nema o bilo kakvim problemima. Za domaćine su izabrani "Prijatelji Srbije", predvođeni evropskim parlamentarcem Francom Bogovičem, dok su u izaslanstvu sa srpskog dvora bili analitičari Dejan Vuk Stanković i Velimir Ćurguz Kazimir. Predstava je mogla da počne

Kad čovek čuje da u susednom stanu muškarac mlati ženu, da se lomi nameštaj a da ona vrišti, teško će poverovati kako je sve u najboljem redu – čak i ukoliko žena sakrije modrice ili objasni kako se spotakla i pala. Komšija će, naravno, znati o čemu se radi i odmah pozvati policiju.

U Briselu, međutim, takva pravila ne važe. Neformalna grupa "Prijatelji Srbije" formirana u okviru Evropskog parlamenta organizovala je 5. decembra prezentaciju kvartalnog "Medijametra" – analize štampanih medija koja se odnosi na period od januara do marta 2017. godine, a u kojoj se zaključuje da je u ovdašnjim medijima u redu sve, osim političke polarizacije i neprofesionalnosti novinara. Ni reči o pritiscima, ni reči o umiranju medija, ni reči o antologijskoj medijskoj dominaciji jednog čoveka i jednog pogleda na svet.

Iako najugledniji deo ovdašnje medijske scene – baš kao ona zlostavljana žena – već mesecima skiči od bola, iako je u otvorenim ranama i lomovima, iako nasilnik javno objašnjava zašto i kako vrši nasilje, pa to čak i prikazuje na naslovnim stranama tabloida – dobri briselski komšija odmahnuo je rukom na sve to, ugostio nasilnikove drugare i "bez da trepne" progutao priču o spoticanju.

PRIJATELJI BIVŠI, PRIJATELJI BUDUĆI

Šta se zapravo dogodilo? Nakon višemesečne bure zbog medijskog mraka i pritisaka na medije, aktuelna vlast odlučila je da Briselu objasni kako zapravo stoje stvari i statistički pokaže kako ovde ni govora nema o bilo kakvim problemima. Za domaćine su izabrani "Prijatelji Srbije", predvođeni evropskim parlamentarcem Francom Bogovičem, dok su u izaslanstvu sa srpskog dvora bili analitičari Dejan Vuk Stanković i Velimir Ćurguz Kazimir.

Pozivajući se na tromesečnu analizu srpske štampe, Stanković je istakao da u dnevnoj štampi postoji snažna polarizacija, da su nedeljnici u osnovi kritični prema vlasti i da smo "u Srbiji svedoci da u štampanim medijima postoji sloboda".

Nije Stanković napomenuo da se "polarizacija" u dnevnoj štampi odnosi na sedam dnevnih listova u manjoj ili većoj meri okrenutih vlasti i jedan jedini koji je otvoreno kritikuje. Nije, takođe, napomenuo da je tiraž samo jednog agresivno prodržavnog tabloida deset puta veći od tiraža svih nezavisnih nedeljnika zajedno. Vrlo je prigodno zaboravio da napomene i kako na naslovnoj strani istog tog tabloida završava svako ko se usudi da zucne protiv vlasti, kako se baš tu širi međunacionalna mržnja i stvara teren za buduće ratove, kako se tu najavljuju izmišljeni državni udari, atentati i zavere, plasirani samo radi spinovanja i zaluđivanja javnosti. Nije Stanković ni zucnuo o nezapamćenim kršenjima profesionalnih standarda u prodržavnim medijima, baš kao ni o činjenici da se iz budžeta tim i takvim medijima novac deli šakom i kapom, i to za bizarne i besmislene medijske projekte.

Prema izveštaju Tanjuga (a to je, sećate se, ona firma koja pravno više ne postoji, ali koja i dalje učestvuje u ozbiljnom medijskom biznisu), Ćurguz Kazimir objasnio je "da se problem medija u Srbiji ne odnosi toliko na slobodu medija, koliko na profesionalizam, uređivačku politiku, stavove prema određenim temama". Čovek koji je (bio) lični prijatelj mnogih ljudi u Grupi za slobodu medija, čovek koji je važio za jednog od veterana ovdašnje borbe za slobodu govora, a koji je sve te godine borbe

ZDRUŽENI ANALITIČKO-VLADINO-NEVLADIN POKUŠAJ ODGOVORA NA DEO IZVEŠTAJA EVROPSKE KOMISIJE O STANJU MEDIJA U SRBIJI: D. V. Stanković i V. Ć. Kazimir; S. Biserko, A. Vučić, M. Marić i B. Jakšić

apsurda

i truda pre izvesnog vremena zaboravio, putovao je čak do Brisela da bi izgovorio sledeće: "Činjenica jeste da su novinari i mediji u teškoj situaciji, posebno ekonomskoj, ali to ne može da objasni ugrožavanje profesionalnih standarda i novinarske etike na način na koji se to dešava. Problem neprofesionalnih i nefunkcionalnih medija je društveni problem, koji zadire u pitanje zdravog društva."

Šta je problem u ovoj izjavi? Ništa što je rečeno. Problem je, međutim, ono što je prećutano. Pre svega: na koga se tačno odnosi kritika? Ko je to u ovdašnjim medijima neprofesionalan i etički nedosledan? Sasvim na tragu nedavnog nastupa Ane Brnabić i njene nezaboravne izjave o nepostojanju istraživačkog i objektivnog novinarstva, Velimir Ćurguz Kazimir izjednačio je babe i žabe, i sve ih strpao u isti koš. Iako on, za razliku od premijere, poznaje medije i vrlo dobro detektuje razliku između ovakvih i onakvih novinara – isto je tako kao i ona, isto kao Vučić, isto kao svaki bilmez iz SNS-a pregazio preko međunarodnih nagrada koje su dobili naši novinari-istraživači, pa i preko činjenice da u redovima svojih poznanika i prijatelja ima mnogo onih koji žive na ivici bede, a rade na ponos čitavoj profesiji. Kako bi dokazao frazetinu o medijima kao društvenom problemu, zaboravio je na mnoštvo problema na koje već mesecima upozoravaju njegovi dojučerašnji saveznici i u isto blato gurnuo one koji nikako nisu isto – po bilo kom osnovu, profesionalnom ili ljudskom.

Od Dejana Vuka Stankovića ovakav se nastup očekivao. Čovek koji odavno važi za naprednjačkog analitičara i čije se izjave gotovo svakodnevno citiraju u okviru napada na ovog ili onog opozicionog lidera ili javne ličnosti kritične prema režimu – u Briselu nije mogao da kaže ništa izuzev onoga što je rekao. S druge strane, donekle iznenađuje ono što je uradio Ćurguz Kazimir. Iako on već dugo sprovodi istraživanja iza kojih stoji Institut za javnu politiku Vladimira Bebe Popovića, i već nekoliko puta izlazi s medijskim nalazima koji ne odgovaraju realnosti, briselska turneja prevazilazi čak i ona stupidna objašnjenja bazirana na praktičnim, svakodnevnim, finansijskim razlozima.

Za tvrdnje koje je izneo, na mestu na kojem ih je izneo i u trenutku u kojem ih je izneo, jednostavno nema opravdanja, te se i njegovo ime priključuje sve dužem spisku "gubitaka u ljudstvu" koje u poslednje vreme beleži javna, medijska, ako hoćemo i građanska scena u Srbiji.

KAZALIŠTE, POZORIŠTE, GLEDALIŠČE, TEATAR

Gubici u ljudstvu zabeleženi su i samo dan ranije, kada su u večernjem terminu na TV Žepi naspram Aleksandra Vučića seli Sonja Biserko i Boško Jakšić. Zašto su ovo dvoje ljudi pristali na nešto što se zove TV debata a u stvari je cirkus, zašto je S. Biserko dozvolila da je Vučić ispreseca i uhvati je nespremnu na njenom terenu, zašto se Jakšić u svom "rešetanju" nije odmakao dalje od opštih tema u kojima je Vučić dominantan i dozvolio da ga ovaj otvoreno ponižava – nije tema ove priče. To je stvar koja se tiče samih aktera.

Ono što je ovde važno jeste činjenica da predsednik Srbije, inače nesklon da izađe iz čarobnog kruga režimskih uvlakačkih intervjuera i izveštača, već drugi put u mesec dana odlučuje da "ukrsti mačeve" s ljudima koji (bar u široj javnosti) važe za njegove "neprijatelje": najpre s Brankicom Stanković, a potom i s već pomenutim duetom.

Pre svega, on je s pravom očekivao da, zahvaljujući do savršenstva dovedenoj veštini laganja, manipulacije i zamene teza, iz oba ova "meča" izađe kao pobednik. I izašao je. Ali, zašto se na takve eskapade odlučio baš sad, prvi put u poslednjih pet godina koliko već vlada Srbijom? Odgovor je jednostavan i leži u činjenici da se Evropska unija konačno dosetila vrednosti koje zastupa i priupitala nadležne šta se to u Srbiji zaista zbiva. U izveštaju Evropske komisije pripremljenom za Međuvladinu konferenciju održanu 11. decembra (na kojoj se razgovaralo o napretku Srbije u procesu evropskih integracija), a u čije je delove "Vreme" imalo uvid, prilično se oštro upozorava na "izazove" s kojima se Srbija suočava na planu slobode medija, a ukazuje se na praktično »

sve probleme na koje već mesecima upozorava medijska javnost.

Kako bi odgovorio na takve teze, Vučić je morao da smisli način da obezoruža protivnike i upotrebi večiti argument "evo, ja sam otvoren za razgovor". Ili, kada su u pitanju B. Stanković i Ćurguz Kazimir, "evo šta kažu (pravi) medijski analitičari". S istim ciljem, premijerka je 14. novembra razgovarala s predstavnicima Grupe za slobodu medija – na prilično besmislenom sastanku, na kojem je Ana Brnabić obećala da će odgovoriti na zahteve Grupe u roku od 14 dana (a još nije odgovorila) i posle kojeg je ministar Branko Ružić izjavio da ponašanje Grupe "nije higijensko" (?!). Ni tu nije bio kraj. Dve sedmice nakon premijerke, s predstavnicima Grupe sastala se i visoka delegacija Ministarstva kulture i informisanja, na kojoj su ministar i državni sekretar zadužen za medije uglavnom grdili i vređali ljude koje su ugostili. Koliko god bili truli i prazni, ti sastanci će sigurno biti (zlo)upotrebljeni u spoljnopolitičke svrhe, kao argument da država hoće da razgovara o problemima, ali eto... nema partnera ili su oni neupotrebljivi.

Pitanje je, opet, zašto je Grupa za slobodu medija dozvolila takvu zloupotrebu, ali i ovaj put nema potrebe da se ulazi u motivaciju – tim pre što u Grupi ne odlučuje samo jedna osoba ili organizacija.

Poenta je da je sve, apsolutno sve što se u poslednjih mesec-dva dogodilo u odnosima medija i Vučićeve vlasti jedna jako pametno režirana predstava, u kojoj se tačno zna ko će biti glavni glumci, ko statisti, kakav scenario, kakvi kostimi, kakve kulise i kakav ishod.

MIR U KUĆI

Najvažniji segment tog igrokaza svakako su evropski zvaničnici i izvestioci, pred kojima Vučić želi da ispadne daleko bolji, progresivniji i slobodoumniji nego što jeste. Dugo, predugo su najviši predstavnici EU žmurili na sve ono što se u Srbiji dešava, dugo su aplaudirali Vučiću i kleli se u njega kao garanta famozne stabilnosti. Iako u poslednje vreme ističu problem slobode govora, pravosuđa i medija, teško je zbog toga očekivati da će se u zvaničnoj evropskoj politici prema predsedniku Srbije nešto promeniti: rešavanje Kosova i održanje nategnute stabilnosti za Brisel su do sada bile i vrlo verovatno će ostati teme daleko značajnije od umiranja medija i postepenog zavođenja zakona ćutanja.

Ali, temeljan kakvim ga je bog već dao, Vučić neće da gura smeće pod tepih. Ne. On želi da smeće predstavi kao cveće – slobodu govora kao nešto za šta se upravo on bori i što promoviše, a slobodu medija kao nešto što potpomaže svakim delom svoga bića, uprkos stranim plaćenicima i kojekakvim grupama.

Da li će Evropljani progutati i tu udicu, teško je reći. S jedne strane, evropski komesar Johanes Han je nedavno, na konferenciji Zapadnog Balkana u Tirani, javno demonstrirao suštinsko razumevanje situacije; s druge pak, iz Brisela još nije stigao nijedan javno dostupan, oštriji ton upućen čoveku koji je sve svoje kapacitete usmerio na uništavanje medija i onoga što bi mediji trebalo da znače, a što nije u skladu sa zvanično promovisanim evropskim načelima i idealima.

Nedržavni mediji se drže u stalnoj tenziji, pod pretnjom i pritiskom. O njima se laže, u Beogradu i Briselu podjednako. Oni nestaju, jedan po jedan

Po svoj prilici, u samom Briselu sede službenici spremni da pomognu u slikanju lažne slike i pravljenju medijskih Potemkinovih sela. Domaćin skupa na kojem je predstavljen Stankovićev i Kazimirov Medijametar, recimo, vrlo je voljan da objasni situaciju: "Ponekad imamo tu pogrešnu sliku da u Srbiji nema slobode medija. Ono što je jasno iz ove analize Medijametra jeste da ima velikih razlika u medijskim izveštajima, koji su pro i kontra, da ima previše negativnih informacija i o opoziciji i o vlasti", objasnio je Franc Bogovič. Tanjug ne javlja da li je na tu budalaštinu reagovao bilo koji od dva prisutna analitičara.

Tokom noći između 5. i 6. decembra, nakon što je objavljen izveštaj iz Brisela, domaći novinari – pre svih Stevan Dojčinović – objašnjavali su putem Tvitera da iza ovog istraživanja stoji Beba Popović (odgovoran za mnogo toga lošeg na ovim medijskim prostorima), da to nije validno i istinito istraživanje, da nedostaju važne informacije, a nije manjkalo ni naslovnih strana tabloida kao ilustracija. Sve to, međutim, nije vredelo. Bogovič je ostajao nem ili, u najboljem slučaju, fokusiran na ponavljanje opštih mesta o pluralizmu, polarizaciji i problemu medijskog vlasništva.

"Neobično je i to da u prostoru možemo pratiti pravi rat između medija, a sa druge strane, nedostaje uravnoteženih, objektivnih tekstova na osnovi pravog istraživačkog novinarstva", naveo je Bogovič u pisanoj izjavi "Danasu", ostavljajući bez teksta svakog ko išta zna o srpskim i medijima uopšte.

U međuvremenu, na domaćem terenu stvari se pogoršavaju iz dana u dan. Sa scene su nestale novine "Vranjske", "Kikindske" se upravo junački bore da prežive makar do proleća, a zaštitnik građana Zoran Pašalić s naslovne strane "Politike" poručuje kako "mora postojati potpuno nezavisna medijska organizacija". Iako ima obilje problema u svom sektoru, Pašalić tako diskvalifikuje sve postojeće medijske organizacije (jer, ako mora postojati jedna "potpuno nezavisna", valjda su sve ostale zavisne), govori o temi koja nije u njegovoj nadležnosti i na neki način preti novinarima i njihovim udruženjima. Da li je Pašalić mislio na već poznatu ideju o uvođenju ombudsmana za medije, na obavezno licenciranje novinara, ili na nešto treće, isto tako ingeniozno i maštovito – u situaciji u kojoj smo – nije uopšte važno.

Važno je da se nedržavni mediji drže u stalnoj tenziji, pod stalnom pretnjom i pritiskom.

Važno je da se o njima laže, u Beogradu i Briselu podjednako.

Konačno, važno je da oni nestaju, jedan po jedan.

Pitanje je dana kada ih takvih kakvi su više neće ni biti, i kada će Dejan Vuk Stanković i Velimir Ćurguz Kazimir mirno putovati u Brisel i tamo ispričati da je polarizacija pobeđena, da više nema negativnih vesti ni o vlasti ni o opoziciji, da su novinari konačno postali profesionalni i prestali da viču kako im ništa ne valja.

Važan je, dakle, mir u kući. Bez obzira na to što se iza zatvorenih vrata nekome lome kosti. ¶

TAMARA SKROZZA

Venčanje

Biram novo
biram drugačije

Holiday Inn & Belexpocentar

Za jedan od najbitnijih dana u životu ***Holiday Inn Beograd*** *predstavlja savršeno mesto za organizaciju venčanja.*

Belexpocentar

Mnogo više od restorana i sale za svadbe. Jedinstven beogradski prostor namenjen za unikatne svadbene svečanosti od ***250*** *do* ***850*** *zvanica. Usluga, ambijent i atmosfera od 5 zvezdica, već od* ***30 €****.*

Španskih boraca 74
11070 Beograd
(0)11 31 00 300
www.belexpocentar.rs

Holiday Inn
AN IHG® HOTEL

BELEXPOCENTAR

Nezavisnost pravosuđa diktira tempo pregovora

"Ja sam prebrojao više od sto zakona važnih za usklađivanje sa pravnim tekovinama Evropske unije koji moraju da se usvoje do kraja 2018, od toga je osamdesetak trebalo da se usvoji do kraja ove godine. Usvojeno je nekih 15 zakona. Ove godine nismo imali prolećno zasedanje, od decembra do kraja aprila skupština nije radila. U izbornim godinama ovakvi planovi ne mogu da prođu jer se političari bave dobijanjem izbora"

Kako se godina bliži kraju, čini se da entuzijazam vlasti za evropske integracije slabi. Možda ne samo zbog toga što istraživanja pokazuju da podrška građana ulasku Srbije u Evropsku uniju konstantno opada, već i zato što su se političari o svom jadu zabavili – valjalo je dobiti predsedničke izbore 2017, a bitka za Beograd (a možda i parlament) tek predstoji. Od raznih nacionalnih strategija i akcionih planova urađeno je onoliko koliko se stiglo, to jest kad je Narodna skupština našla vremena da zaseda.

"Od agende za ovu godinu završeno je, manje-više, ono što je bilo zvanično planirano", kaže za "Vreme" Vladimir Međak, koji je do 2016. radio u Kancelariji za evropske integracije, a do maja ove godine bio je i član pregovaračkog tima. Sada je predsednik Istraživačkog foruma Evropskog pokreta u Srbiji. O ovogodišnjim postignućima vlasti u vezi sa približavanjem Uniji Međak kaže: "Jedino poglavlje koje je moglo da se otvori ove godine, a još uvek nije, jeste poglavlje 33 (finansijske i budžetske odredbe). To je jedini nedostignuti cilj. Takođe, bilo je planirano da se ispune merila za neka od poglavlja da bismo mogli da ih otvorimo. Kako to ide: podnesu se dokumenta koja su zahtevana kao merila za otvaranje, i onda se dobije poziv za podnošenje pregovaračke pozicije. To ove godine nije urađeno. Mi ove godine nismo uspeli da ispunimo merila za otvaranje nijednog poglavlja za koja su ona utvrđena.

Jedna od glavnih stvari koja je ove godine trebalo da se uradi, nije urađena – promena Ustava. To je ključ. Promena Ustava je predviđena Akcionim planom za poglavlje 23 i tom promenom bi se obezbedila nezavisnost pravosuđa. Nezavisnost pravosuđa predstavlja ključ poglavlja 23 koja se sastoji od tri dela: pravosuđe, borba protiv korupcije i ljudska i osnovna prava. Nezavisnost pravosuđa je izuzetno važna jer ona će diktirati tempo napretka u poglavlju 23, a to poglavlje diktira tempo svih pregovora."

„VREME": Šta je problem u našem Ustavu po pitanju nezavisnosti pravosuđa?

VLADIMIR MEĐAK: To što sudije bira Skupština. To što Skupština bira Visoki savet sudstva (VSS), koji onda bira sudije. Dakle, potpuna kontrola izbora sudija od strane Narodne skupštine. To je nešto što je Venecijanska komisija rekla još 2006, kad smo napravili novi Ustav. Rekli su nam: "Ovo, ljudi, ne obezbeđuje nezavisnost sudstva", a i većina akademske javnosti imala je isti stav. Mi od 2006. znamo za to. Pošto Evropska unija po tom pitanju nema svoje standarde, ona je preuzela standarde Saveta Evrope čiji je deo Venecijanska komisija. I opet su rekli: "Uradite to što vam je rekla Venecijanska komisija." Tako je taj predlog ušao u naš Akcioni plan za otvaranje poglavlja 23, koji je predvideo da se izmeni Ustav do kraja 2017. da bismo do kraja 2018, na osnovu promenjenog Ustava, izmenili ceo set pravosudnih zakona i obezbedili nezavisnost pravosuđa. Ustav nije promenjen i onda sve pada u vodu.

Ali, ima evropskih zemalja gde je parlament uključen u izbor sudija i tužilaca.

To ne znam, ali znam da je Venecijanska komisija eksplicitno rekla da ovaj sistem ne obezbeđuje nezavisnost. Postoje dva mesta na kojima Skupština odlučuje ko će biti sudija ili ne: prvi put kad se bira na tri godine bira ga Skupština, a kad prođu te tri godine da li će sudija biti izabran za stalnu funkciju odlučuje VSS, a to telo bira Narodna skupština. Na taj način nije obezbeđena nezavisnost treće grane vlasti – sudske, jer glavni organ bira Skupština koja je zakonodavna vlast i predstavlja političku volju građana koja je izglasana na izborima. To je osnovna zamerka.

Nedavno su predsednici tri skupštinska odbora Petar Petrović, Aleksandar Martinović i Đorđe Komlenski imali sastanak sa predstavnikom Venecijanske komisije Džejmsom Hamiltonom. Sva trojica naših predstavnika insistirali su da Skupština i dalje treba da bude uključena u izbor sudija i tužilaca, iako je to u suprotnosti sa Nacionalnom strategijom i Akcionim planom za pregovaračko poglavlje 23 koje je usvojila baš Narodna skupština. Kako će, onda, Srbija da zatvori to poglavlje ako se poslanici vladajuće većine protive izmenama?

Onda imamo ozbiljan problem. I dokumenta i rasprava i stručna javnost i akcioni planovi kažu da se to mora uraditi. Ako se to ne uradi, bojim se da mi nećemo dobiti ocenu da smo ispunili prelazna merila. Imaš predlog: "Izbaci Narodnu skupštinu iz procesa izbora sudija i tužilaca" – pa onda izbaci Narodnu skupštinu. Zašto bismo mi više verovali narodnim poslanicima nego sudijama prilikom izbora sudija? Možemo da radimo šta god hoćemo u dijalogu sa Prištinom, ali ako ne zatvorimo poglavlje 23, mi ne možemo da uđemo u EU. Osim ako neko ne ide na varijantu da u dijalogu s Prištinom uradimo sve što nam se kaže pa da uđemo

Fotografije: Marija Janković

”Dve stvari ne znamo: šta će biti predlog Vlade za promenu Ustava u domenu nezavisnosti pravosuđa i da li će, pored toga, još nešto biti uključeno u promenu Ustava. Ne znamo ništa, tako da je ova 2017. godina izgubljena sa te tačke gledišta. Da li zbog preambule, da li zbog toga što smo prošle godine imali parlamentarne izbore, što smo ove godine imali predsedničke i što se u izbornim godinama ne priča o takvim stvarima, mi smo to vreme izgubili”

izokola, ne odradivši reformski deo. To ne može da se desi. U dokumentu Evropske komisije jasno se navodi da će vladavina prava i regionalna stabilnost biti ključne za ulazak u EU.

U svakom slučaju, vi kažete da bez poglavlja 23 Srbija ne može u EU šta god uradili u vezi sa Kosovom. Makar ga sutra priznali?

Makar ga sutra priznali. Evropska unija je uvek nalazila načine da zaobiđe neke stvari. Poenta je pod kakvim uslovima mi želimo da uđemo u EU. Kakvo članstvo mi želimo da imamo? Rumunija i Bugarska su ušle nespremne u EU i one su već deset godina pod mehanizmom praćenja. Evropska komisija već deset godina nadzire stanje vladavine prava u tim zemljama i one zbog toga ne mogu da uđu u šengensku zonu, na primer. Deset godina su na repu događaja i deset godina ih gledaju kao na države druge klase. Po tom mehanizmu praćenja druge države članice ocenjuju da li si podoban da budeš jednak s njima. To nije dobra pozicija za bilo koju državu.

Hrvatska je uspela da se izbori da ne dobije taj mehanizam praćenja. Možda nama može da se desi da nam kažu: “Dobro, ispunili ste sve političke uslove u vezi sa Kosovom, sad ćete ući u EU, ali sa 15 mehanizama praćenja.” Zašto su se u Rumuniji i Bugarskoj tek sada sredile stvari? Zato što su konačno počeli ozbiljno da rade. Rumunija posle deset godina članstva u EU beleži velike stope rasta jer je počela da se ozbiljno bori protiv korupcije. Imaju više presuda za visoku korupciju nego bilo koja druga država EU jer su se ozbiljno uhvatili u koštac sa korupcijom. Ako naše sudstvo ne bude imalo nezavisnost, neće mu niko verovati, biće viđeno kao partijsko sudstvo i posle toga imaš problem prihvatanja svojih presuda. Možeš da imaš gomilu problema. U najboljem interesu zemlje Srbije jeste da pokaže da je naše sudstvo nezavisno. »

Da li je jedan od razloga promene Ustava da se iz preambule izbaci tekst koji se tiče suvereniteta države Srbije nad Kosovom?

Mi to ne znamo. Dve stvari ne znamo: šta će biti predlog Vlade za promenu Ustava u domenu nezavisnosti pravosuđa i da li će, pored toga, još nešto biti uključeno u promenu Ustava. Ne znamo ništa. Tako da je ova 2017. godina izgubljena sa te tačke gledišta. Da li zbog preambule, da li zbog toga što smo prošle godine imali parlamentarne izbore, što smo ove godine imali predsedničke i što se u izbornim godinama ne priča o takvim stvarima? Mi smo to vreme izgubili.

Nama je skoro svaka godina izborna.

To i jeste problem. Imate početak izborne godine i parlament ne radi. A parlament mora da donese ozbiljne zakone. Mi imamo Nacionalni program za usvajanje pravnih tekovina Evropske unije. Poslednji izveštaj u tom programu objavljen je za četvrti kvartal 2015. Od 2016. nemamo nikakav izveštaj o tome šta se radi na usklađivanju zakonodavstva. Te godine je rađena revizija zbog nove vlade koja je usvojena u novembru 2016. Apsolutno ne znamo kakvi su rezultati primene tog plana, jer već godinu dana nemamo nikakav izveštaj.

Ja sam prebrojao više od 100 zakona koji moraju da se usvoje do kraja 2018, od toga je osamdesetak trebalo da se usvoji do kraja ove godine. Usvojeno je nekih 15 zakona. Ove godine nismo imali proleće zasedanje, od decembra do kraja aprila Skupština nije radila. U izbornim godinama ovakvi planovi ne mogu da prođu jer se političari bave dobijanjem izbora. Zato je veoma bitno da ova vlada izgura ceo mandat do 2020. Znači da ćemo imati dve mirne godine za usklađivanje zakonodavstva. To se odmah oseti. Kamo sreće da smo imali četiri godine. Imamo primer: od 2008. do 2012. doneli smo 200 zakona jer se četiri godine nije išlo na izbore. Četiri godine, 200 zakona, 800 podzakonskih akata. To može da se izvede. Ali, za to moraš da imaš kontinuitet. A mi imamo situaciju da se za pet godina promeni pet ministara. Ko će da sprovodi politiku, ko će da je definiše i ko će da je vodi kad stalno imaš fluktuaciju ljudi? Ovakav posao to ne dozvoljava.

”Mi imamo Nacionalni program za usvajanje pravnih tekovina Evropske unije. Poslednji izveštaj u tom programu objavljen je za četvrti kvartal 2015. Od 2016. nemamo nikakav izveštaj o tome šta se radi na usklađivanju zakonodavstva. Te godine je rađena revizija zbog nove vlade koja je usvojena u novembru 2016. Apsolutno ne znamo kakvi su rezultati primene tog plana, jer već godinu dana nemamo nikakav izveštaj”

Kakve su vaše prognoze za 2018?

Žan-Klod Junker je najavio Strategiju Evropske komisije za februar 2018, koja će verovatno biti usvojena na Samitu šefova država i vlada u junu iste godine. Prema toj strategiji predviđa se da do 2025. Srbija i Crna Gora postanu članice EU. Da bi se to desilo, redosled koraka mora biti ovakav: Srbija bi prelazna merila za poglavlja 23 i 24 (pitanja pravde, slobode i bezbednosti) morala da ispuni najkasnije do kraja 2019, da bi nam naredne godine EU to priznala i definisala završna merila za zatvaranje tih poglavlja. Kad 2020. dobijemo ta merila, mi održimo parlamentarne izbore i to neće biti izgubljena godina, jer je i Evropskoj uniji potrebno vreme da definiše završna merila. Kada dođe nova vlada, dobiće završna merila koja treba da ispuni do kraja 2022. kako bi sredinom sledeće godine mogla da se zatvore poslednja poglavlja, što će najverovatnije biti 23 i 24, kao i poglavlje 35 (ostala pitanja, najznačajnije Kosovo). Kada se ta tri poslednja poglavlja zatvore, krajem 2023. bio bi potpisan Ugovor o pristupanju Srbije Evropskoj uniji. Zatim od 2024. do 2025. traje ratifikacija tog ugovora i u EU i kod nas, a u međuvremenu mi održavamo referendum i krajem 2025. ulazimo u EU.

Vi ste već ranije izjavili da bismo morali još jednom da promenimo Ustav da bismo pristupili EU. Kada bi ta druga promena nastupila?

To bi bilo na kraju, kad se završe pregovori. Ustav se menja 2024. kad se uvodi integrativna klauzula kojom se određene nadležnosti Republike Srbije poveravaju EU. Tada bismo imali jedan referendum sa dva pitanja: da li ste za promenu Ustava i da li ste za pristupanje EU, što je, u suštini, isto. Ako ste protiv izmene Ustava, niste za ulazak Srbije u EU.

Postoji li još neko poglavlje, osim pravosuđa i Kosova, za koje mislite da će biti problema da se zatvori?

Ima. Upravo je otvoreno poglavlje 30. To je jedno od onih benignih poglavlja u većini država, ali ne kod nas. Uslov je da Srbija bude članica Svetske trgovinske organizacije (STO) i da se usklade zakonodavstvo i spoljna trgovina sa EU. Kad uđeš u EU, raskidaš spoljnotrgovinske sporazume, prelaziš u trgovački režim EU sa trećim zemljama i samim tim tu nemaš šta da radiš. Osim da raskineš sve sporazume.

Problem je što mi nismo članica STO. Jedanaest godina vodimo pregovore. Postoji jedan ključni momenat koji je napravio ceo problem oko pristupanja Srbije STO, a to je zakon o genetički modifikovanim organizmima. Mi smo imali savezni zakon iz 2001. o GMO koji je bio relativno usklađen sa pravilima STO. Ta organizacija je osnovana da promoviše slobodnu trgovinu i tu ne sme da postoji nikakva zabrana trgovine. To je osnovni postulat STO. Problem sa GMO je što nema dokaza da izazivaju nusefekte, ali to ne znači da se neće pojaviti za tri, četiri generacije. Samim tim GMO je pod posebnim režimom. Da bi proizvod koji sadrži GMO bio stavljen u promet, on mora da dobije dozvolu. Evropska unija za GMO ima najrigidniji sistem na svetu. Dobijanje dozvole za promet proizvoda sa GMO u EU traje u proseku pet godina. Rok trajanja dozvole je 10 godina. U EU postoje ozbiljni propisi o obeležavanju proizvoda. GMO proizvod mora da bude jasno i vidljivo obeležen i samim tim niko neće da ga kupi. Od Srbije se zahteva da usvoji taj sistem EU, a to je da dozvoli stavljanje u promet uz kontrolu i sertifikaciju, a da li će dozvoliti proizvodnju, to je na nama.

Dakle, sve se svodi na jedan jedini zakon, o genetički modifikovanim organizmima?

Nama četiri poglavlja zavise od tog zakona. Prvo nam zavisi članstvo u STO, a od članstva u STO zavisi poglavlje 7 o pravu intelektualne svojine, jer će neke njegove odredbe početi da se primenjuju kada postanemo članica. Takođe, naša carina ne može da izvrši usklađivanja sa pravilima sa EU dok ne uđemo u STO. Zatim, od zakona o GMO zavisi i poglavlje 12 o bezbednosti hrane. Mi stalno sebi proizvodimo takve stvari. Taj zakon o GMO je 2009. iz Vlade izašao kao dobar, ali je promenjen u parlamentu. On manje-više prati strukturu zakona iz 2001. uz određene dodatke što se tiče procedura, a onda je u Skupštini izmenjeno i rečeno: "Zabranjuje se promet GMO." Mi u Kancelariji za evropske integracije za to smo saznali iz „Službenog glasnika".

Postati članica NATO-a nije uslov za ulazak u EU. Ali, izgleda da nije loše biti u NATO-a kad si kandidat za članstvo u EU?

Nikad nije bilo loše, to su komplementarne organizacije. Za početak, bezbednosne procedure su im iste, viši je stepen poverenja. Kad dobiješ dozvolu od NATO-a za pristup poverljivim podacima, mnogo je lakše zadovoljiti zahteve EU o bezbednosti podataka. Ali, to nije uslov za članstvo u EU jer mi imamo određene specifičnosti. Recimo, Srbija je sada postala članica Borbene grupe EU, što je kod nas prošlo vrlo nezabeleženo. Ostale članice te grupe su Grčka, Bugarska, Rumunija, Srbija, Kipar i Ukrajina.

A šta će oni da rade?

Pa, ništa, ali nema veze. Mi smo članica Borbene grupe Evropske unije. To znači da smo debelo integrisani u bezbednosne strukture EU.

Šta da radimo sa zahtevom Ruske Federacije u vezi sa bazom u Nišu?

To Srbija ne može da dozvoli. To će biti tačka preloma. Srbija nikako ne može da im dâ diplomatski status, jer onda apsolutno nema nikakav uvid šta se tamo dešava. Ako Srbija to uradi, onda ćemo imati ozbiljnih problema.

Hoćete da kažete da sada još uvek ne moramo da biramo da li ćemo sa Rusijom ili Evropskom unijom, ali da ćemo u nekom trenutku morati?

Gura se dokle možeš. U čemu je stvar? Nama je izvoz u EU devet milijardi evra, a u Rusiju oko 700 miliona, što iznosi dva odsto našeg BDP-a. A to nije zanemarljivo, 700 miliona je ozbiljno velika cifra. Postoje studije da nama treba pet godina da izvoz u Rusiju prebacimo na izvoz u EU. Plan je da se to uradi na kraju, kad se potpiše Ugovor o pristupanju. Pre ulaska u članstvo biće veoma teško prebaciti trgovinu sa Ruskom Federacijom na druga tržišta. ¶

RADOSLAV ĆEBIĆ

Poslovna žena godine – Danka Selić, generalna direktorka Beogradskog sajma

Danka Selić, generalna direktorka DP Beogradski sajam, dobitnica je godišnje nagrade Poslovna žena godine za ostvarene rezultate u privređivanju u 2016.

"Ovo je i timska nagrada, nagrada čitavog kolektiva koji je učestvovao u ostvarivanju ovih rezultata", navodi se u saopštenju.

DP Beogradski sajam dobitnik je Povelje, kojom žiri Privredne komore Srbije za dodelu godišnje nagrade visoko vrednuje kompaniju povodom njene jubilarne godišnjice i značajnih poslovnih poduhvata.

Ukupni ekonomski efekti poslovanja kompanije u 2016. godini, procenjeni su na blizu 13 milijardi dinara vrednosti prodate robe i usluga i na četiri milijarde dinara bruto dodate vrednosti. Time je obezbeđeno i oko 2,5 milijardi dinara ukupnih poreskih prihoda. Iako ima samo 180 zaposlenih, Beogradski sajam je angažovao više od 1700 "kompletnih" radnih mesta, oko 10 odsto više nego prethodne godine. Procenjeno je da su samo priredbe Beogradskog sajma privukle u Beograd i njegove hotele više od 48 hiljada stranih i gotovo 20 hiljada domaćih gostiju, koji zajedno ostvare potrošnju od oko jedne milijarde dinara.

Visoko ceneći želju privrednika i Privredne komore Srbije da ukažu na najuspešnije primere na privrednoj mapi Srbije, Beogradski sajam zahvaljuje svima koji su prepoznali uloženi trud i ostvarene rezultate koji su i doveli do ovakvih uglednih priznanja.

Jeftin kvadrat na Vučićev račun

Za razliku od ovih stanova koji tek treba da budu sagrađeni, za one iz prethodnog nadahnuća, nikad izgrađene, mogao je da konkuriše svako ko ispunjava uslove za podizanje kredita. Za ove sad, ako uopšte uđu u proceduru, moći će da konkurišu samo zaposleni u ministarstvima sile – vojnici, policajci, zaposleni u raznim službama bezbednosti, pa i zatvorski čuvari. Kako je objasnio prvak ovog našeg nadrealističkog vodvilja: „Svi koji vode računa o našoj bezbednosti, a plate su im male“

“Gradnja stanova od 500 evra po kvadratu je moja stara ideja“, rekao je predsednik Srbije Aleksandar Vučić, sa sve objašnjenjem da (nažalost) onomad, pre tri godine, kada je to prvi put obećao, nije bilo finansijskih uslova za realizaciju; nije objasnio kog đavola je uopšte nešto najavljivao ako osnovni uslov, finansiranje, nije osiguran. Sad, kao, ima se, pa se može.

Istina, ideja jeste stara, ali svakako nije njegova: u interegnumu između bombardovanja i oktobarskog prevrata Slobodan Milošević je, na inicijativu Milutina Mrkonjića, pokušao nešto slično – subvencionisanu izgradnju stanova za oficire i podoficire Vojske Jugoslavije, policajce, zaposlene u službama bezbednosti, mlade bračne parove, mlade naučnike, koji bi ih otplaćivali iz kredita sa simboličnom kamatom sledećih 30 godina. Doslovce prepisano, dakle. Ideja da se državnom intervencijom pospeši izgradnja stanova tad nije realizovana, kao što nije realizovana u još nekoliko pokušaja kasnije.

U svom prvom stanograditeljskom nadahnuću od pre tri godine, Vučić je tvrdio da nikakvih prepreka da se ideja realizuje nema, da posao može da počne koliko na proleće, a da će investitor (iz)gradnje prvih 100.000 stanova, „ne baš u centru, ali na atraktivnom lokacijama“, biti kompanija Arabtek iz Ujedinjenih Arapskih Emirata, i da će stanovi biti ponuđeni svakom ko je zainteresovan a da je pritom kreditno sposoban. Po tadašnjoj računici, stan od 80 kvadrata, „jer takve stanove oni grade“, koštao bi 30.400 evra, na 30 godina otplate. „Svi građani će moći da konkurišu za ove stanove, kao i zaposleni u državnoj upravi. Na njih mogu da računaju i pripadnici vojske i policije koji nemaju rešeno stambeno pitanje. Cilj je da ovakvim projektima pokrenemo građevinu u Srbiji. Od arapske kompanije Arabtek dobio sam ponudu da po ovim vrlo povoljnim uslovima mogu da grade stanove, a isti uslovi će biti ponuđeni i domaćim firmama, tako da ko bude pronašao interes, moći će da radi”, pohvalio se tadašnji i sadašnji glavni lik ovdašnje političke scene.

Ceo naum je neslavno propao već sledećeg dana. Vlada je, naime, trebalo da donese uredbu koja bi bila okvir za realizaciju, ali nije jer je, navodno, investitor naprasno bankrotirao: nema investitora, nema uredbe, nema ništa ni od posla.

NIKO, NIKO KAO JA

„Nismo mogli da uđemo u ovu realizaciju ranije jer je bilo potrebno državno učešće. Sada su stvoreni uslovi za ulazak u veliki projekat državne stanogradnje“, objasnio je sa tri godine zakašnjenja samozvani autor ove zaista stare ideje, i dodao da će za izgradnju oko dva miliona kvadrata učešće države biti 250 miliona evra. „Problem je u tome što nisam mogao ni da sagledam dubinu krize kada sam postao predsednik Vlade. Tada je visina javnog duga bila 77 odsto BDP-a, a danas je 62 odsto BDP-a... U tri godine smo ogroman posao uspeli da uradimo“, rekao je Vučić nakon prvog sastanka Komisije za državnu stanogradnju.

Učestvovao je, veli, na sastanku zato što je zamoljen da to učini i jer je to bila njegova ideja, ali će ceo posao izneti vlada. Iskazao je i veru da će premijerka i njen kabinet uspeti da to sprovedu kvalitetno i do kraja: „Naš cilj je da ako školujemo policajce i vojnike, a ulagaćemo sve više u njihovo obrazovanje, naš cilj je da oni ostanu u vojsci i policiji.“

Za razliku od ovih stanova koji tek treba da budu sagrađeni, za one iz prethodnog nadahnuća, nikad izgrađene, mogao je da konkuriše svako ko ispunjava uslove za podizanje kredita. Za ove sad, ako uopšte uđu u proceduru, moći će da konkurišu samo zaposleni u ministarstvima sile – vojnici, policajci, zaposleni u raznim službama bezbednosti, pa i zatvorski čuvari. Kako je objasnio prvak ovog našeg nadrealističkog vodvilja: „Svi koji vode računa o našoj bezbednosti, a plate su im male.“ Neko nakrivo nasađen ovaj preduslov za konkurisanje mogao bi da protumači kao zalog lojalnosti.

„Ideja je da popravimo životni standard ljudima koji rade težak posao za našu državu. Mislim na policiju, vojsku, pripadnike Vojno-bezbednosne agencije, čuvare zatvora zbog kojih se osećamo bezbedno, a imaju nevelika primanja i teško mogu sebi da priušte rešavanje stambenog pitanja dugoročno, da moramo da ih zbrinemo“, istakao je predsednik.

Lekare, medicinske sestre i sve one koji vode računa o našem zdravlju niko nije ni pomenuo, a ni prosvetare koji vode računa o obrazovanju naše dece. Kao, od medicinara je, ko god je mogao, već otišao na

BRAĆA PO OBEĆANJIMA: Aleksandar Vučić i Bogoljub Karić
Foto: M. Milenković

Zapad, šta će njima stan u, recimo, Beogradu ili Vranju; prosvetara je po mišljenju Ministarstva prosvete više nego što ih je potrebno, a ovi u uniformama i sa značkama tek hoće d'idu, pa da ih se zadrži. Otud uslov da srećni dobitnik povlastice provede u službi 15 godina, ne kaže se doduše da li ukupno ili od useljenja.

Kako god da jeste, mnogi policajac će radi stana koji nije baš na poklon, ali povoljan jeste, odustati od eventualne namere da zarad veće zarade promeni zanat, da sigurnu službu u uniformi zameni neizvesnom karijerom nečijeg bodigarda, naročito jer je Vrhovni iskazao razumevanje za njihov dodatni angažman po beogradskim splavovima, klubovima, kockarnicama i kuplerajima.

To je plan, onako otprilike. Istina, u najavi najave jeftine stanogradnje u organizaciji Države, kao potencijalni klijenti pominjani su mladi bračni parovi i/ili naučnici, koji bi takođe morali da odsluže svoje u Srbiji, ali su već u sledećoj pojavi stavljeni u drugi red. Kad se namire službene legitimacije, oko 20.000 policajaca, 15.000 profesionalnih vojnika i oficira i 1500 „tajnih policajaca", možda će i oni moći da konkurišu.

MALI SE SAGLASIO

Sve se može kad se braća slože: Energoprojekt je izgradio naselje „Stepa Stepanović" po ceni od 375 evra za kvadratni metar stana klot gradnje – bez poreza na dodatu vrednost, bez ikakve akumulacije, bez zemljišta, bez infrastrukture i uopšte uzev bez ičega osim materijala i plata radnicima. Otud i ona cena od 390 evra iz prethodnog turnusa. Kad se tome doda osam odsto PDV-a i isto toliko za minimalnu akumulaciju, cena izađe na 480 evra. Međutim, ako se u troškovnik uvrsti cena zemljišta, priključenje na elektro i toplovodnu mrežu i sve ostalo što svaki investitor inače mora da plati, cena stambenog kvadrata poraste na 750 evra, ako se gradi u petoj ili šestoj zoni, kao što će i da bude, ako bude. Za te pare i sad može da se kupi stan na periferiji.

Tu se dolazi do ključnog pitanja: ko će da doplati razliku. „Stanovi mogu da budu 500 evra po kvadratnom metru ako je zemlja džabe. Drugačije ne. Ispod 700 ili 800 evra ne može", tvrdi Dragoslav Šumarac, profesor na Građevinskom fakultetu Beogradskog univerziteta.

A može ako bi svaki samodržac posvećen blagodeti uniformi i službenih legitimacija prvo uradio da se troškovi uređenja i komunalnog opremanja zemljišta za gradnju u celosti ili delimično oproste.

Bratsku slogu je još prošle godine ponudio Bogoljub Karić: „Kažu da je to Bogoljubova šarena laža – da će da gradi kvadratni metar od 490 do 500 evra, a ja vam kažem, to su se uzburkali centri moći, poručuju da razbijam tržište na kojem je kvadrat 1500 pa i 2000 evra, a njihova zarada je 500 do 1000 evra. Mi ćemo da radimo sa profitom od 50 evra po kvadratu, kad platimo sve dažbine i poreze. Moramo da se odreknemo velikih profita, prezadovoljni smo i sa 50 evra. Cilj nam je da zaposlimo celu zemlju i razvijamo ekonomiju", objasnio je svoj naum Bogoljub Karić. „Mi smo bili na sastanku sa gradskim rukovodstvom i gradonačelnikom Sinišom Malim i predstavili smo naš projekat 'Tesla grad'. Mali se saglasio. Grad hoće da raspiše konkurs za zemlju, i ko prođe prošao je." Cilj mu je, veli, da gradi 5000 stanova mesečno, što po njegovoj kreativnoj računici izađe na 80.000 stanova godišnje u Beogradu i Srbiji. „Ja to nudim Srbiji i tvrdim da je moguće ako se radi dobro i organizovano, i grad i država stave svoje kapacitete u funkciju razvoja. Da se 1000 kranova okreće, da rađamo hiljade malih privatnih kompanija koje će da proizvode, parket, stolariju, sijalice, tapete, prekidače." Po njegovoj proceni, za taj posao bilo bi potrebno oko milijardu evra. Kao izvesnu lokaciju, Bogoljub Karić navodi Makiško polje: prikupljanje neophodne dokumentacije i dozvola od gradskih i republičkih vlasti navodno je pri kraju, a regulacioni plan je inoviran novom prioritetnom linijom metroa od ciljane lokacije budućeg „Tesla grada" do Ade Huje.

Po rečima ministarke građevinarstva Zorane Mihajlović, Vlada Srbije ima novca da podrži masovnu stanogradnju i da bude njen garant. „Za Vladu ne postoji bolje i mudrije ulaganje od ulaganja u građevinsku industriju i gradnju stanova. Svaki dinar uložen u ovako velike projekte, kakav je izgradnja dva miliona kvadrata za pripadnike vojske, policije, ali i za mlade bračne parove i naučnike, višestruko se vraća i dodatno pokreće našu privredu", izjavila je ministarka. ¶

ZORAN MAJDIN

Sistem protiv terapije

Nabavka leka za Morkio sindrom značila bi da će trinaest mladih osoba sačuvati život i poboljšati njegov kvalitet. Prepreke na tom putu su nesinhronizovanost nadležnih organa, sklanjanje od odgovornosti i izbegavanje rešavanja problema

Za vrijeme Vukanovog dvogodišnjeg života, poslanici Narodne skupštine Srbije su nekoliko puta izglasavali budžet države čiji je on građanin. Duplo duže postoji lijek koji sprječava razvoj rijetke bolesti od koje u Srbiji, pored Vukana, boluje još dvanaest osoba, mahom djece i mladih. Ipak, prijedlog o kupovini tog lijeka nijednom se nije našao pred poslanicima, iako je državna pomoć jedini način da se on nabavi. Njegova kupovina bi značila da će trinaest mladih osoba sačuvati život i u ogromnoj mjeri poboljšati njegov kvalitet, a mogućnosti da se to desi na putu stoje "nesinhronizovanost nadležnih organa, sklanjanje od odgovornosti i izbegavanje rešavanja problema", kažu iz Udruženja MPS Srbija.

Vukanu je kao jednogodišnjaku dijagnostifikovan Morkio sindrom, poznat i kao mukopolisaharidoza tip IVA (MPS IVA), genetska bolest zbog koje organizam ne proizvodi enzim neophodan za razlaganje jednog složenog lanca šećera. Zbog toga dolazi do taloženja šećera na ćelijama u organizmu čime se stvaraju ozbiljni problemi po zdravlje. Bolest je progresivna i ukoliko se ne liječi pacijenti ostaju niskog rasta, vrlo brzo postaju nepokretni, a imaju i probleme sa srcem, jetrom, sluhom, vidom i plućima, što često bude fatalno po njihov život, te oboljeli rijetko prežive svoje dvadesete godine. Za čak 95 odsto rijetkih bolesti lijekovi ne postoje, ali na sreću, mukopolisaharidoza se nalazi u preostalih pet odsto slučajeva. Terapija za ovu bolest postoji već četiri godine, a na inicijativu Udruženja MPS Srbija registrovana je i u našoj državi. Lijek vimizin, farmaceutske kompanije Biomarin, predstavlja supstituciju nedostajućeg enzima i apsolutno zaustavlja napredak bolesti.

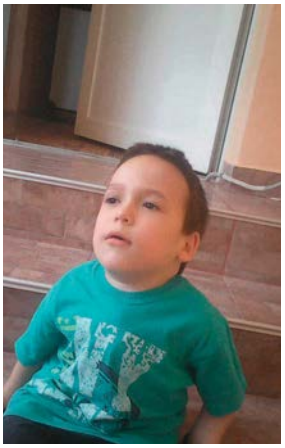
BRZA DIJAGNOZA, SPORO DO LEKA

Čest problem kod rijetkih oboljenja je čekanje na uspostavljanje dijagnoze, ali u Vukanovom slučaju ljekaru je već na prvom pregledu bilo jasno o kakvoj vrsti bolesti se radi. Kada je testiranjem u inostranstvu sumnja potvrđena, njegovi roditelji su postali svjesni posljedica ove izuzetno rijetke i teške genetske bolesti, a odmah potom saznali su i za postojanje efikasne terapije koja u velikoj mjeri zaustavlja njenu progresiju. Ivan i Slavica Džinović odlučili su da će sve uraditi kako bi nabavili taj veoma skup lijek, a znajući kako zdravstveni sistem funkcioniše i da u velikom broju slučajeva bolesne liječimo građanskim akcijama zasnovanim na slanju SMS poruka kojim se obezbjeđuju sredstva, na pamet su im pale slične humanitarne kampanje, prodaja sve imovine ili selidba u neku od država koje oboljelim od mukopolisaharidoze obezbjeđuju terapiju. Nakon što su uspjeli da pronađu donaciju kojom bi bila omogućena jednogodišnja terapija, ljekari su im razbili iluzije da na bilo koji od ovih načina mogu pomoći Vukanu rekavši da je jedina mogućnost da pomenuti lijek obezbijedi država jer ga pacijenti moraju uzimati jednom sedmično do kraja života, a prekidanje terapije bilo bi štetnije nego da se uopšte ne uzima. Ivan Džinović, Vukanov otac, za "Vreme" objašnjava da je Vukan već sada niži od svojih vršnjaka, ne može da pomjera vrat, niti može da trči. "Ukoliko ne dobije terapiju, više je nego izvesno da će završiti u invalidskim kolicima, a imaće i probleme sa srcem, jetrom, plućima. Saznanje da je dete bolesno najgora je vest za roditelja, ali još teže pada kada znate da postoji lek, ali da vam je nedostupan i da država ne može da izdvoji novac kako bi ga obezbedila."

NE ZNA SE KO RADI NABAVKU

Dobre posljedice uzimanja terapije su brojne i odmah vidljive, tvrde iz Udruženja MPS Srbija. Vještačko ubacivanje enzima koji nedostaje organizmu

OBOLELI OD MORKIO SINDROMA U SRBIJI: Potrebno je sistemsko rešenje
Fotografije: MPS Srbija

omogućava djeci da nastave sa rastom, poboljšava energiju, izdržljivost i mobilnost. Takođe, pozitivno utiče na vid, smanjuje grudne infekcije i probleme sa disanjem, omogućava normalniji san i redukuje bolove. Ukratko, mijenja im život iz korijena.

Kao i za većinu rijetkih bolesti, terapija za liječenje mukopolisaharidoze je izrazito skupa i po pacijentu godišnje košta u prosijeku 400.000 evra. Nakon razgovora Nacionalne organizacija za retke bolesti Srbije (NORBS) i farmaceutske kompanije koja proizvodi lijek vimizin sa predstavnicima Ministarstva zdravlja i Republičkog fonda za zdravstveno osiguranje (RFZO), došlo je do konkretne ponude, čijim bi prihvatanjem država za tri godine terapije za svih trinaest pacijenata uštedela sedam miliona evra. Iz Udruženja MPS Srbija kažu da iza profesionalno obavljenih sastanaka sa ovim državnim organima i dobre volje da se razumije problem, nije stajala nikakva produktivna aktivnost. "Svi smatraju da je ponuđeni sporazum dobar, ali se ispostavilo da nikome nije jasno ko bi trebalo da ga prihvati. Ministarstvo zdravlja

Lek vimizin nije jeftin, ali u Udruženju MPS Srbija naglašavaju da sve pacijente usled nelečenja bolesti očekuju skupe operacije u inostranstvu za koje će država platiti i po sto hiljada evra

upućuje na RFZO, a taj fond na Ministarstvo i tako ukrug", kaže za "Vreme" Saša Ilić, predstavnik ovog udruženja i otac osamnaestogodišnje Natalije Ilić, kojoj je Morkio sindrom dijagnistifikovan kada je imala dvije godine. "U predlogu budžeta, prema našim saznanjima, na liniji za lečenje retkih bolesti i retkih tumora stoji suma od tek 1,5 milijardi dinara umesto potrebne 2,1 milijarde. U apsolutnom iznosu to jeste povećanje, ali prvi put od kada postoji ta budžetska linija traženi iznos nije prihvaćen. Pitamo se da li su oboljeli od MPS 4A time diskriminisani. Zašto se ne čini ništa delotvorno da se spasu njihovi životi?", pita se Ilić.

Problem nabavke ovog i drugih lijekova za rijetke bolesti efikasno je rješila Makedonija, u kojoj su za tu svrhu uvedene akcize na alkohol i na duvan. Na petogodišnjem dječaku koji na ovaj način već dvije godine dobija terapiju za MPS IVA samo stručnjaci mogu primijetiti razliku u odnosu na njegove vršnjake kojima nije dijagnostifikovana bolest. Isti prijedlog je prije više od dvije godine imao i NORBS, a prije nekoliko dana u razgovoru sa medijima predstavio ga je i ministar zdravlja u Vladi Srbije Zlatibor Lončar. Da bi se prevazišao nivo medijske priče, neophodno je da nakon prijedloga iz Vlade bude usvojen u Narodnoj skupštini.

U Udruženju MPS Srbija kažu da bi bila ludost reći da vimizin nije skup, ali naglašavaju da sve pacijente usljed neliječenja bolesti očekuju skupe operacije u inostranstvu koje država ponekada mora da plati i do sto hiljada evra, jer u Srbiji ne postoje kvalifikovani anesteziolozi za ovakve vrste oboljenja. Liječenjem će se izbjeći troškovi za vreme koje ovi pacijenti provedu u bolnici, za rehabilitaciju i brojne lijekove. Sreća u nesreći je, kaže Saša Ilić, što ćelije mozga kod oboljelih od MPS IVA ostaju netaknute i oboljeli često imaju izuzetno visok stepen inteligencije. "Mnogi od njih su studenti, a dvoje ih je završilo fakultet, pa bi dužim životom mogli da budu aktivni i korisni članovi društva."

Na kraju, terapije za liječenje rijetkih bolesti vjerovatno će uvijek biti skupe zbog velikih ulaganja u njihov razvoj, a što se nikada ne isplati jer ih koristi jako mali broj ljudi. Ali da li je sve u novcu? Da li imamo moralnu obavezu da omogućimo terapiju za bolesnu djecu, ukoliko ona već postoji? Naravno, još veća ušteda postigla bi se odbijanjem liječenja, ali o kakvoj bismo državi i društvu tada uopšte govorili, pitaju roditelji oboljelih i mole za što hitniji pronalazak sistemskog rješenja za problem pacijenata oboljelih od Morkio sindroma i drugih rijetkih bolesti. ¶

JOVANA PREŠIĆ

Era komunikacija tek dolazi

"Beograd ima odlične potencijale da postane 'pametniji' grad u budućnosti, jer je jedan od prvih gradova koji su primenili plaćanje parkinga mobilnim telefonom, uveo je gradski saobraćaj povezan na internet, kao i pilot-projekat 'pametnog' parkiranja"

Razvoj brzog interneta postaje važan faktor pozicioniranja država u svetu. Srbija je jedna od zemalja koje su znatno poboljšale uslove za poslovanje poslednjih nekoliko godina, tako da je danas rangirana kao 43. zemlja na najnovijoj Duing biznis listi Svetske banke. O izazovima i razvoju modernih tehnologija razgovaramo sa Milenom Matić, savetnicom u oblasti telekomunikacija i odgovornom za odnose sa klijentima u konsultantskoj kući "Arthur D. Little".

"VREME": U svetu su danas inovacioni ciklusi sve brži – industrije se veoma brzo menjaju. Koji su danas najveći izazovi u industriji telekomunikacija?

MILENA MATIĆ: Sektor telekomunikacija prolazi kroz period pun izazova jer prihodi uglavnom stagniraju. U raznim sektorima ove industrije kompanije traže nove biznis modele. Nove tehnologije koje se pojavljuju u ovoj oblasti nude mnoge mogućnosti, ali takođe unose i nove izazove. Za mnoge krupne trendove koji se danas razvijaju, u primeni će biti neophodne veoma brze ili pouzdane internet konekcije. Nove tehnologije i aplikacije, od interneta stvari (IoT), koji će promeniti način rada u mnogim industrijama i u proizvodnji, do automobila povezanih na internet, baziraće se na novom tipu konektivnosti. Za telekomunikacione operatere biće važno da se pozicioniraju kao pružaoci servisa u tom novom ekosistemu, da ne nude samo konektivnost. Glavna nova tema u ovoj industriji je 5G, odnosno nova generacija mobilnih mreža, u koju će biti potrebno dodatno ulagati. Postoje različiti modeli razvoja i biznis modela kada je u pitanju ova nova generacija mobilnih mreža. U periodu pred nama, u novom Gigasvetu u koji ulazimo, biće sve više potreba za takvim mrežama sa velikim protokom, da bi se omogućili servisi kao što su virtuelna realnost, proširena stvarnost (Augmentit reality) i veštačka inteligencija (AI).

Foto:

Internet stvari (IoT) već se primenjuje u mnogim sektorima. Koji je trenutno status i koji potencijal u ovome vidi "Arthur D. Little"?

Internet stvari (IoT) i posebno Industrija 4.0 su veoma aktuelne teme u nekoliko poslednjih godina. I za to vreme smo videli priličan napredak u ovoj oblasti u Americi, Evropi, Kini. Danas su mnoge proizvodne hale i procesi povezani na internet i to ne samo u velikim firmama, već i u malim i srednjim preduzećima. Razvijaju se proizvodni sistemi koji imaju veću efikasnost, i povezanost mašina i procesa. Posebno je primena ovih novih tehnologija započela u mašinskom sektoru i u oblasti vozila i auto-industrije, dok su neke druge oblasti, kao građevinski sektor ili poljoprivreda, u početnoj fazi. U narednih nekoliko godina sigurno ćemo videti veliki rast u oblasti ekonomične primene interneta stvari (IoT) – očekujemo da rast bude oko 20 odsto. U svakom slučaju, malo je onih koji ova IoT rešenja mogu da ponude kao celinu, s kraja na kraj. Ko god bude uspeo da to postigne, igraće važnu ulogu u ovom ekosistemu u razvoju.

Ko bi mogao to da ponudi?

Ima danas mnogo onih koji žele da se pozicioniraju kao pružaoci rešenja i usluga u ovoj oblasti. Svakako su telekomunikacioni pružaoci servisa oni koji žele da u ovoj oblasti igraju važnu ulogu u narednom periodu. Oni imaju i tehnološke resurse i mogućnosti da obrađuju prikupljene podatke, koji su veoma važni u ovim procesima. Ali će sigurno biti mnogo igrača iz IT sektora ili drugih tehnoloških oblasti. Velike kompanije, kao

na primer Gugl, imaju cilj da osvoje ovaj sektor u razvoju, na primer pružanjem rešenja za razne zabavne i komunikacione servise u kolima, ili koncept pametne kuće. Samo jedan od primera su personalni asistenti koje je moguće kontrolisati glasovnim komandama, a koji postaju sve popularniji.

Internet stvari ne donosi samo promene u oblasti inženjeringa ili proizvodnje. Pametni gradovi i pametne kuće su takođe sve popularniji.

To je tačno. U oblasti pametnih kuća očekujemo i veći rast nego u industriji. Oko 25 odsto rasta se očekuje u sledećih pet godina. Trebalo je malo vremena da se razviju ova rešenja za privatne korisnike, ali su veoma primenjiva i korisna. Na primer: rešenje za upravljanje potrošnjom energije biće jedno od glavnih razvojnih pravaca na tržištu pametnih kuća. Što se tiče projekata pametnih gradova, očekuje se da će predstavljati jednu od glavnih oblasti rasta u svetu. Danas su u gradovima urbanizacija i planiranje postali sve zahtevniji i komplikovaniji. U oblasti gradskog transporta već su se pojavila i primenjena su mnoga pametna rešenja. Digitalizacija servisa u gradovima doneće u narednih par godina mnoge promene za građane, na primer u oblasti gradskih službi i servisa ili korišćenje tele-medicine. Beograd ima odlične potencijale da postane "pametniji" grad u budućnosti, jer je jedan od prvih gradova koji su primenili plaćanje parkinga mobilnim telefonom, uveo je gradski saobraćaj povezan na internet i pilot-projekat "pametnog" parkiranja. Da bi se ovaj potencijal za razvoj pametnog grada u potpunosti iskoristio, neophodno je najpre uraditi studiju koja će analizirati najbolji i najefikasniji način razvoja pametnih servisa u Beogradu, koji će koristiti i onima koji planiraju i upravljaju gradom, naravno i građanima. Važno je istaći da je za uspešan razvoj projekta pametnog grada bitno ulagati u razvoj širokopojasnih komunikacija i brzog interneta, kao osnove za sve buduće servise.

A to je ono što mnogim zemljama nedostaje.

Da, i zato se mnogo priča o novom standardu 5G u mobilnim mrežama, za koji se očekuje da će biti "game changer". U današnjem svetu brzih promena i digitalizacije u svim industrijama i oblastima, veoma je važno obezbediti kvalitetnu konekciju, brz i pouzdan internet u celoj zemlji, jer je to važno onima koji ulažu u nove poslove i nova efikasna tehnološka rešenja u postojećim delatnostima. Zato je u današnjem digitalnom svetu to postao kompetitivni faktor koji nijedna zemlja, posebno u Evropi, ne sme da zanemari. Digitalizacija, pojednostavljenje procedura za počinjanje biznisa i dobre i pouzdane internet konekcije su veoma važni i za domaće i za strane investitore.

Gde vidite mogućnost za inovacije u srpskoj ekonomiji?

Srbija ima odličan potencijal zahvaljujući vrlo razvijenom i uspešnom IT sektoru, i sve je više malih inovativnih kompanija koje traže svoje mesto u Srbiji, regionu i Evropi. Da bi se to podržalo na pravi način, potrebno je prilagoditi zakonsku regulativu novim biznis modelima, podržati inovativne kompanije i dalje nastaviti sa digitalizacijom biznis okruženja, od e-uprave do brzog interneta u zemlji. ¶

RADOSLAV ĆEBIĆ

Povratak zadužbinarstva

Delta fondacija poklonila je gradu Beogradu skulpturu *Odande dovde* koja će krasiti pešačku pasarelu od Kalemegdana do Savskog pristaništa. Primopredaji skulpture prisustvovali su predstavnici grada Beograda, Delta holdinga i Delta fondacije, kao i Mrđan Bajić, jedan od autora ovog umetničkog dela

Foto: Delta fondacija

"Ova skulptura nosi višestruku simboliku. Sama njena lokacija je mesto gde se pisala istorija ovog grada i cele Srbije. Njen naziv *Odande dovde* i njeni autori, iz Velike Britanije i Srbije, simbolišu povezivanje kultura i generacija. Činjenica da je ona dar kompanije Delta holding simboliše veliki povratak zadužbinarstva kao jedinstvene srpske tradicije, a zbog čega smo kao kompanija i osnovali Delta fondaciju", rekla je Marija Desivojević Cvetković, viši potpredsednik Delta holdinga za strategiju i razvoj.

Skulptura *Odande dovde* sastavljena je od dva dela. Gornji deo rad je Ričarda Dikona, izrađen je od nerđajućeg čelika i dovezen je iz Engleske. Drugi deo rad je Mrđana Bajića i napravljen je i izliven od aluminijuma u Srbiji. Oba dela teška su oko 5 tona i visoka gotovo 7 metara.

"Želim da zahvalim Delta fondaciji jer je prepoznala značaj ovakve skulpture i donirala novac da se to završi, gospodinu Bajiću i Dikonu na vremenu koje su uložili u ovo delo, Foliću i svima koji su doprineli da se Beograd menja. Nekome se čini da je ovo mala skulptura, ali poruka je velika. Beograd postaje prepoznatljiv i svetska metropola. Za buduće generacije ostavljamo lepši i bolji Beograd", izjavio je gradonačelnik Beograda Siniša Mali.

Delta fondacija je korporativna fondacija Delta holdinga i ove godine obeležava 10 godina postojanja. Jedan od ciljeva pri osnivanju Fondacije bio je da se tradicija zadužbinarstva vrati u Srbiju. Fondacija je 2012. godine poklonila Beogradu prvu zadužbinu, Centar za dnevni boravak osoba sa invaliditetom "Sunce". Gradu Kragujevcu je 2016. godina poklonila jedinstveni centar za sport i rehabilitaciju osoba sa invaliditetom "Iskra".

Skulptura *Odande dovde* je treća zadužbina Delta holdinga.

NE PROPUSTITE “ZUMIRANJE”

POLITIČKU EMISIJU U PRODUKCIJI NEDELJNIKA VREME

EMITUJE SE
I NA SLEDEĆIM
LOKALNIM
TV STANICAMA:

- TV ŠABAC
- TV SANDŽAK
- TV KULA
- T1 ZAJEČAR
- TELEMARK ČAČAK
- TELEVIZIJA VALJEVO PLUS
- KRALJEVAČKA TELEVIZIJA KATV
- TV FORUM PRIJEPOLJE

I NA PORTALIMA JUŽNE VESTI I UŽIČKA NEDELJA

LJUBOMIR ŽIVKOV

O suvišnom

I ova beleška u kojoj bih da se obračunam sa suvišnim biće samo još jedna item u moru items, još jedna izlišna stvar pridodata ionako pretrpanoj stvarnosti

Kad sam se nakon tri godine vratio iz Amerike, čekao me je moj imetak koji kompletan bejah ostavio u tetkinoj kućici, u Lozničkoj; otputovao sam bio sa koferom, tamburom i gitarom, tamo se cvetanje mojih ruža stalno odgađalo, te garderobu nisam takoreći ni obnavljao: ispostavilo se da je ono što sam poneo bilo dovoljno za svih dvanaest godišnjih doba, iznenađujuće sličnih beogradskim.

Moje stvari su moji bližnji spakovali i iselili iz Lozničke, gde su useljeni novi podstanari i gde su ostale dve ruže orezivane na moj način, na petnaestak kvadrata dvorišta sam umesto engleskog travnjaka dobio slatinu, neuglednu ugaženu golet sa zakržljalim žbunovima trave, ovce bi imale vremena da razmisle i da se razmrdaju između dva zalogaja. Novom podstanarskom naraštaju ostao je moj štrik za veš, dok su me moje pokućstvo i garderoba čekali u dva odvojena podruma. Svoju sam materijalnu zaostavštinu razgledao kao neko ko pregleda ono što je ostalo iza pokojnika. Isuse blagi, koliko sam ja stvari nakupovao i nakupio: da me je neko intervjuisao za "Philadelphia Inquirer" sebe bih opisao kao skromnog poslenika pisane reči i smernog pripadnika socijalističke polusrednje klase, naklonjenog čak i asketizmu, kad ono, kicoš, dendi, kaćiperka, pomodar i istaknuti član potrošačkog društva: desetine i desetina košulja, majica, džempera, farmerica, jakni, pa nije ni čudo što si podstanar, ali i pribora za takozvani rad, dve pisaće mašine, telefon sa spikerfonom, telefonska sekretarica sa pejdžerom, stotine olovaka, kilometri žica za tamburu i gitaru, tušta i tma trzalica od kravljeg roga, dovoljno da se istrza milijardu dinara od gostiju, notne hartije svih mogućih razmaka među linijama, neke za pisanje simfonija, druge sa velikim prazninama, da pišem i u vozu, ili kad mi vid bude popustio, da i ne govorim o priboru za preživljavanje – baterlampe, perorezi, fenjeri, upaljači...

Moja ćerka je nedavno našla moju "olivetti" mašinu, crvenu, tu sam spravu bio potpuno zaboravio i čak poricao da je moja, kod Steve je još uvek siva i možda prvobitna moja pisaća mašina: na ovoj je neznatnoj tastaturi čuveni taj i taj napisao svoje prve nezgrapne i tugaljive novinarske redove, ne znajući ni sam koliki je dijalektički razvoj pred njim i kolika samo slava...

U više navrata stavljao sam tačku na kupovinu pisaćeg pribora, kao što je Mark Tven ostavljao duvan, lane sam na Kaleniću kupio pis. mašinu "biser", metalnu i savršenog oblika, sa koferom kakav je možda imao Hemingvej, ispravnu i nepotrebnu toliko da se iskazati ne može, ili barem ja ne mogu.

Prijatelji su mi sa svoje strane poklonili: tenor gitaru, električnu gitaru (precenjujete i moj dar i moje zdravstv. stanje), dve balalajke, dve mandoline, violinu (!) i harmoniku, koja mi je poštom stigla iz daleke, dosad neviđene Rige!

Zatočen u radnoj sobi (studiju) kao kustos muzeja žičanih instrumenata – gde su odranije tambure, domra, samica, akustična bas-gitara... – vučem za sobom i trpim u sebi neprebrojno mnoštvo narodnih pesama čije arije i tekstove znam naizust; sve mi je nelagodnije kad mi neko oda poštovanje za toliko znanje i za tako silnu moć pamćenja, to je samo kvantitet, braćo, sve je to pređa sa iste proste preslice i sad bih otišao na neku kliniku da mi se sve to pobriše iz glave, da se napravi malo mesta, da uzmognem komponovati jedno četiri ili pet stvari koje bih proudly potpisao. (Možda sam pisao kako je nestalo nekoliko stotina mojih skica: uveren da sam ih kopirao na odvojeni hard-disk, ubio sam grozničavo sve što je bilo na mestu tvorbe, kad sam nakon godinu dana hteo da prodžaram malo po ugasloj vatri, otvorim hard-disk, nalik na skupu pljosku, kad tamo samo neke košuljice, prazne, bez onoga što se zove audio, a što je sama srž moga stvaralaštva. Ništa, rekao sam, iznenađujuće mirno, to je prst sudbine, umesto da se vraćaš krpežu, da presvlačiš starudiju kao šnajder džep, sedi i smisli nešto novo. Nije bilo baš 'rečeno-učinjeno', ali jesam komponovao nekoliko stvari koje vodim kao svoj robinzonski period: nakon brodoloma za koji sam doduše sam kriv, pravim iz početka ono što mi treba za opstanak.

Što se tiče primenjene umetnosti, pesama koje na komad prodajem kaf. gostima, odlučio sam da ne naučim više nijednu. Ako mi zaboravljanje ne ide od ruke, neću barem da se uplićem u novu besmislenu, zamornu prekomernost. Naučio sam napamet na grčkom "Ah, helidoni mou" (Ah, lastavice moja / Kako možeš da letiš po tom crnom nebu), učim rumunsku "Aj stežarule", u planu je romansa na mađarskom i vsjo! U poslednje dve godine naučio sam možda petnaest ruskih pesama, lako se pamte, jer su odlično napisane, ali mi je i toga dosta.

Juče sam pak i tu reč pogazio: ako i ne naučim "On ne vernulsia iz boia" (gde ima "Nashi mertvye nas ne ostavliat v bede / Nashi pavshie kak ñasovye...), pevaju mi se "Korabli" Visockog: "Vozvrasñaitusia vse / Krome luñih druzei / Krome samyh liubimih i predannyh zhenshñin / Vozvrañaiutsia vse krome teh kto nuzhnei/Ia ne veriu sud'be/Ia ne veriu sud'be / A sebe – eshñe men'she!" (Vraćaju se svi, osim najboljih prijatelja, osim najvoljenijih i najodanijih žena, vraćaju se svi, osim onih koji su najpotrebniji, ne verujem sudbini, ne verujem sudbini, a sebi – još manje!)

Zar nije dobro? ¶

Baština

Ideja nečeg u čemu

Kolo je upisano na Uneskovu Reprezentativnu listu nematerijalnog kulturnog nasleđa čovečanstva. Specijalnost i ključ ovog uspeha je sprega vladinog i nevladinog sektora

Priča o kolu, o tradicionalnoj narodnoj igri, koja je pre nedelju dana upisana na Uneskovu Reprezentativnu listu nematerijalnog kulturnog nasleđa čovečanstva, zanimljiva je, lepa, prijemčljiva i nedovoljno poznata priča. Možda baš zato što o kolu svako misli da sve zna samim tim što ga rado igra.

Treba odmah reći: kolo sa Uneskove liste nije bilo koja igra lančano povezanih igrača, već konkretan obrazac koraka koji se izvodi u formaciji kola – jedan korak u desno i tri u mestu prema centru kruga, pa jedan u levo i opet tri u mestu prema centru. Zbog tog obrasca, ovo zaštićeno, srpsko kolo, razlikuje se od kola drugih naroda.

„Kolo ima ideju masovnog izvođenja, skupnog izvođenja, ideju nečeg u čemu

smo zajedno

Fotografije: Jelena Janković

smo zajedno, nečega što ćemo svi da delimo bez obzira iz kog smo kraja, iz koje sredine, gradske ili seoske, kom staležu pripadamo, kom opredeljenju. Kolo briše granice između generacija i između veštih i neveštih igrača. Svako ko ima dobru volju znaće da ga igra. Onaj ko igrače posmatra sa strane oseća potrebu da im se priključi i uhvati u kolo, a isto to od njega očekuju i oni koji su već u njemu. To je pitanje odgovornosti pojedinca da u tom trenutku doprinese zajednici", kaže za „Vreme" magistar Zdravko Ranisavljević, predsednik Centra za izučavanje i očuvanje tradicionalnih igara Srbije (CIOTIS), nevladine organizacije koja je bila jedan od četiri predlagača da se kolo nominuje na Uneskovu listu.

Koreni kola su u narodnoj igračkoj seoskoj praksi, kaže Zdravko Ranisavljević, iz druge polovine 19. veka, na prostoru centralne Srbije: „Etnograf Milan Đ. Milićević je 1876. godine popisao naše tradicionalne igre a među njima Žikino kolo i kukunješte. Sledeći popis su uradile sestre Janković, Danica i Ljubica, tridesetih godina prošlog veka, i napomenule da je Žikino kolo i kukunješte popularno i na prostoru Kosova i Metohije, i to u tolikoj meri da ugrožavaju tamošnje igre. To dokazu-

»

je kontinuitet kola. Sledeći dokaz trajanju kola je iz 1948. godine. Olivera Mladenović je za Ministarstvo prosvete tadašnje Jugoslavije popisala igre centralne Srbije i na tom spisku najveći broj igara je u svom nazivu imalo reč „kolo": narodno, Radojkino, Milijino, Radino. Tada, polovinom prošlog veka, kolo je postalo popularno među harmonikašima i violinistima koji su počeli da komponuju kola. Oni su autori kola kakvo mi danas poznajemo: Miodrag Todorović Krnjevac, Radojka i Tine Živković, Milija Spasojević, Toma Ilić, i kasnije Ljubiša Pavković, Branimir Đokić... Njihova izvođenja su emitovana na radiju i kasnije na televiziji i, širila kolo."

U vreme migracije seoskog stanovništva u gradove u drugoj polovini 20. veka, kada u gradovima počinje mešanje stanovništva različitog porekla, ispostavilo se da im je zajednički imenitelj igra, kolo, koje je svima, odakle god da su došli u grad, bilo blisko. Zdravko Ranisavljević objašnjava da je paralelno sa popularizacijom kola u gradovima, ono počelo da se gubi iz seoskih sredina. „Tadašnja ideologija je smanjila broj svetkovina na kojima bi se negovali tradicionalni oblici igre, smatrala ih je nazadnim, i eventualno ih je koristila u formi adaptiranoj za scensko izvođenje, pa autentično kolo prestaje da postoji u praksi i počinje da živi u sećanju pojedinaca. U gradu nastavlja da živi recidiv seoske igre dokazujući koliko i na koji način je kolo nekada u selu bilo bogato", kaže Zdravko Ranisavljević. „Narodno kolo je tako nazvano zbog ideologije u kojoj se razvilo, a današnji prefiks 'srpsko' posledica je redefinisanja nacionalnog i etničkog srpskog identiteta – uvek je ideologija uslovljavala prisvojni pridev u nazivu kola. U svakom slučaju, po prirodnom sledu, 'narodno kolo' koje je, kao što sam rekao zabeleženo u centralnoj Srbiji u drugoj polovini 19. veka, Srbija ovom nominacijom obeležava kao svoje."

Proces nominacije je zahtevan i dug. Vesna Dušković iz Centra za nematerijalno kulturno nasleđe pri Etnografskom muzeju u Beogradu, krovne institucije u procesu nominacije, objašnjava da je sve počelo decembra 2015. godine na osnovu odluke Nacionalnog komiteta za nematerijalno kulturno nasleđe da Srbija kandiduje kolo za reprezentativnu listu Uneska. „Ministarstvo je odobrilo njihov predlog i počelo se sa pripremom materijala. Određena su četiri predlagača koji će izraditi dokumentaciju i odbraniti naš predlog pred komisijom Uneska." To su Fakultet muzičkih umetnosti, konkretno vanredni profesor Selena Rakočević u ime Kadre za etnomuzikologiju, CIOTIS odnosno predsednik ove organizacije Zdravko Ranisavljević, Ansambl tradicionalnih igara „Kolo" odnosno direktor Vladimir Dekić i Centar za nematerijalno kulturno nasleđe.

Vesna Dušković objašnjava da je „potrebno ispisati odgovore upitnika na dvadesetak strana na engleskom ili francuskom, ne prekoračiti traženu dužinu odgovora, sve to ilustrovati sa deset fotografija ne starijih od tri godine, i snimiti šest do deset minuta dokumentarnog filma. Dokaz da kolo i danas živi su takozvana pisma saglasnosti. To znači, na primer, da lokalne samouprave potvrđuju da se na manifestacijama koje organizuju igra kolo, da turističke organizacije potvrđuju da je kolo na njihovim turističkim programima, nekadašnji članovi kulturno-umetničkih društava potvrđuju da je kolo bilo deo programa koji su scenski izvodili i tako dalje. Posebno su bila važna pisma kulturno-umetničkih društava koja su pisala o načinu kako obučavaju decu i mlade da igraju kolo, zato što je jedan od bitnih uslova da se nominacija prihvati dokaz da se predloženi element prenosi generacijama i da će se čuvati i ubuduće. Birali smo KUD-ove iz unutrašnjosti, da pokažemo rasprostranjenost tradicije igranja kola po celoj zemlji."

Uneskova lista nije zapečaćena, što znači da ako neka država ne čuva zaštićeni element onako kako se obavezala, taj element se briše sa Reprezentativne liste – svaka država je obavezna da svake pete godine o tome izveštava Uneskov Komitet. „Sigurna sam da naše kolo, kao i slava, prvi element koji se iz Srbije nalazi na Reprezentativnoj listi nematerijalnog nasleđa, nisu u opasnosti: slava se prenosi vekovima, istina sada u nešto izmenjenijem obliku nego ranije, a kolo se svuda igra u svakoj prilici – priznaćete da se svako matursko veče posle sati i sati đuskanja i hard-roka završi kolom", kaže Vesna Dušković.

KOLO, KOLO NAOKOLO: Dečji ansambl Vila...

... sa proslave

Foto: Marko Sladoljev

Po rečima Zdravka Ranisavljevića, upisivanja našeg kola u svetsku baštinu ne bi bilo da nije bilo dr Olivere Vasić, prve profesorke etnokoreologije u regionu. „Profesorka Vasić je sredinom šezdesetih počela da se bavi prikupljanjem tradicionalnih igara po terenu, i istraživanjem, i zapisivanjem. Zapisivala ih je sistemom labonotacije, sistemom za zapisivanje baletskih koraka koji je ona prilagodila na tradicionalnu igru. Godine 1984. objavila je *Kolo u tri Krstivoja Subotića*, rad u kome je od ovog frulaša iz Valjeva zabeležila tridesetak kola u tri. Kolo u tri je narodni termin koji je profesorka Vasić prenela u nauku. To je tip igre centralne Srbije u kojoj su prva tri koraka jednake, kako se kaže – krupne dužine. To je bio prvi naučni rad o kolu. Profesorka Vasić se permanentno

bavila prikupljanjem kola, angažovala je istraživače amatere po terenu, stimulisala je ljude da po Srbiji prikupljaju tradicionalne igre, revnosno ih zapisivala i 1990. godine osnovala je CIOTIS. Od tada do danas prikupljeno je više od 2000 igara na prostoru Srbije, a među njima veliki deo su kola. Sve su zapisane, i igra i muzika. Mi smo prvi u regionu objavili DVD, antologiju srpskih tradicionalnih igara. Autorka te antologije je profesorka Selena Rakočević." Sve zapisane igre CIOTIS-a demonstriraju se na njihovim seminarima obuke budućih igrača. Trenutno ima oko 4000 polaznika, „u CIOTISU je edukovan sav kadar našeg amaterizma", kaže Ranisavljević.

Pre četiri godine CIOTIS je postao strukovno etnokoreološko udruženje, nevladina organizacija. Do tada je bio u okviru Fakulteta muzičkih umetnosti, a zatim „Kola". Zdravko Ranisavljević kaže da ih je motivisala činjenica da je „u Evropskoj zajednici nevladin sektor u kulturi u odnosu na vladin sektor izuzetno funkcionalan prilikom realizovanja velikih projekata. Specijalnost i ključ uspeha ove nominacije je sprega vladinog i nevladinog sektora. Nevladin sektor je permanentno prikupljao i izučavao tradicionalne igre, a vladin je tome dao legitimitet. Bila je to saradnja od nacionalnog interesa."

... Šabački vašar

Kako se zna da je neka igra autentična? Zdravko Ranisavljević, inače predavač na Katedri za etnomuzikologiju FMU, kaže je „utvrđivanje autentičnosti prevaziđeno. Uloga nauke je da prati proces menjanja tradicija. Odavno na terenu ne postoji razvijena igračka praksa, pa vi samo dođete i sve to zabeležite. Još pre sto godina su sestre Janković govorile da je igračka tradicija izumrla. Sistem očuvanja nasleđa je zasnovan na prikupljanju sećanja ljudi o načinu na koji se nekada igrala neka igra. I u kojim uslovima. I šta je sve bilo vezano za igranje te igre. Mi, zapravo, rekonstruišemo sećanja. Tradicija se čuva tako što se zabeleži i rekonstruiše, i što se toj igri nauče mlađi od vas, oni koji mogu da ta sećanja uobliče i prenesu na scenu. Mesta gde ta sećanja postaju dostupna javnosti su kulturno-umetnička društva."

Kolo je deo repertoara Ansambla tradicionalnih igara „Kolo". Ono je, priča Vladimir Dekić, direktor Ansambla, sredinom pedesetih dobilo ime po ovom tradicionalnom plesu „pa se danas kolo poistovećuje sa ‚Kolom' što je zaista velika čast i obaveza, pogotovo sada kada je element upisan na Uneskovu reprezentativnu listu nematerijalne kulturne baštine čovečanstva. Naš tim koji je realizovao video-prilog za nominaciju, koji je predvodio reditelj Nikola Ljuca, uspeo je da u zadatim okvirima predstavi, dokaže i objasni svetu šta je kolo i zašto je važno da se globalno prepozna i predstavi. Bilo je izuzetno zanimljivo odabrati sve slojeve života i društva gde se kolo pojavljuje, tako da smo u filmu predstavili kolo kroz sistem obrazovanja, amatersko i profesionalno bavljenje umetnošću narodne igre, pesme i muzike, kao i na vašarima, svadbama, rođendanima i javnim okupljanjima. Jedan od zapaženijih kadrova je snimak sa Jutjuba gde jedan mališan od ne više od četiri godine zdušno igra među odraslima na nekoj svadbi. Uspeli smo da prikažemo da element koji nominujemo za upis ne samo da je živ, već i da je široko rasprostranjen i da spaja sve generacije, slojeve društva i ruši sve razlike među ljudima. Komisija Uneska dolazi u nenajavljeni monitoring posle izvršenog upisa, kako bi se i uverila da je taj element živ i potrebno je da ih uputimo u bilo koju kafanu, javnu svečanost, vašar ili privatnu proslavu kako bi se u to i uverili."

U prvoj, antologijskoj koreografiji Olge Skovran *Splet igara iz Srbije* iz 1948. godine, kolo se pojavljuje u igri Moravac, a potom i u Pašoni. Osim navedenih koreografija Olge Skovran, u sadašnjem programu razne varijante kola su u koreografijama Igre iz Zapadne Srbije, Igre iz okoline Beograda, Igre sa Kosmaja, Bela nedelja u Gruži, Igre iz užičkog kraja, Svečanost na Oplencu, i Igre iz Šumadije. „Naredne godine obeležavamo 70 godina postojanja i uspesi koji se nižu daju nam za pravo da postavimo pitanje rešavanja našeg najvećeg problema, prosto. Ansambl „Kolo" već 70 godina nema svoj prostor za rad i predstavljanje svog rada. Ova umetnost, kako na profesionalnom tako i na amaterskom nivou zaslužuje scenu na kojoj bi se predstavljalo sve bogatstvo naše tradicije, ali i stvarala neka nova tradicija za budućnost", kaže Vladimir Dekić, ali detalje o tome ostavlja za neku drugu, neslavljeničku priliku.

Kolo je, kao što je rečeno, nakon slave drugi naš element na Uneskovoj listi. Slovenija ima takođe dva, Hrvatska 15 (izrada čipke, drvene igračke iz Zagorja, Sinjska alka, bećarac...), Kina ima 40, Rusija samo dva... Vesna Dušković kaže da od poslednje četiri godine može da se nominuje samo jedan element godišnje. „Mi se teško odlučujemo šta treba zaštititi. Na našoj Nacionalnoj listi nematerijalne baštine je 28 elemenata. Za Uneskovu listu ne može da se nominuje ništa što nije na Nacionalnoj listi. Za iduću godinu spremamo kandidaturu pevanja uz gusle, pa ako se neko zapita zar to nije crnogorska baština, odgovor je da Crnogorci nisu gusle upisali na svoju listu. Na primer, kad je trebalo da balkanske zemlje nominuju Đurđevdan, Crnogorci su morali da odustanu zato što ga nisu upisali. Prihvatanje naše nominacije je lepa vest, neopisivo smo ponosni. Sve je prošlo bez ikakvih problema, nisu nam tražili nikakve dopune ni popravke. Naše kolo ih je sve opčinilo." ¶

SONJA ĆIRIĆ

Intervju: Veselin Marković, pisac

Nedodirnuti životi

„Već godinama gledam, i kod nas i u svetu, kako je vlastodršcima lakše da apstraktno raspredaju o nacionalnim interesima i identitetu nego da ljudima unaprede život"

Foto: Marija Janković

Naslov sugeriše temu knjige, priče o naizgled običnim ali tanano ličnim životnim detaljima, likovi koji ne skreću pažnju na sebe, rečenice koje su mirne i ne žure – neki su od elemenata po kojima se najnovija knjiga Veselina Markovića *Prošlost nikad ne prođe* izdvaja iz hučnih i bučnih stranica aktuelne domaće pripovedačke produkcije.

Osim ove, Veselin Marković je napisao još dve zbirke priča: *Šta propuste oni koji umru u snu* i *Preimućstva kruga*, a verovatno je poznatiji po romanima *Izranjanje* zbog „Vitalove nagrade", i *Mi različiti*, za koji je dobio tri nagrade. Veselin Marković piše i eseje i putopise. Izdavač njegove najnovije knjige je „Arhipelag".

„VREME": U kom smislu prošlost nikad ne prolazi kao što tvrdite u naslovu?

VESELIN MARKOVIĆ: U zbirci *Prošlost nikad ne prođe* sve pripovetke su povezane na dva načina. Jedan način ste pomenuli: prošlost likova nije prošla. Ona je i dalje tu, oblikuje njihovu sadašnjost i budućnost. Protekli događaji su zauvek odredili većinu likova i oni mogu samo da se bore s posledicama, dok neki od likova mogu da promene svoj život ukoliko spoznaju prošlost. Drugi način: sve priče su napisane poput kratkih pozorišnih komada, sa samo dva ili tri lika, odvijaju se u kratkom vremenskom periodu i na ograničenom prostoru, i imaju mnogo dijaloga. Tako sam želeo da postignem da zbirka ne bude tek puki zbir priča koje je čine, već da one u celini dobiju dodatno značenje. Koliko sam uspeo, neka procene čitaoci.

Prošlost zavisi od sećanja, ličnog i istorijskog. U oba slučaja, osim na dokumentu, sećanje je bazirano i na ličnom utisku o prošlom događaju. Kako sačuvati istinu, a ne poništiti utisak?

Sećanje je krhko, nepouzdano, promenljivo, ono je uvek zasnovano i na ličnom utisku. Kada ga naš um prizove, on ga u izvesnom smislu ponovo stvara. I ponekad menja u skladu s našim novim iskustvima. Recimo, da li su uspomene na početak velike ljubavi pretrpele promene zato što sada znamo da je kasnije došlo do bolnog raskida? Neki eksperimenti su čak pokazali da ljude bez većih problema možete da uverite da imaju lažna sećanja. Kada je reč o čuvanju istine, više poverenja imam u neke od najvećih izuma u istoriji čovečanstva, a to su pismo i fotografija.

Nedavno je predsednik Aleksandar Vučić preporučio Srbiji da prestane da se bavi prošlošću i da se okrene budućnosti. Šta mislite o tome?

Kada neko ima prošlost kao on, onda mu preostaje samo da priča o budućnosti, zar ne? Zapravo, ne može se graditi budućnost ako se ne ogradimo od nedavne prošlosti. Ako ljudi falsifikuju prošlost i tvrde kako je uvek kriv neko drugi, ako masovne ubice proglašavaju za heroje i tome uče decu, ako se pretvaraju da se na ovim prostorima tokom devedesetih dogodilo samo jedno bombardovanje, ako se, ukratko, ne suoče pošteno sa prošlošću, raskrste s njom i imenuju krivce, onda će se ona vratiti u nekom sličnom obliku. Upravo se to i dešava.

Svaku od priča iz zbirke mogli ste da razvijete u roman, roman je decenijama unazad dominantna književna forma, a vi ste ipak izabrali priče. Zatim, u vreme brzine i nestrpljenja, ispisali ste ih mirnim i klasičnim jezikom i postupkom: radnja sledi prirodan tok priče, likovi su motivisani, replike dijaloga proističu jedna iz druge...

Prirodan tok, logični dijalozi, motivisani likovi... Zar to ne bi trebalo da važi za svako književno delo, bilo da je reč o realizmu bilo o fantastici? Klasičan jezik? Mislim da slengu nije mesto u književnosti, osim za karakterizaciju likova. Ako književna dela ne neguju književni jezik, ko će onda?

Sumnjam da sam ove priče mogao da razvijem u romane. U romanu bi ove situacije izgubile dinamiku i emotivni naboj, a kompoziciju bih morao da promenim toliko da od ideja ovih priča ne bi mnogo ostalo. Dok pišem, uvidim da delo koje raste preda mnom zahteva određenu strukturu i dužinu, bilo da je to 400 strana za roman *Izranjanje*, bilo šest strana za priču *Trenuci*.

Živite u Strazburu, gradu u kome su se desile neke važne odluke po evropsku i srpsku svakodnevicu. Na primer, proletos je srpska delegacija napustila zasedanje Parlamentarne skupštine Saveta Evrope protestujući zbog oslobađanja Ramuša Haradinaja. Pa ipak, likovi vaših najnovijih priča kao da žive nedodirnuti okolnim događanjima. Zašto?

Ja razdvajam svoj društveni i književni život. Svojevremeno sam učestvovao u skoro svim demonstracijama i šetnjama, pisao sam novinske tekstove, potpisivao peticije, odbijao da odem na tadašnji RTS, ali nikada nisam poželeo da o tom vremenu pišem knjige. Da, likovi u zbirci *Prošlost nikad ne prođe*, kao i u mojim ranijim knjigama, žive nedodirnuti političkim događajima, ali veoma ih dodiruju porodični odnosi, usamljenost ili smrt. Mislim da su za umetnost te teme mnogo važnije od političkih tema.

Kad biste negde pročitali reči „Mi različiti", a da to nije korica jednog od vaših romana, šta biste pomislili: ko smo to mi različiti, šta nas razlikuje od drugih?

Svi ljudi se razlikuju. Svi ljudi imaju ista prava (pod uslovom da ne krše zakon i drugima nanose zlo). Zvuči banalno, ali to morate da ponavljate dok političke i verske vođe ukidaju ljudima osnovna prava zato što se ne uklapaju u njihove standarde. Tolerancija i poštovanje su ključne reči. Stepen demokratičnosti nekog društva meri se i po odnosu prema svima koji se razlikuju od većine. Meni je to dobro merilo i kada nekoga upoznam: klonim se osoba koje ne znaju za toleranciju i odbacuju pojedince samo zato što su različiti.

„Tokom prvog norveškog leta osećao sam da nisam promenio samo zemlju već i način na koji gledam svet" glasi prva rečenica putopisa *Svetlost na vodi*. Šta se konkretno u vama promenilo zbog Norveške?

Doslovno sam drugačije gledao svet. Nikada ranije nisam živeo na severu i nisam znao da leti sunce zalazi po nekoliko sati, pa je svetlost kosa i jaka. Pod tim bočnim svetlom linije su oštre, granice jasne, a senke duge. Svaki predmet izgleda istaknut i izdvojen, a istovremeno se uklapa u pejzaž. Šire gledano, dodir sa drugačijom kulturom je obogatio moj duh. Nije bilo nikakvih dramatičnih promena, već sam mnogo stvari otkrio i naučio. Kada bi ljudi mogli više da putuju i da upoznaju svet, sigurno bi bili otporniji na demagoške parole da nešto što je strano nužno podrazumeva opasnost.

Kako zadržati autentičnost sredine u sebi pod naletom uticaja drugih sredina? Jedan od osnovnih zadataka nacrta Strategije razvoja kulture Srbije je negovanje nacionalnog identiteta. Molim vas za komentar.

Godinama sam pisao i u Srbiji i u Norveškoj i u Francuskoj; nisam primetio neku razliku niti uticaj sredine. Ako čovek voli i poštuje svoj jezik, nosiće ga sa sobom kuda god da ide. Ako ga, pak, ne zna, neće mu pomoći ni život usred domovine. Primetio sam da se protiv drugih kultura i jezika često bune oni koji ne znaju mnogo ni o sopstvenoj kulturi i maternjem jeziku. Ja verujem u individualni identitet. Ljudi se razlikuju i u okviru jedne porodice, a kamoli u okviru grupe od deset ili pedeset miliona pojedinaca. U našoj kulturi stanje je katastrofalno. Da li će sve te probleme možda rešiti „negovanje nacionalnog identiteta"? Već godinama gledam, i kod nas i u svetu, kako je vlastodršcima lakše da apstraktno raspredaju o nacionalnim interesima i identitetu nego da ljudima unaprede život.

Francuska, gde sada živite, velika je književna sila. Kakav je tamošnji ukus čitalačke publike?

U januaru ove godine francuski Nacionalni centar za knjigu sproveo je anketu. Želeli su da saznaju koliko ljudi čita. Rezultati će iznenaditi one koji su poverovali u tužbalice kako će internet da uništi knjigu (ranije se isto govorilo za film i televiziju). Naime, čak 60 odsto Francuza čita više knjiga godišnje, oko 20 odsto čita vrlo malo, dok 20 odsto ne čita nikada (ovi poslednji se mahom žale da nisu stekli naviku kad su bili mali). Najčitaniji su romani, prvenstveno kriminalistički i oni koji su dobili ugledne nagrade. Na visokom mestu su stripovi, a to me ne čudi pošto francuski strip ima dugu tradiciju. Sve više knjiga se prodaje preko interneta, a raste i potražnja za antikvarnim knjigama.

Zašto ste izabrali baš Prusta i Nabokova za svoj magistarski, odnosno doktorski rad?

Jednostavno rečeno, oni su moji omiljeni pisci. Pišući o njima, mogao sam da istražujem teme koje me zanimaju: kako stvaraju atmosferu i polako menjaju likove, ili kako pristupaju naraciji i kompoziciji, a naročito mi je važan njihov odnos prema prošlosti i sećanjima. Nabokov se često vraćao tom problemu u romanima i pripovetkama, a napisao je čak tri autobiografije na dva jezika. Za Prusta je proticanje vremena osnovni motiv, a termin „nesvesno sećanje" je iz njegovog romana ušao u psihologiju. Njihova dela su promenila i produbila moj doživljaj književnosti. ¶

SONJA ĆIRIĆ

BAT započeo projekat prevencije dostupnosti duvanskih proizvoda maloletnicima

Kompanija British American Tobacco započela je projekat prevencije dostupnosti duvanskih proizvoda maloletnim licima, koji će realizovati kroz niz radionica u gradovima Srbije u saradnji sa kompanijom Moj kiosk Group i Nacionalnom organizacijom potrošača Srbije (NOPS).

Projekat koji ima za cilj dodatno podizanje svesti javnosti o potrebi sprečavanja dostupnosti duvanskih proizvoda maloletnim licima, samo je jedna od brojnih društveno odgovornih aktivnosti koje je kompanija sprovela ove godine, pomažući lokalnoj zajednici i pojedincima.

Projekat je usmeren na upoznavanje trgovaca sa načinima i zakonski dozvoljenim mogućnostima sprečavanja prodaje duvanskih proizvoda licima mlađim od 18 godina. Prva radionica, na kojoj je bilo reči o načinima kojima društveno odgovorne kompanije kao što su BAT i Moj kiosk Grupa mogu da doprinesu efikasnosti primene Zakona o duvanu, održana je u Beogradu, dok će se tokom naredne godine radionice održati i u većim gradovima Srbije.

British American Tobacco u Srbiji u potpunosti sledi globalnu politiku kompanije o prevenciji pušenja kod maloletnika, i podržava primenu zakona kojima se zabranjuje prodaja duvanskih proizvoda licima mlađim od 18 godina.

Srećna slava, domaćice

Narodni muzeji Kruševac nastoji da u svoj rad uključi stanovnike grada čiju baštinu čuva – zato su česti eksponati njegovih izložbi lični predmeti i dokumenti kruševačkih porodica

Servisi za rakiju, liker, vodu, špic šoljice, ikone, kandila, vezeni stolnjaci stari preko stotinu godina u enterijeru građanskog salona s početka dvadesetog veka, samo su deo artefakata izložbe "Srećna slava, domaćice" u Kući Simića u Kruševcu. Njene autorke su kustos pedagog Zorana Drašković Kovačević i etnolog Zorica Simić, obe iz Narodnog muzeja Kruševac.

"Izložene predmete smo pozajmili od naših stalnih saradnika – sugrađana, što i izložbi i radionici u pratećem programu daje još jedan nivo: povezivanje muzeja i lokalne zajednice. Svi artefakti vezani su za proslavu krsne slave u građanskoj kući, od početka dvadesetog veka do danas", kaže Drašković Kovačević. Ona ističe da izložba između ostalog pozicionira ulogu žene u obeležavanju najznačajnijeg srpskog porodičnog praznika. "Način proslavljanja porodične slave menjao se kroz vekove, a uporedo sa ovim promenama menjala se i uloga žene, domaćice, u obeležavanju svetkovine. Od nevidljive kuvarice do upraviteljice sopstvenog života srpska žena je prešla dug i neizvestan put." Autorke izložbe i radionice želele su da posetiocima prenesu deo svog muzejskog, ali i domaćičkog znanja i umeća. "Namera nam je i da podstaknemo posetioce da se zapitaju da li je aktuelna slava tek bleda slika nekadašnjeg najvećeg porodičnog praznika, kao i da li su verski aspekti prisutniji danas nego u posleratnoj Jugoslaviji ili su gotovo nesta-

KRUŠEVLJANI: Proslava Svetog Nikole, 1938.
Iz privatne arhive Milanke Janjić

DEO POSTAVKE: Servis za rakiju, početak 20. veka
Iz privatne arhive Ljiljane Plašić

li iz duhovnog života savremenih Srba, ostavivši samo svoje simbole, kolač, sveću i vino, na raskošnim slavskim trpezama", kaže Drašković Kovačević.

Interesantno je da nema mnogo fotografija niti pisanih dokumenata o slavi, ali ih zato ima u obilju na internetu. "Što bi rekli mnogi: ono što nije viđeno u tanjiru na društvenoj mreži, nije se ni pojelo. Tu su svečano odeveni čestitari, slavljenici kraj trpeze, sveštenici dok seku kolač... Po tome se danas slava ne razlikuje od drugih porodičnih ili javnih svetkovina, pa ni od običnih dana bogato ilustrovanih na društvenim mrežama", zaključuje Drašković Kovačević.

Kuća Simića je objekat balkanske gradnje datiran za kraj osamnaestog ili iz prvih decenija devetnaestog veka. Nalazi se u samom centru Kruševca. Pripada tamošnjem Narodnom muzeju koji, nakon poslednje rekonstrukcije 2008. godine, ovde smešta stalnu postavku "Enterijer gradske kuće u kruševačkoj varoši s početka dvadesetog veka". Poslednjih nekoliko godina Kuća je prepoznatljiva po izložbama o Kruševljanima i njihovom materijalnom i nematerijalnom kulturnom nasleđu. Od izložbe "Porodični album" iz 2013, na kojoj su izlagane porodične fotografije kruševačkih porodica iz prve polovine dvadesetog veka, do ove najnovije, "Srećna slava, domaćice", sve su realizovane u saradnji Muzeja i Kruševljana. Osim dve pomenute, to su: "Za dobro jutro i laku noć", izložba ženskog rublja iz etnološke zbirke Narodnog muzeja Kruševac; "Da, to sam ja, malo sam se promenuo/la", izložba portretnih fotografija; "Štrudla bečka a torta Vasina" o evropskom uticaju na kulturu ishrane u Srbiji; "To su bili svatovi", izložba fotografija i asesoara sa venčanja, i "Divan dan!" o rođendanima, istorijskom aspektu i savremenim običajima. ¶

A. NIKOLIĆ

Posno, a slasno

Gastronomsko nasleđe kao poseban vid nematerijalne kulturne baštine dobija svoj puni smisao tek kada se nakon sveobuhvatnih istraživanja pristupi takozvanoj četvrtoj dimenziji – ukusu. To je ključni razlog što Artis centar od prvih istraživanja na polju istorije gastronomije i kulture obedovanja, od 2009, insistira na eksperimentalnim rekonstrukcijama u saradnji sa lokalnom zajednicom ili profesionalnim kulinarima. U tom smislu je i izložba "Srećna slava, domaćice" Narodnog muzeja u Kruševcu kreirana partnerski, a s obzirom da Kuća Simića razvija naročitu komunikaciju sa publikom na talasu vodećih trendova nove muzeologije, radionica o posnim slavskim kolačima bila je više od pratećeg programa te izložbe, pa je Artisova radionica "Posno, a slasno" dobila dimenziju studije slučaja, i jedan vedri, radni skup kruševačkih domaćica svih generacija i muzealaca pretvorila u platformu naučnog eksperimenta.

Utemeljena na saznanju da najčešće slavljene krsne slave padaju u vreme predbožićnog posta, ali i na činjenici da su slavski kolači nepromenjiva konstanta na svečarskoj trpezi koja stalno trpi gastronomske inovacije, radionica je okupila devet Kruševljanki koje su izabrale po dva kolača koja se tradicionalno, generacijama spremaju u njihovim porodicama. Poseban izazov radionice, koja čini sastavni deo Artisovog projekta "Poslastičarnica", predstavlja činjenica da posni kolači podrazumevaju redukciju svih onih namirnica koje u poslastičarstvu i kolačarstvu čine okosnicu kvaliteta i ukusa – puter, jaja, mlečna čokolada, mleko, slatka pavlaka. Istovremeno, posni kolači predstavljaju izazov za svaku ozbiljnu domaćicu, krunu slavske trpeze i prostor dokazivanja znanja, veštine i kreativnosti pod devizom – kako manje pretvoriti u više. Učesnice su suvereno demonstrirale šta sve može da se uradi sa malo oraha, šećera, suvog voća, crne čokolade, posnog keksa i mnogo mašte. Čarolija koja se odigravala u ambijentu kuće čuvenog trgovca i političara iz epohe kneza Miloša, Stojana Simića, podsećala je na one bajke u kojima dobre vile pretvaraju bundeve u raskošne kočije. U širokoj lepezi od starinskih oraščića izrađenih u drvenoj modli starijoj od jednog veka, do minucioznog crtanja kolačarskom bojom na površini belih bajadera, odigravala se jedna od onih kompleksnih priča koje otkrivaju složene i uzbudljive puteve gastronomskog nasleđa. Radionica koja je daleko nadmašila očekivanja istoričarke umetnosti i gastroheritologa Tamare Ognjević, koja je autor i rukovodilac ovog programa, predstavlja naročit događaj kada je reč o delikatnom odnosu muzeja i gastronomskog nasleđa. Naime, ovo je pionirski poduhvat, zato što je uobičajeno da se ovakvi eksperimenti prave izvan muzejske zgrade a da se u zgradi samo pokazuju i poslužuju. Kolači sa ove radionice su posluženi na otvaranju izložbe u krcatoj Kući Simića, muzejskom prostoru koji Kruševljani zahvaljujući višegodišnjem angažmanu kustoskinja Zorane Drašković Kovačević i Vesne Bogdanović doživljavaju kao svoju kuću.

Tekst je nastao u okviru projekta "S muzejima kroz izložbe – Upoznavanje muzejskog nasleđa Srbije".
Projekat je sufinansiran iz budžeta Republike Srbije – Ministarstva kulture i informisanja.
Stavovi izneti u podržanom medijskom projektu nužno ne izražavaju stavove organa koji je dodelio sredstva

Presađivanje života

Ima neke neotklonjive banalnosti već u samoj ideji špijuniranja, kamoli u tehnici i praksi: ta fasciniranost Podatkom (bilo koje iole upotrebljive vrste), ta predanost kopanju po đubretu protivnika, ta ubeđenost da je pobeda isto što i sticanje trajne prednosti nad – uglavnom besmislenim – tajnama druge strane! Koja, pak, sve to isto radi vama. Možda zato nikada nisam zaista „pao“ na romane Džona le Karea i drugih hladnoratovskih žanrovskih vedeta, mada mi je, naravno, jasno koliko je to važno i dobro; ne naposletku i zato što iz nje provejava jaka svest o toj istoj otužnoj apsurdnosti i nesumnjivoj obezljuđenosti takvih poduhvata i takvog života. S druge strane, tematika Hladnog rata trajno me fascinira, iz mnogih razloga – ne naposletku i zato što sam odrastao u (relativno pozno) hladnoratovsko vreme – ali valjda najviše zato što je Hladni rat, više od bilo kojeg pre ili posle njega, mnogo manje rat nacija ili Otadžbina (što je smo po sebi neoprostiva banalnost: „ložiti“ se na nešto što nismo birali, nego nam se dogodilo okolnošću porekla i rođenja) a mnogo više rat ideja, vrednosti, bazičnih uverenja. Gde pojedinac ima kakvu-takvu autonomiju, gde uverenja i savest nešto znače, gde se strana na kojoj stojite ne podrazumeva nužno po automatizmu porekla, nego se bira u skladu s uverenjima – pri čemu je i odbijanje da se zauzme strana takođe nekakav izbor, ima ideološki naboj i proizvodi konsekvence. Dakle, rat odraslih i zrelih ljudi, reklo bi se. Bar u svojoj idealnoj varijanti; na terenu je već bilo kako je bilo, uglavnom prljavo i dronjavo. O čemu i govori najbolja „špijunska“ literatura, normalno.

E sad, špijun je osoba koja operiše tajnama, svojim i tuđim, pa je i sama tajna: načelno se ne zna da se bavi baš tim poslom. Drugačije je samo kod Nušića, sa njegovim „Sreskim špijunom“, a i to jedino kao izvor komičkih zapleta. Ne morate, pak, biti špijun da biste znali šta je to „dvostruki život“: ne vodimo li svi, ponekad ili trajno, nekakve dvostruke živote, nemamo li svi tajne? Drugima, doduše, mahom nebitne, nama ogromne. Krijete nešto od samog sebe, drugo od druge osobe, treće od celog sveta. I znate koliko je teško nositi se s tim i koliko je velika mogućnost da stvari izmaknu vašoj kontroli. Ipak, ma kolika da je vaša tajna, ona ipak obuhvata samo jedan aspekt vašeg života, makar i jako bitan: u svemu drugom, vi ste vi, postoji visok stepen jednakosti između vaše privatne i javne osobe. Zar bi moglo da bude drugačije, a da ne zađemo na teren ozbiljnih psihijatrijskih dijagnoza?

Ovo je, na neki način, u fokusu izvrsne serije *Amerikanci* (The Americans) televizijske mreže FX (američke, treba li reći) Džoa Vajsberga (Joe Weisberg). Zapravo, žanrovski je to samo još jedna špijunska serija smeštena u epohu i ambijente Hladnog rata, a toga smo se bar nagledali: jedna manje ili više, ne čini razliku. To jest, ne bi je činila da *Amerikanci* ne prikazuju i ne analiziraju poduhvat totalnog životnog redizajna, do granice identitetskog samoponištenja, pri čemu vaš izvorni identitet ipak mora da ostane očuvan (u protivnom biste postali neupotrebljivi), iako sasvim nevidljiv i neproziran za sve osim za vas. Priča je ova: negde ranih šezdesetih godina, KGB izabire grupu mladih, „talentovanih“ ljudi i obučava ih za buduće špijunske zadatke na tlu SAD. Samo po sebi ništa posebno, rutinska stvar, kad se ne bi radilo o mnogo ambicioznijem programu od uobičajenih: njih ne uče da se tek „prerušavaju“ u ovo ili ono u cilju ispunjavanja trenutnih zadataka, nego ih pripremaju za dugoročnu operaciju čiji je preduslov to da *postanu Amerikanci*. Kako? Naravno, uvežbaće jezik do perfekcije, i sve što uz to već ide, nabiflaće sva potrebna znanja i steći sve navike, sve što bi znali i za šta bi marili da su uistinu rođeni i odrasli u SAD. KGB će, im, dakako, obezbediti američka dokumenta, uključujući krštenice i ostalo. I onda će se obreti u novoj sredini, da tamo zasnuju „normalne“ živote i ostanu tamo decenijama, možda i zauvek, radeći „danju“ kojekakve neupadljive poslove, a „noću“ ono zbog čega su uistinu tamo. I sve će u tim njihovim novim životima biti ne samo „kao pravo“ nego *baš pravo*: sve, osim činjenice da su zapravo neko drugi, i da „u slobodno vreme“ rade stvari o kojima niko ne sme ništa da zna: na primer, kradu poverljiva dokumenta od Amerikanaca, u tu se svrhu spanđavaju sa osobama koje rade u osetljivim službama (a koje takođe nemaju pojma etc.), a bogme i ubijaju prebege ili hladnoratovske suparnike, kad ne ide drugačije.

Mladi Miša i Nadežda dobiće tako nove, američke identitete kao bračni par Filip i Elizabet Dženings (igraju ih Matthew Rhys i Keri Russel), topli dom u ušuškanom vašingtonskom kvartu porodičnih vila, i sladak mali biznis u vidu turističke agencije. Zaborav njihovih prethodnih, „sovjetskih“ identiteta mora da bude potpun: Elizabet i Filip ne znaju ništa jedno o drugome iz prethodnog života, čak ni ruska imena svog supružnika (saznaće ih, bez brige). Ne smeju čak ni da komuniciraju međusobno na ruskom, čak ni kad niko ne može da ih čuje – njihova „amerikanizacija“ mora da bude totalna, bez ostatka. Niko ne sme ni slučajno da ih dovede u vezu s bilo čime sovjetskim, „ruskim“. Ako je već tako, da li je (svako)dnevni život koji od tog trenutka

Naizgled tek još jedna hladnoratovska špijunska serija, „Amerikanci“ zapravo na zanatski atraktivan način postavljaju važna pitanja mogućih granica istine i laži u ljudskim životima

žive „laž“? Lako bi bilo reći da jeste, ali, njihova turistička agencija je prava, a i njihov zajednički tj. bračni život, iz kojeg nastaje i dvoje dece, baš kao što i treba da bude u jednoj idealnoj američkoj porodici. Njihova deca, razume se, nemaju ni najblažu predstavu o tome čime im se roditelji „zapravo“ bave, samim tim ni o sebi samima, o svom identitetu i poreklu. Zamislite, uostalom, da ih se suoči s tim saznanjima: kako da živite ne samo sa spoznajom da je sve što ste do tada „znali“ o sebi i najbližima bilo laž, nego i da je i samo vaše postojanje uzgredni (a opet – brižno planirani!) plod jedne bizarne i mračne špijunske zavere, i to poreklom od neke vama strane, nepoznate, pa i neprijateljske sile? A opet, može li se ta istina sakriti zauvek?

Serija je vremenski locirana u rane i srednje osamdesete: Ronald Regan postaje američki predsednik, bližimo se još jednom od vrhunaca hladoratovskih napetosti i paranoje; istovremeno, SSSR tavori u brežnjevljevskoj (intencionalno) večitoj zaleđenosti, kao jaka, ali opet i iznutra prilično šuplja i trula tvrđava, koja će se u ne tako dalekoj budućnosti urušiti u sebe, a simptomi te propasti već se naziru. Filip i Elizabet već su iskusni obaveštajci, Elizabet je granitno čvrsta boljševička vernica koja – ma koliko bila savršena njena mimikrija „tipične Amerikanke“ – ni jednog trenutka, ni u najdubljoj intimi, ne misli o sebi kao o „istinskom“ delu onoga što je okružuje, a prema čemu ima dosledno neprijateljski stav. Filip je prilagodljiviji, ponekad mu se pred njom omakne priznanje da ni taj njihov američki život nije baš neki pakao... Mada, njegova poluartikulisana skepsa nikada ne preraste u pobunu, te on ostaje verni vojnik Hladnog rata, sposoban i spreman da izvrši svaki zadatak, uključujući i one protiv kojih se njegova savest veoma buni – a on je suspreže kako zna i ume, iz sezone u sezonu sve teže. Njihova deca, tinejdžerka Pejdž i nešto mlađi Henri, rekosmo, nemaju pojma o znate-već-čemu, ali ni takvo stanje neće moći zauvek da se održi... I gle sad: u prvi komšiluk im se useljuje Sten Bimen (stameni, upečatljivi Noah Emmerich), visoko rangirani kontraobaveštajac FBI, s kojim se ubrzo sprijateljuju. U prvi mah pomisle da je Bimenovo useljenje nekakva zamka za njih (kao što i Bimen instinktivno posumnja da s Dženingsovima „nešto nije u redu“), ali se uvere da je sve ipak slučajnost (mada paranoičan po definiciji, svet dobrog „špijunca“ mora dopuštati i mogućnost stvarnih slučajnosti, inače postaje prenapregnut, odviše papirnat). Život Dženingsovih okosnica je priče, Sten Bimen i svet FBI operacija (ali i Bimenov privatni život) drugi noseći tok, a treći je život KGB rezidenture u Vašingtonu, pre svega lik Olega Burova (Kosta Ronin), koji će se docnije vratiti u Moskvu, što seriji omogućava detaljniji i dublji pogled iza spuštene (gvozdene) zavese Sovjetskog Saveza u već relativno poodmakloj dekadenciji. Unutar ili negde između ovih osnovnih narativnih tokova smestilo se još desetine važnijih likova: prijatelja, rođaka, ljubavnika, saradnika, insajdera obaveštajnog sveta, ali još i mnogo više onih koje Filip, Elizabet, Sten i drugi koriste u svojim obaveštajnim igrama, do i debelo preko granice nakon koje će njihovi životi biti ili izgubljeni, ili veoma ugroženi, ili radikalno izmenjeni mimo i protiv njihove volje ili znanja.

Amerikanci su do sada (2013-2017) emitovani u pet sezona, svaka sa po trinaest epizoda u trajanju od oko 45 minuta. Sledeće godine očekuje nas završna, šesta sezona, sa deset epizoda: najavljeno je da će se doći negde sasvim blizu vremena „perestrojke“. Kako li će tu „izdaju“ podneti jadna Elizabet, živ nisam...

Amerikance je moguće gledati kao manje ili više (po meni svakako – više) kvalitetnu televizijsku zabavu sa sasvim dovoljno „akcije“ (ne samo pucačko-špijunske nego i erotske) i kao dosta vešto i inteligentno upakovanu „period dramu“ koja rekonstruiše svet ne samo politike nego i popularne kulture (muzike, televizije, mode, tehnologije) osamdesetih. Ipak, ono gde je serija mnogo više radikalna i inovatorska (ne samo) u svom žanru jeste taj dubinski pogled u unutrašnjost jednog danonoćnog košmara: sveta u kojem je sve lažno – mada o vlastitoj lažnosti ništa ne zna – zato što su „lažne“ oči koje na taj svet gledaju. Može li bilo koji nadpersonalni, „uzvišeni“, politički cilj da opravda i mnogo manju a kamoli ovako monstruozno savršeno organizovanu gomilu laži, gomilu koja stiče neku vrstu „metafizičkog“ kreativnog svojstva da kreira čitave živote, ali nekako – veštačke, lažne? A opet, šta znači „veštačko“, i šta je tačno „prirodno“ kao kontra tome? Rekao bih da je Miša/Filip probdeo ne jednu noć dumajući o tim stvarima, ali do zadovoljavajućeg odgovora nije došao. Možda prosvetljenje usledi u završnoj sezoni, mada sumnjam: vidimo da se malo šta na svetu istinski završava, pa evo čak ni Hladni rat nije prestao, samo je promenio oblik. Na gore, naravno. Između ostalog i zato što su ideje i ideologije ponovo u defanzivi, pa je danas to opet više rat Otadžbina nego vrednosti i uverenja. O „putinovskim“ obaveštajcima otuda ne bi mogao da snimiš nešto ovako dobro, jer bi bili mnogo plošniji: banalni ratnici svoje „rodine“, kao i njihovi američki suparnici. ¶

TEOFIL PANČIĆ

Najbolje od mene

Mariza, na osmoj poseti našoj zemlji, pred krcatim Sava centrom u Beogradu i njen fado

Foto: Predrag Mitić

Pošto su se Skorpionsi ucvikali da će ih predgrupa (Divlje jagode) oduvati i ukrasti im predstavu, odgodili su svoje prvo gostovanje u Srbiji; ko s rokenrolom nije prerastao hevi metal, pravo mu budi. Oni što su razvoj svog muzičkog ukusa nastavili i preko/mimo tzv. teškog roka, te večeri nakrcali su veliku dvoranu Sava centra (SC) za još jedan trijumfalni koncert moderne fadodive Marize.

Ovo je čak osma Marizina poseta našoj zemlji tokom malo više od 12 godina: samo prvi njen koncert juna 2005. nije napunio SC („Vreme" 753); peti, februara 2011. bio je u okviru GAF (Guitar Art Festival; „Vreme" 1050); izuzetno nam je sedmi put došla maja 2015. radi dobrotvornog nastupa (za žrtve poplava) u Areni, kad i Oleta Adams. Kao najveća komercijalna zvezda fado-muzike, studijske albume ne izdaje često, a promoviše ih gotovo neprekidnim svetskim turnejama tokom kojih se program minimalno menja, pa smo tako nekoliko puta od nje dobili *repete* – srećom, visoko profesionalnog nivoa. Pri prvom pojavljivanju u Srbiji Mariza (r. '73, Mozambik) imala je tri odlična albuma (*Fado em Mim* 2001, *Fado Curvo* 2003, *Transparente* 2005), pa smo otad temeljno savladavali Terra (2008), a peti – od obrada – Fado Tradicional (2010, EMI – Dallas, kao i nekoliko prethodnih) poslužio je i da premosti pauzu u kojoj je rodila jedinca. Naravno, diskografija joj je prošarana koncertnim i kompilacijskim izdanjima, a aktuelni studijski CD *Mundo* (2015) možda ćemo još koji put slušati uživo.

Istaknuti triling pesama/videa – osećajne, tanano iznijansirane *Alma*, *Paixao* i naročito nadahnuta, majčinska *Melhor de Mim* (*Najbolje od mene*) – potvrđuju Marizin pristup kao evolucioni, modernizaciju fada malo-po-malo, pa je takav i *Mundo* s primesama flamenka, afro-ritmova i ciganske melodike. Ne nasedajte na bombastične komplimente o revolucionisanju izvorne portugalske muzike, važnije da je album veoma dobar.

Iako ju je dočekao doslovno rasprodat SC (ulaznice 1.300-3.500d; do 4.000 posetilaca, uklj. pomoćna sedišta), počinje sasvim kamerno, s malo svetla i setnim tradicionalima; iako fatalna (a kako drugačije – fado?) Amalijina *Primavera* donosi razvedravanje a tangom pelcovana *Caprichosa* razigravanje, da ne robujemo stereotipima o fadu. Visoka pevačica kao i uvek u elegantnoj dugoj haljini tamnih preliva, i postava ponovo ogoljena – trojica s akustičnim gitarama (španska i portugalska, i bas), te bubnjar/perkusionista – s lakoćom su prikazali dramatiku, uspone i 'padove' kako emocija tako i vokalne interpretacije, pa prešli na novije. *Padoce de Ceu Azul* je dašak zelenortskog *saudade* s ponekim engleskim stihom, kroz raspevanu *Missangas* njenom kontra-altu fino se pridruže i nasnimljeni ženski prateći vokali, pa se lako provuče i popbalada kao *Sem Ti*. U predstavljanju albuma *Mundo* prevagnule su dinamičnije, (uslovno) vedrije numere – uz nabrojane i *Adeus* i *Rio de Magoa* – mada i drugačijih bisera ima. Od starijih, u repertoaru su sad *Chuva* i *Por Ti!* sa CD-prvenca i *Ja Me Deixou* s četvrtog.

Trag nastupa u velikim prostorima na severnoameričkim turnejama nosi i njena poznata pričljivost, koja već poprima obeležja *kupovine vremena*: rasteže jednu od najlepših i najpoznatijih – *Rosa Branca* – učeći prisutne da to pevaju u originalu. Još uvek šarmantna, ali jedva navuče koncert do osamdesetog minuta. Oduševljena publika naravno nije mogla bez bisa, i to je potrajalo još 25, uključujući stare favorite kao *Meu Fado Meu* i *O Gente da Minha Terra* prošarane novim tačkama za album koji već snima; upravo te nove, možda još rovite, vukle su prizvuke džeza ali i odjeke stadiona. Silasci među obožavaoce, ovacije... sve spremno za sledeći dolazak! ¶

DRAGAN KREMER

DRAGAN ILIĆ

Vidoviti Evropljani

Foto: Tanjug

Promenu prema EU će doneti ovdašnji tradicionalisti, konzervativci koji su, kako Palma reče, sa Ivicom Dačićem 2008. godine prelomili i okrenuli se ka Evropi

Postoje momenti kada se pitate da li ste neku poruku sa televizije dobro čuli, da li je u pitanju šala ili ste jednostavno toliko ograničenog uma da ne možete da shvatite šta vam neko poručuje putem masovnog medija.

Palma je tako po izboru Prve evropske kuće postao jedan od dobitnika priznanja Najevropljanin. On se u ime nagrađenih obratio javnosti i opisao razvoj lokalne samouprave u Jagodini. Ipak, odbio je cveće, odnosno prosledio ga je jednoj od prisutnih dama, a plastično je opisao svoj odnos prema „evropejstvu“ kao originalnu kombinaciju naše tradicije i evropskih vrednosti. Glavna razlika je što naši domaćini za razliku od onih na Zapadu vole da im deca ostanu i žive u zajednici sa roditeljima umesto da sa 18 godina odlaze od kuće. Ta utopijska vizija Srbije kao porodične zadruge u 21. veku naterala me je da se zamislim – i shvatim da je nagrada ipak stigla u prave ruke. Logika je veoma jasna, jer promenu prema EU će doneti ovdašnji tradicionalisti, konzervativci koji su, kako Palma reče, sa Ivicom Dačićem 2008. godine prelomili i okrenuli se ka Evropi. Da se ne zanosimo mnogo, među „evropskim“ desničarima Palma će upoznati mnogo prijatelja i istomišljenika. Nažalost, savremena evropska politička scena bliža je Palmi nego nekakvim levičarima, mondijalistima i liberalima.

Sledeći transfer blama osetio sam kada je na televiziji Happy, tamo gde inače najviše voli da gostuje predsednik Vučić, voditelj Marić okupio sve vračeve, iscelitelje, jurodive, teoretičare zavere, kuse i repate ne bi li ta paranormalna Srbija, ovako na kraju godine, mogla da nam ulije nadu kako će biti bolje. U toku iste emisije, uspeli su da raskrinkaju zvaničnu medicinu, farmakomafiju, pronađu lek za rak i u glavnim crtama opišu buduće kataklizme, terorizme i verske ratove na planeti. U samo jednoj emisiji „Ćirilice“, priznaćete, nije malo. Tu vrstu univerzalnih rešenja i vizija u ovoj zemlji može da ponudi (osim ove Marićeve specijalne grupe eksperata) samo Predsednik. Od literature bih zainteresovanima preporučio standardno novogodišnje izdanje „Trećeg oka“ koje već najavljuje integralni pogled na neposrednu budućnost kroz anketu sa najpoznatijim astrolozima, vidovnjacima i belim magovima u zemlji i regionu.

Danas se samo vidovitima ukazuje tačan iznos rasta BDP-a, numerološkom analizom se dolazi do tačnog broja sledećeg poglavlja, koje ćemo otvoriti tokom pregovora, odrediće se jasno kao dan procenat podrške na lokalnim izborima u Beogradu, a sigurno će se ukazati i lik nekog od velikih investitora. Možda sam samo malkice popizdeo tokom „Ćirilice” kada je jurodiva ekipa naše lekare počela da naziva ubicama, jer ne prihvataju alternativne metode. Bilo je takođe vidljivo da je čak i voditelj u jednom trenutku shvatio da je đavo odneo šalu, a onda je razgovor skrenuo u drugom pravcu. Da podsetim, u našoj zemlji je kažnjivo da se propagira ili praktikuje svaki oblik proricanja ili vračanja, a ovde je to na najgrublji način promovisano na televiziji sa nacionalnom pokrivenošću – i nije prvi put! Niko do sada nije reagovao, niti se ogradio od izrečenog – paranormalna Srbija je opet pobedila!

Kada smo kod kršenja pravila koje čine emiteri, danima sam bio u velikoj dilemi dok sam na televiziji O2 gledao nekakvu emisiju koja prikazuje primere sulude vožnje u Rusiji, a sve je zabeleženo snimcima kamera u automobilima. Jedna mala ograda od prikazanog sadržaja je objava da u prikazanim sudarima niko nije poginuo i da tako ne treba voziti. Ipak, duboko verujem da je efekat ove tragične TV burleske upravo suprotan. U popodnevnom terminu prikažete primere neverovatne bahatosti, ludila i agresivnosti u saobraćaju i verujete da će gledaoci da se nasmeju i ubuduće voze strogo poštujući saobraćajne propise. Oće malo sutra! Činjenica što niko nije izgubio život ne može biti alibi, a sva psihološka istraživanja govore upravo suprotno. Najjači efekat na gledaoce ostavljaju video-klipovi i poruke u kojima su prikazane najstrašnije posledice neodgovornog ponašanja u saobraćaju. Čak sam od gospodina Okanovića iz Komiteta za bezbednost saobraćaja čuo za japansku poslovicu koja kaže da „što više krvi bude u spotovima, to manje krvi bude kasnije na ulicama“.

Na kraju, primetio sam kako su predsednik Srbije i predsednik SAD gotovo istovremeno izveli identičan medijski manevar. Kada želite da svi govore samo o vama, kada želite da neprekidno obraćaju pažnju samo na vas, kada zabrljate u ovoj dimenziji, pardon, ako niste zadovoljni rezultatima u ovoj dimenziji – promenite je! Tramp je iz frke koju je prouzrokovao pričom o Jerusalimu pobegao tako što je svečano potpisao početak novog svemirskog programa – biće ponovo Amerikanaca na Mesecu i Marsu! Idemooo na Mars, što bi rekao Đogani, a pošto kod nas narod kuka kako nema para, Vučić je počeo sa intenzivnom gradnjom stanova za bezbednosni sektor. Ne za prosvetare (oni štrajkuju i ne kapiraju dualno), ne za zdravstvene radnike (oni truju narod, što bi rekle vidovite kolege kod Marića), već samo za sektor sile i prinude – oni će to valjda umeti da cene. ¶

TREĆA INTIFA

Odluka američkog predsednika Donalda Trampa da prizna Jerusalim za glavni grad Izraela uzburkala je čitav region. Dok države EU kritikuju ovu odluku, palestinski Hamas je proglasio treću intifadu i raketirao izraelske teritorije, na šta je izraelska vojska odgovorila napadima borbenih aviona i tenkovima

Kakav je osećaj da se živi u podeljenim gradovima, da se hoda između kontrolnih punktova, zidova i rampi, naoružanih vojnika, stvarno znaju samo njihovi stanovnici. Turisti, novinari, poslovni ljudi dođu i odu tek sa osećanjem nelagode, puni priča i anegdota o mržnji i strahu, stalnim sukobima, stanju koje je na duge staze neodrživo. Znaju to stanovnici Kosovske Mitrovice, Brčko distrikta, Sarajeva ili Mostara. Čitavi tomovi su napisani o Berlinu koji je tokom Hladnog rata delio zid.

Aktuelnu krizu na Bliskom istoku izazvala je odluka predsednika SAD Donalda Trampa da prizna etnički, konfesionalno i politički duboko podeljeni sveti grad

ADA

OPŠTI PROTEST PALESTINACA:
Sukob sa izraelskom vojskom i paljenje američke zastave u Pojasu Gaze
Fotografije: AP Photo

Jerusalim za prestonicu Izraela. Iznova je u prvi plan izbacila svu težinu vekovnih sukoba i podela.

„Jerusalim je izraelska prestonica. Kada ovo kažem, ne radim ništa više ni manje nego što prihvatam realnost“, rekao je Donald Tramp i dodao da je ta odluka „morala da se donese“.

Osim što su SAD priznale novi status Jerusalima, američki predsednik takođe je doneo odluku i da se njihova ambasada izmesti iz Tel Aviva u Jerusalim, u kome je do sada bio američki samo konzulat. Zvanični Vašington najavio je da će to biti dugotrajan proces koji će trajati možda i nekoliko godina. Tako je grad, koji je prema caru Solomonu „sam Bog izabrao za sebe”, opet postao udarna svetska vest.

PRIHVATANJE REALNOSTI

Očekivano, ova odluka predsednika SAD izazvala je burne reakcije širom sveta i gotovo jednoglasnu osudu svih zapadnih i arapskih saveznika SAD. Trampa su kritikovali iz Ujedinjenih nacija i Evropske unije, a posle hitnog sastanka Saveta bezbednosti ambasadori pri UN iz Francuske, Velike Britanije, Italije, Švedske i Nemačke naveli su da odluka “nije u skladu sa rezolucijama Saveta bezbednosti UN” i da bi „Jerusalim trebalo da bude glavni grad dve države, Izraela i Palestine“.

Britanska premijerka Tereza Mej i francuski predsednik Emanuel Makron izrazili su žaljenje zbog ovakve „unilateralne odluke“ kontroverznog njujorškog milijardera. Turski predsednik Redžep Tajip Erdogan zapretio je da će Turska, ako SAD priznaju Jerusalim kao prestonicu, prekinuti sve diplomatske odnose sa Izraelom, a Arapska liga saopštila je da je to napad na sve Arape. Upozorenja o mogućim posledicama po krhki mir u regionu stigla su i iz Kine i Rusije. “Ova objava je protiv zdravog razuma”, izjavio je Sergej Lavrov, a oglasio se i papa Franja i pozvao na „poštovanje statusa kvo“ u Jerusalimu.

Iako je Donald Tramp izjavio da je ovakvom rezolutnom odlukom samo priznao „realnost na terenu“, jer je sedište svih ključnih državnih institucija Izraela – Vlade, ministarstava, Najvišeg suda, parlamenta i predsednika države – upravo u Jerusalimu, Bela kuća je ipak ostavila odškrinuta vrata za dalje pregovore povodom konačnog statusa ovog grada. „Ovo ne znači da smo zauzeli stav povodom konačnog statusa Jerusalima ili linija razgraničenja između dva naroda“, poručio je predsednik Amerike, dodavši da Sjedinjene Države ostaju posvećene pronalaženju mirovnog sporazuma prihvatljivog obema stranama. „Amerika će podržati rešenje u vidu dve države (Izraela i Palestine) ako se obe strane s tim slože“, izjavio je Tramp.

Šef Bele kuće je ovim potezom postigao što je bilo gotovo nezamislivo: dve najuticajnije muslimanske i rivalske zemlje u regionu, sunitska apsolutistička monarhija Saudijska Arabija i šiitska Islamska Republika Iran, ujedinile su se u otporu prema Trampovom izletu u neizvesno. Usamljen u pohvalama ostao je izraelski premijer Benjamin Netanjahu, koji je izjavio da je Izrael “duboko zahvalan predsedniku Trampu na hrabroj i pravednoj odluci da prizna Jerusalim kao prestonicu Izraela i pripremi otvaranje američke ambasade u ovom gradu”.

Smatrajući da bi i druge zemlje trebalo da slede odluku američkog predsednika i priznaju Jerusalim kao prestonicu Izraela, Netanjahu je rekao i da je „predsednikova odluka značajan korak ka miru, jer nema mira koji ne uključuje Jerusalim kao prestonicu države Izrael”. Jedini lider iz Evrope koji je otvoreno podržao Trampovu objavu, češki predsednik Miloš Zeman, izjavio je da se Evropska unija ponela „kukavički“ i da čini sve da „propalestinska teroristička struja prevlada nad proizraelskom strujom”.

»

POTPREDSEDNIK NIJE DOBRODOŠAO

Nije se dugo čekalo na odgovor Palestinaca, ali i muslimana širom sveta. Palestinski predsednik Mahmud Abas rekao je da SAD ne mogu više biti posrednik u izraelsko-palestinskom mirovnom procesu, a militantna grupa Hamas pozvala je na novi, treći po redu sveopšti palestinski ustanak (intifadu) protiv Izraela. Na Zapadnoj obali, u Pojasu Gaze i u istočnom delu Jerusalima održani su masovni protesti praćeni nasilnim incidentima, koji su zahtevali pojačano prisustvo i reakciju izraelskih bezbednosnih snaga.

Informativni portal "Tajms of Izrael" navodi da je u sukobima Palestinaca i izraelskih vojnika najmanje jedna osoba stradala, a da je nekoliko stotina ljudi povređeno. Iz Pojasa Gaze, oblasti koju kontroliše pokret Hamas, ispaljene su i dve rakete ka izraelskim naseljima, a izraelska vojska je odgovorila podizanjem borbenih aviona i gađanjem ciljeva militanata u toj oblasti, pri čemu je bilo civilnih žrtava.

Ovi nemili događaji u zapećak su bacili predstojeću posetu bliskoistočnom regionu američkog potpredsednika Majka Pensa, koji planira da se krajem decembra sastane sa najvišim egipatskim, izraelskim i palestinskim zvaničnicima. Iako je predsednik SAD u nameri da „umanji štetu" pozvao palestinskog predsednika da poseti Belu kuću u narednih nekoliko sedmica, Abasova vladajuća palestinska partija Fatah nije bila odobrovoljena Trampovim pozivom i najavila je da će bojkotovati američkog potpredsednika Pensa koji „nije dobrodošao u Palestinu".

Postavlja se pitanje koji su politički motivi uticali da Donald Tramp, reklo bi se preko kolena, donese odluku koja može imati dalekosežne posledice po čitav region Bliskog istoka. Analitičari smatraju da se američki predsednik „nije toliko vodio diplomatskim proračunima", već, kako to navodi „Njujork tajms", „svojim obećanjem iz kampanje". I zaista, jedno od najkontroverznijih Trampovih obećanja u trci za predsednika SAD bilo je da će priznati Jerusalim za prestonicu Izraela.

Suočavajući se sa padom popularnosti kod kuće, dobrano okrnjenog političkog ugleda zbog istrage FBI-ja o navodnom mešanju Rusije u predsedničke izbore, veruje se da je Tramp i u ovoj spoljnopolitičkoj odluci bio motivisan prevashodno unutrašnjom politikom. Takođe, među ključnim motivima navodi se i želja predsednika da udovolji sve moćnijem desnom krilu njegove Republikanske partije, američkim hrišćanskim fundamentalistima (tzv. evangelistima), baš kao i uticajnom izraelskom lobiju i finansijerima njegove predsedničke kampanje. Među njima se posebno apostrofira jevrejski tajkun Šeldon Adelson koji je, prema pisanju britanskog „Gardijana", uložio najmanje 25 miliona dolara u Trampov izbor za šefa države.

KUŠNEROVA INICIJATIVA

Zanimljiv uvid o dešavanjima „iza paravana" u Beloj kući, koja su neposredno prethodila najnovijoj odluci Donalda Trampa, doneo je američki „Politiko". Ovaj uticajni info-portal navodi da je Džared Kušner, visoki savetnik i zet predsednika SAD, u najvećoj meri stajao iza objave da se Jerusalim prizna za glavni grad Izraela. Najglasnije je od svih visokih zvaničnika ohrabrivao Donalda Trampa da donese takvu odluku, uprkos tome što su se i državni sekretar Reks Tilerson i ministar odbrane Džejms Matis navodno protivili ideji da se u ovom trenutku Jerusalimu formalno prizna status glavnog grada.

Ova rizična strategija mladog Kušnera, koji je više puta boravio na Bliskom istoku u svojstvu izaslanika predsednika SAD, imala je, navodno, dvostruki cilj: prvi je da dokaže kako ima kapacitet da „postigne mirovni sporazum na Bliskom istoku, za koji mnogi skeptici sumnjaju da može biti sklopljen". Drugi, ali ne i manje važan razlog, odnosi se na činjenicu da je Džared Kušner, posebno od kada je za šefa osoblja u Beloj kući izabran bivši general Džon Keli, navodno dosta izgubio od svog pređašnjeg statusa „prvog među jednakima" među savetnicima predsednika. Stoga, od (ne)uspeha ove najnovije Kušnerove bliskoistočne inicijative umnogome će zavisiti i da li će ovaj ambiciozni političar jevrejskog porekla uspeti da povrati svoj donedavno neprikosnoveni autoritet u Zapadnom krilu Bele kuće.

Upućeni u bliskoistočnu igru smatraju da arapsko-izraelski sukob zapravo nikada u potpunosti neće biti rešen sve dok se ne reši pitanje statusa Jerusalima. Još 1995. godine predlog za rešenje ovog osetljivog pitanja dao je Predstavnički dom Kongresa, koji je tada usvojio "Akt o jerusalimskoj ambasadi". Ovim aktom kongresmeni su pozvali vladu SAD da premesti ambasadu iz Tel Aviva u Jerusalim, „glavni grad države Izrael". Iako je zakon obavezujući, u njemu je postojala klauzula koja je omogućavala predsednicima SAD da odlažu njegovu primenu na svakih šest meseci. Bil Klinton, Džordž Buš Mlađi i Barak Obama koristili su ovu mogućnost i sistematski su odlagali odluku o preseljenju. I Donald Tramp je jedanput odložio primenu ovog zakona, ali je 6. decembra stavio svoj potpis na akt kojim se Jerusalimu priznaje status prestonice.

MEĐUNARODNI GRAD

Još kada je rezolucijom UN-a krajem 1947. godine Palestina podeljena na dve države, arapsku i izraelsku, pitanje neizvesnog statusa Jerusalima planski je izostavljeno iz ovog rešenja. Grad je dobio status *corpus separatum* („zasebno telo") i označen je kao "zaseban, trokonfesionalni međunarodni grad". Međutim, svega dan nakon proglašenja nezavisnosti

ŽENE BORCI:
Džihadistička jedinica u Gazi

Izraela u maju 1948. godine, a u želji da spreče podelu Palestine, šest arapskih zemalja napale su tek proglašenu jevrejsku državu. Jedna od najmoćnijih regionalnih oružanih snaga toga doba, transjordanska Arapska legija, predvođena engleskim generalom Džonom Glabom (Glubb, poznat i kao „Glab-paša") prodrla je u Jerusalim okupiravši njegov istočni deo i proteravši Jevreje koji su tamo živeli. Kada su borbe okončane 1949. godine granica primirja faktički je podelila grad na istočni i zapadni deo.

I dok je kontrola nad zapadnim delom Jerusalima pripala Izraelu, istočni deo, u kome se nalazi i čuveni Stari grad (unutar čijih zidina su značajna sveta mesta tri velike religije: Zid plača, Crkva Svetog groba i Kupola na steni), kontrolisao je Jordan. Od 1967. godine do danas Izrael je u istočnom Jerusalimu izgradio brojna naselja u kojima živi oko 200.000 Jevreja, a koja međunarodna zajednica smatra nelegalnim.

I danas, većina naselja u Jerusalimu potpuno su podeljena na izraelske i palestinske delove, iako je Stari grad formalno podeljen na muslimansku, hrišćansku, jevrejsku i jermensku četvrt. Uprkos tome što takav „podeljeni" status Jerusalima opstaje već pola veka, Palestinci i nemali deo međunarodne zajednice upravo istočni Jerusalim vide kao prestonicu buduće države Palestine. To su, uostalom, nedavno zahtevali i ministri spoljnih poslova Arapske lige, koji su pozvali zemlje sveta da priznaju državu Palestinu sa istočnim Jerusalimom kao glavnim gradom. Sa druge strane, izraelski zvaničnici zatražili su od međunarodne zajednice da sledi primer SAD i prizna Jerusalim kao glavni grad Izraela.

Sagovornica „Vremena", rođena Beograđanka koja u Izraelu živi i radi još od početka devedesetih, smatra da kada se u medijima govori o izraelskoj okupaciji istočnog dela Jerusalima, nakon šestodnevnog arapsko-izraelskog rata koji je vođen 1967, često se prenebregava činjenica da je taj deo Jerusalima devetnaest godina ranije vojno okupirala upravo jordanska vojska sa britanskim generalom na čelu.

Komentarišući najnoviji potez Trampove administracije i priznavanje Jerusalima kao glavnog grada Izraela, naša sagovornica, koja je inače angažovana u tamošnjoj socijaldemokratskoj stranci Merec, smatra da je ova odluka "bura u čaši vode", ali da će „naneti štetu poziciji i imidžu Izraela". „Trampova odluka ništa ne menja u životima običnih ljudi, niti je izazvala preveliko uzbuđenje među građanima Izraela jevrejske nacionalnosti. To je samo američki blagoslov na postojeću situaciju, a koji Izraelu, u ovom osetljivom političkom trenutku, nanosi isključivo štetu." Ona napominje i da, uprkos tome što se ambasade stranih zemalja formalno nalaze u Tel Avivu, koji je „sigurniji grad i mesto atraktivnije za život", Jerusalim ostaje „političko središte u kome strane zemlje, putem konzulata i osoblja ambasada, obavljaju najsloženije i najosetljivije državne poslove".

Iako je izraelski premijer Benjamin Netanjahu pozvao građane da javno ne proslavljaju američko priznanje statusa Jerusalima, hiljade Izraelaca je ipak izašlo na ulice, ali ne da bi slavili, već da bi demonstrirali protiv Netanjahua i korupcije za koju je optužen.

NOVO ŽARIŠTE

Slučajno ili ne, tek odluka Donalda Trampa o Jerusalimu doneta je u istom danu kada je načelnik Generalštaba Oružanih snaga Rusije Valerij Gerasimov objavio da je Sirija u potpunosti oslobođena od terorista Islamske države. Slična objava čula se i iz Iraka par dana kasnije, kada je premijer te zemlje Hajder el Abadi proglasio konačnu pobedu nad militantima iz ISIS-a. Postoji zato opravdana bojazan da bi, nakon završetka jednog krvavog poglavlja na Bliskom istoku, gotovo istovremeno moglo biti otvoreno novo potencijalno krizno žarište. Ovoga puta, u samom srcu tri vodeće monoteističke religije sveta.

I mada aktuelna američka administracija očekuje da će tenzije nastale nakon odluke da se Jerusalimu dodeli status prestonice Izraela ubrzo splasnuti, zakočeni pregovarački proces između jevrejske države i Palestine teško da će biti pokrenut u skorije vreme. Uprkos najavama da će Tramp već početkom sledeće godine konačno predstaviti svoj „ultimativni" mirovni plan za Bliski istok, nepoverenje, pojačane tenzije i potencijalni oružani sukobi između vodećih zemalja regiona, onemogućuju mirovni proces. ¶

UROŠ MITROVIĆ

Poseta sultana

Posle „istorijske“ posete Erdogana Grčkoj odnosi između dve zemlje nisu se suštinski pomerili. Uspeh je što nije došlo do većeg skandala

Za „Vreme“ iz Soluna

Poseta Redžepa Tajipa Erdogana Grčkoj mnoge je iznenadila u trenutku kada je Turska u nekoj vrsti političke izolacije Zapada. „Novi Sultan“ je tek drugi put posetio neku od zemalja Evropske unije posle pokušaja puča u julu 2016, a ujedno je to bila i tek druga poseta nekog turskog predsednika Grčkoj od osnivanja Turske Republike 1923.

Prvi je Grčku posetio predsednik Dželal Bajar 2. decembra 1952, a posle punih 65 godina u zvaničnu posetu Grčkoj stigao je i nepredvidljivi Erdogan. Ovom dvodnevnom posetom 7. i 8. decembra Erdogan je očigledno hteo da popravi oštećeni most ka EU koristeći susednu Grčku kao odskočnu dasku, premda većina Grka u njemu vidi diktatora i megalomanskog sultana koji sanja o novom Otomanskom carstvu, a ni grčko-turski odnosi nikada nisu bili idealni.

Ove dve zemlje su često bile na ivici ratnih sukoba zbog nesuglasica oko ključnih pitanja, počev od Kipra, preko Istočnog Egeja i problema sa podvodnim granicama, do Zapadne Trakije, gde živi muslimanska manjina u Grčkoj. Grčka i Turska su, međutim, istovremeno i saveznice u NATO-u i važni trgovinski partneri, drže ključeve geopolitičke stabilnosti u istorijski nestabilnoj zoni koja se prostire od Srednjeg istoka i Istočnog Mediterana do postjugoslovenskog Balkana. Uprkos velikim istorijskim i političkim razlikama i sukobima, različitom tumačenju zajedničke istorije, postoje istovremeno duboke istorijske veze između turskog i grčkog naroda koje potiču iz zajedničkog vizantijskog i otomanskog nasleđa.

Uprkos nacionalističkom otrovu koji se s vremena na vreme prosipa na obe strane, nikada nije sasvim nestala obostrana želja da u licu onog drugog vidi svoj alter ego. Postoje mnogi zajednički interesi koji povezuju ova dva naroda i njihove zemlje, a to su pre svega bezbednost i stabilnost, ali i ekonomska saradnja u oblastima kao što su trgovina, energetika, transport, turizam, naročito u ovom periodu kada turska ekonomija grca u problemima, kad je lira potcenjena, dok se nasuprot tome grčka ekonomija oporavlja nakon višegodišnje recesije i ekonomske krize.

RANJENA ZVER

Ta saradnja je sada neophodna pre svega samom Erdoganu, koji iako na prvi pogled može delovati moćniji nego

RASPRAVA U RUKAVICAMA: Redžep Tajip Erdogan i Aleksis Cipras
Foto: AP

ikad, zapravo iz dana u dan gubi kredibilitet i poverenje i u zemlji i u inostranstvu. Optužuju ga za diktatorske metode i korupciju, pritisnut je uza zid i izolovan na mnogim nivoima, dok se istovremeno ponaša nepredvidljivo kao „ranjena zver".

Zato je Atina smatrala da je sad najbolji trenutak da pozove turskog predsednika – dok je slab i u izolaciji. „Mi nikome ne zatvaramo vrata, ali ne idemo nijedan korak unazad po pitanju međunarodnog prava", rekao je Dimitris Papadimulis, poslanik Sirize u Evropskom parlamentu i potpredsednik Evropskog parlamenta objašnjavajući Erdoganovu posetu Grčkoj. Uostalom, za Grčku sa jedanaest miliona stanovnika, susedna Turska sa 80 miliona stanovnika uvek je bila od izuzetnog značaja. Za Atinu poseta turskog predsednika nikako ne može značiti samo formalnu posetu jednog šefa države. Postoji posebna potreba da se održavaju stalni kontakti, odnosi i dijalog sa ovim susedom, mada rezultati često nisu zadovoljavajući.

REVIZIJA SPORAZUMA IZ LOZANE

Pošto je 7. decembra stigao u Atinu sa vidno pojačanim obezbeđenjem i pošto je položio venac na spomenik „nepoznatom junaku" na trgu Sintagma, osećajući se sigurno bar malo nelagodno zbog činjenice da polovinu epigrafa na spomeniku čine imena bitaka koje je grčka vojska vodila protiv Turaka, uputio se u predsedničku palatu prolazeći ispred strogih pogleda predsedničke garde graničara, gde ga je dočekao i pozdravio predsednik Grčke Prokopis Pavlopulos.

Tu je odmah uspeo da minira svaku ideju o protokolu nametnuvši intenzivni dijalog i verbalne provokacije predsedniku Grčke po pitanju grčko-turskih razlika i to direktno pred kamerama. To nije bilo neočekivano: od prvog trenutka kad je dogovorena poseta Erdogana, svi su znali da se radi o opasnoj misiji zbog Erdoganovog eksplozivnog temperamenta koji je nakon neuspelog puča postao potpuno nepredvidljiv. Tako je na samom početku posete istakao potrebu za hitnom revizijom Sporazuma iz Lozane.

Sporazumom u Lozani koji je 24. jula 1923. potpisalo 11 zemalja, ratifikovana je razmena grčko-turskog stanovništva, pa je tako 1.300.000 grčkog pravoslavnog stanovništva iz Turske nasilno napustilo Tursku i izbeglo u Grčku, dok je oko 500.000 Muslimana po istom ključu iz Grčke otišlo u Tursku. Tim sporazumom su određene kopnene i vodene granice između dve zemlje, kao i turske granice sa svim njenim susednim zemljama. Zapravo je Sporazumom u Lozani osnovana savremena turska država.

Jedna od uredbi Sporazuma iz Lozane bilo je izuzimanje od obavezne razmene stanovništva za 150.000 grčkih pravoslavaca u Konstantinopolju, tj. Istanbulu, kao i na ostrvima Imbros i Tenedos, zajedno sa grčkom pravoslavnom Patrijaršijom u Carigradu, a isto je važilo i za 110.000 muslimana u grčkoj Zapadnoj Trakiji. Ipak, grčka manjina u Istanbulu je posle pogroma nad Grcima septembra 1955. i masovnog progona 1964. svedena na manje od 3.000 ljudi, dok se muslimanska manjina u zapadnoj Trakiji uprkos raznim problemima održala do danas i broji oko 140.000 članova.

Cipras je podsetio Erdogana na otvorenu ranu kiparskog problema rekavši da on, Cipras, ima danas 43 godine i da "43 godine ovo pitanje ostaje otvoreno, jer je pre 43 godine došlo do ilegalne invazije turske vojske na severni deo Kipra"

Na tu muslimansku manjinu je mislio Erdogan, koju je pogrešno nazvao turskom iako je sastavljena od nekoliko nacija, kada je pomenuo potrebu za revizijom Sporazuma iz Lozane. Odgovor grčkog rukovodstva je bio jasan: Sporazum iz Lozane je nepromenjiv. Prilično oštrim diplomatskim jezikom grčki premijer Aleksis Cipras podsetio je Erdogana da se međunarodni sporazumi ne diraju i da je on, Erdogan, jednostavno i ljubazno pozvan u goste u jednu evropsku suverenu, demokratsku i pravnu državu koja poštuje i štiti prava i slobode svojih građana. Na to su Erdogana podsetili i Stejt department i Berlin odbacujući svaki razgovor o Sporazumu iz Lozane.

PUČISTI U GRČKOJ

Cipras je podsetio Erdogana na otvorenu ranu kiparskog problema rekavši da on, Cipras, ima danas 43 godine i da "43 godine ovo pitanje ostaje otvoreno, jer je pre 43 godine došlo do ilegalne invazije turske vojske u severni deo Kipra". A kada je predsednik Erdogan pozvao na deportaciju deset turskih oficira, pučista, koji se nalaze u grčkim zatvorima, Cipras je odgovorio da grčka demokratija, doduše, prezire pučiste, ali da u jednoj republici mora da postoji jasna razlika između vlasti i sudstva, te da je sudstvo nezavisno, pa prema tome niko nema pravo da se meša u njegov rad i odluke. Grčki sudovi su presudili da ovi ljudi ne treba da budu deportovani u Tursku jer smatraju da tamo neće imati pravedno suđenje, da bi bili mučeni i maltretirani.

To se nije dopalo Erdoganu pa je govorio o "političkim razlozima", na šta mu je odgovorio predsednik udruženja grčkih sudija koji je rekao da se u Turskoj trenutno 4000 sudija bez suđenja nalazi u zatvoru i da ne znaju čak ni koja im je optužba i da "Erdoganovi stavovi reflektuju kulturu Istoka". Treba napomenuti da u Grčkoj trenutno živi nekoliko hiljada turskih političkih izbeglica, većinom kurdskog porekla, uglavnom levičara, a posle puča 2016. njima se pridružilo još dve hiljade kemalista ili levičarskih disidenata zbog straha od progona Erdoganovog režima. U poslednje vreme mnogi turski biznismeni kupuju kuće u Grčkoj iz straha od sve veće nestabilnosti u Turskoj.

SULTAN U JAGNJEĆEM RUHU

Posle svega toga, Erdogan je u kontaktu sa Ciprasom snizio ton rekavši da Turska „ne baca oko na tuđe teritorije", kako „ je on obavezan da poštuje Sporazum u Lozani" i kako želi da ima prijateljske odnose i dobru saradnju sa Grč- »

PRAGMATIČNA ISTORIJSKA POSETA: Erdogan pred spomenikom neznanom junaku u Atini
Foto: AP

kom. Tada je postalo jasno da je to što je rekao u Atini bilo više u funkciji „liderskog šou programa“ na evropskom tlu sa namerom da pošalje „poruku moći“ turskim kemalistima, ali i Trampu i Merkelovoj čiju je podršku izgubio.

U tom smislu mu je bilo izuzetno korisno da dovede u pitanje Sporazum iz Lozane, gledajući više prema zapaljenom Srednjem istoku, nego prema Egeju i Trakiji. Hteo je da pogodi u centar turske kemaliste i da se dodvori svojim nacionalističkim biračima, a na Zapad da pošalje poruku povodom dešavanja u Siriji i Iraku, pošto su i granice sa tim zemljama takođe obuhvaćene Sporazumom u Lozani. Pozivajući se, na kraju, na pitanja muslimanske manjine u zapadnoj Trakiji kao i muslimanske „dijaspore” na Balkanu i u Evropi, on je želeo da se umili i svojoj stranci, koja se posebno bavi religijskim temama i pitanjima muslimanskog identiteta.

Grčka vlada je odgovarajući na napade opozicije da je Erdoganova poseta bila greška, ovu posetu ocenila pozitivno. Zamenik ministra inostranih poslova Jorgos Katrugalos je izjavio da „moramo da se bavimo nagomilanom napetosti i da spustimo ton u našim bilateralnim odnosima“. Govorilo se o novom, pozitivnom, dinamičnom početku, kao i o novoj stranici u grčko-turskim odnosima, pod uslovom poštovanja međunarodnog prava i dobrih komšijskih odnosa, budući da je Grčka čvrsto podržala kandidaturu Turske za članstvo u EU, te da bi volela da bude “vrata” i “prozor” Turske prema Evropi.

Na praktičnom nivou dve strane su odlučile da nastave razgovore o Merama za izgradnju poverenja u Egejskom moru, Istraživačke razgovore o ostrvskim i podmorskim granicama i oko pomoći dvema stranama na Kipru za pravedno i održivo rešenje problema, kako bi se Kipar opet ujedinio barem u federaciju. Takođe su se složili oko novih mera za saradnju u okviru sporazuma EU i Turske, koje će pomoći da se grčka ostrva oslobode izbeglica. U izbegličkoj krizi su i Turska i Grčka žrtve jer nose teret izbeglica za celu Evropu.

Erdogan je tim povodom naglasio da je Evropa obećala Turskoj 3 milijarde evra za pomoć u izbegličkoj krizi, ali je do sada dala samo 850 miliona međunarodnoj humanitarnoj organizaciji Crveni polumesec. Donete su odluke o čitavom nizu projekata, kao što je gradnja brze železničke pruge između Soluna i Istanbula, brodske veze između Soluna i Smirne, izgradnju drugog mosta na Evrosu (reka Marica), izgradnju novih gasovoda koji će preko Turske i Grčke prenositi azerbejdžanski, iranski i ruski gas ka Evropi i čitav niz državnih projekata i poslovnih investicija, jer nas “poslovi zbližavaju”.

KOD MUSLIMANA U TRAKIJI

Erdogan je iz Atine odleteo u Komotini, u Zapadnu Trakiju gde živi oko 140.000 grčkih građana muslimanske veroispovesti, što je 38 odsto ukupnog stanovništva Zapadne Trakije. Ova manjina je jedna od tzv. siročadi Otomanskog carstva, pošto nije nacionalno objedinjena, nego se sastoji od tri nacionalne manjine: Turaka, Pomaka i Roma. Turski predsednik ovu manjinu uvek naziva „turska manjina“, a njene članove “homonacionalne”, ignorišući činjenicu da npr. Pomaci, koji čine 30 odsto te muslimanske manjine, govore bugarski.

Tamo se Erdogan pomolio u džamiji Kir Mahale, a u nastavku je održao govor u muslimanskoj gimnaziji Dželal Majar pred stotinama grčkih muslimana koji su burno aplaudirali kada im je rekao da „kao grčki građani nemaju čega da se boje“, te da je „Grčka jaka država i da mora da nalazi rešenja za sve svoje građane“. „Izabrali ste četiri poslanika i treba preko njih da se borite za svoja prava. Probaćemo da ojačamo saradnju sa Grčkom, a vi ćete biti naš most“, rekao je Erdogan. Sam je priznao „greške iz prošlosti“ koje je turska država počinila u odnosu na Grke u Istanbulu, ali kojima su date „odgovarajuće odštete“; naglasio je da je tražio od grčkih vlasti da poštuju prava muslimanske manjine.

Na kraju ove „istorijske posete“ ispostavilo se da nisu bile tačne procene analitičara koje su govorile da je Erdogan došao u Grčku kako bi postavio most ka Evropi. Očekivalo se da će na grčkoj pozornici iskoristiti priliku da izađe iz izolacije i, govoreći sa evropskog tla, pokušati da obnovi trenutno problematičnu vezu sa Evropom. Erdogan nije napravio nijedan suštinski iskorak prema Evropi, čak ni što se ekonomije tiče. Sa svoje strane, izgleda da ni Grčka nije mnogo profitirala u poboljšanju političke klime sa Turskom, osim što je Cipras uspeo da skreše Erdoganu u lice neke za njega nelagodne istine. Uostalom, za tango je potrebno dvoje. ¶

GEORGIOS STAMKOS, MILICA KOSANOVIĆ

Fudbal: Liga Evrope

PROLEĆE, ČAK I U DECEMBRU

KRAJ POSNIH GODINA: Fudbaleri Crvene zvezde i Partizana Foto: Tanjug

Foto: A. Dimitrijević / Blic

Pomalo tiho prolazi najveći uspeh srpskog klupskog fudbala u poslednjih nekoliko godina, kao da su već svi navikli da sa stadiona dolaze samo ružne vesti. Da li će rezultati na terenu promeniti odnose na tribinama i u upravama, i da li će fudbalsko proleće dovesti civile na stadione u Srbiji

»

Foto: A. Dimitrijević / Blic

Reporter „Vremena“ je imao interesantan susret sa generalnim direktorom FK Crvena zvezda početkom juna ove godine, na Aerodromu „Nikola Tesla“ u Beogradu. Ispostavilo se da je na pasoškoj kontroli pri ulasku u Srbiju Zvezdan Terzić lagano, preko reda, prošao tu kontrolu u sektoru koji je predviđen za „službena lica“. Ipak, nije mogao da izdejstvuje dolazak kofera preko reda, pa se nakratko susreo sa potpisnikom ovih redova ispred trake na kojoj je klizio prtljag putnika sa leta Atina–Beograd.

Posle pozdrava reporter je pitao Terzića da li radi u Er Srbiji ili nekoj drugoj službi, pa može da tek tako preskoči gužvu, na šta se on samo nasmejao, a na drugo pitanje o tome šta ima u Atini, rekao je da je išao po trenera. Na pitanje: „Kog trenera?“, Terzić je rekao da je razgovarao sa Vladanom Milojevićem i da je to dobra opcija za Crvenu zvezdu. „Milojević, onaj koji je vodio Čukarički, onaj što nosi prsluke i kaiševe sa upadljivim šnalama?“ „Da, taj, i on je odličan trener“, odgovorio je Terzić. Na konstataciju reportera da bi bilo bolje da zadrže Boška Đurovskog, pravog zvezdaša, legendu kluba koji je nekoliko nedelja ranije uskočio na mesto trenera Zvezde u trenutku kada je izgledalo da je, zbog gubitka titule i Kupa, klub opet pred zatvaranjem i da mu nema spasa, jer „samo oni ljudi koji znaju šta Zvezda JESTE bila možda mogu da urade nešto da se klub vrati u život i preživi“, Terzić je rekao: „Ti i takvi zvezdaši su i uništili klub, ne pada mi na pamet da to radim.“

NOVO DOBA

Za to vreme, komšije sa druge strane Topčiderskog brda, FK Partizan, uživale su u novoj tituli kojom su stigli Zvezdu po broju osvojenih naslova. Izgledalo je, uprkos tome što je otišao Marko Nikolić, trener koji je preporodio klub i pobedio Zvezdu u prvenstvu koje je izgledalo kao da je odlučeno još u jesen 2016. godine, da ulaze u novo prvenstvo kao apsolutni favoriti. U rano leto 2017. godine, dok se Zvezda spremala da krene u kvalifikacije za plasman u Ligu Evrope, u danima kada se nekada tek planiralo gde i kada će se poći na pripreme, u Partizanu su bili opušteni u iščekivanju novog pokušaja da se plasiraju u Ligu šampiona. Liga šampiona nije baš njihov *trade mark* u poređenju sa, na primer, Dinamom iz Zagreba, ali za srpske uslove svakako jeste.

Šest meseci kasnije, svedoci smo najvećeg uspeha srpskog klupskog fudbala u poslednjih mnogo godina: dva lokalna kluba Partizan i Zvezda, ujedno jedini osvajači titula u srpskom fudbalu, plasirala su se u 32 najbolje ekipe u Evropi u takmičenju koje jeste drugo po važnosti, ali u kome takođe igraju neki važni, jaki i bogati klubovi i čiji pobednik ide direktno u Ligu šampiona.

Sa druge strane, Zvezda je opet dominantna u domaćem prvenstvu, rezultatski na nivou onog tima iz sezone 2015/16. koji je osvojio jednu od najubedljivijih titula, ali, što je još važnije, ovaj tim igra daleko bolje i zrelije. I to je razlog što će se „evropsko takmičenje“ igrati i na proleće, odnosno u februaru, i to posle 25 godina. To je jeziv post za klub koji je u dve decenije pre toga, od 1971. do 1991. godine, ne samo svake godine igrao u Evropi, nego je 12 puta igrao i u prolećnom delu evropskih takmičenja, dva puta u finalu tih takmičenja, i važio za jedan od pet klubova u Evropi koji su do pokretanja Lige šampiona odigrali najveći broj utakmica u elitnom klupskom takmičenju – Kupu šampiona.

NERAVNOPRAVAN MEDIJSKI TRETMAN

Partizan, koji je najuspešniji srpski fudbalski klub u poslednjih 25 godina, imao je puno prilika i ranije za ovakav rezultat jer redovno provodi jesen takmičeći se u Evropi, ali je do sada tek jednom, u sezoni 2004/05, uspeo da igra i na proleće – tada se bio plasirao među 16 najboljih klubova u Ligi Evrope. Dakle, za Partizan je više neuspeh što nije ušao u Ligu šampiona nego što je prošao dalje u utešnom takmičenju, jer se taj klub profilisao u najozbiljniji iz Srbije i jedini koji ima neku vrstu tradicije igranja u evropskim takmičenjima.

Partizan je godinama unazad igrao u Beogradu sa velikim i važnim evropskim timovima, ali se to nije moglo porediti sa histerijom koja je ove jeseni zavladala oko Crvene zvezde i njenih utakmica na Marakani, posebno one sa londonskim Arsenalom, jednim od najbogatijih klubova na svetu. „Zvezda u Evropi“ je predstavljeno kao povratak, bez obzira što ovaj klub danas nema nikakvu reputaciju u svetu, što je sveden na mali lokalni tim sa velikim zastarelim stadionom i sa ogromnim brojem navijača koji taj stadion mogu uvek da ispune.

Dok se utakmice Partizana uzimaju „zdravo za gotovo“, kao da taj klub „eto tako“ nastupa u Evropi, Zvezdini nastupi su mnogo bolje medijski pripremljeni, sa boljim PR-om, neprestanim podsećanjem na „slavne dane prošlosti“, kao da je Zvezda (mada je činjenica da jeste u nekoj meri) bila kolos evropskog fudbala. Sada je to predstavljeno kao povratak na staze na kojima se bilo 1991. godine, kada su osvojene evropska i svetska titula.

Da bi se to dogodilo ipak je pređen neverovatan put u leto 2017. godine, kada je Zvezda, da bi ušla u Ligu Evrope, morala da odigra celo jedno takmičenje – osam utakmica tokom „najtoplijeg leta u istoriji“. Dok se narod rashlađivao, tim koji je selektovao i pripremio Vladan Milojević zajedno sa Zvezdanom Terzićem igrao je utakmice i pobeđivao. Pobede protiv Sparte iz Praga i Krasnodara, dva tima skromnije istorije od Zvezde, ali danas sa boljim rejtingom i mnogo većim budžetom, već su bile fantastičan domet i činilo se da je sam plasman u Ligu Evrope uspeh po sebi.

ZVEZDINA RENESANSA

U svojoj „slavnoj istoriji“, pre tridesetak godina, Zvezda bi sa osam utakmi-

Foto: Blic

KONAČNO RADOST NA TRIBINAMA: Navijači

ca u Evropi već bila u finalu, a sada je bila tek na početku takmičenja koje će se završiti na stadionu Olimpika iz Liona u maju 2018. godine. Dakle, Zvezda je krenula na putovanje krajem juna 2017. i trebalo je da učestvuje u takmičenju koje se završava godinu dana kasnije. Njen plasman među 32 ekipe u Ligi Evrope, kako je već rečeno u javnosti, jeste prvi put da neki klub sa dna kvalifikacija ode tako daleko.

Šta se dogodilo da tim koji je u maju 2017. godine bio na ivici raspada, izgledao kao da će se ugasiti i ostati bez uprave i igrača, sedam meseci kasnije slavi kao da je ponovo na krovu Evrope, a njegovi navijači osete malo zadovoljstva nakon dve decenije ponižavanja, što od strane nesposobnih uprava, što od strane Partizana?

Čini se da su dve stvari presudile: Terzićeva odluka da dovede Milojevića iz Grčke gde je ovaj već počeo lagano da pravi karijeru, što govori da Terzić odlično zna da proceni ko je potencijal, i odličan posao koji je Milojević napravio sa dozom mirnoće i hladnokrvnosti, bez ijedne prenagljene reakcije i izjave.

Za razliku od prethodne dve sezone u kojima je na klupi Zvezde sedeo tzv. Grof Božović, koji nije doveden zato što ga je Terzić tražio nego po ukusu vlasti i ranije uticajnog Slaviše Kokeze (dok je bio u klubu), u kojima se narod zabavljao njegovim izjavama, a navijači strepeli zbog očajne igre tima, Milojević je sve promenio, iako nije bio veliki igrač niti je u Zvezdi ranije ostavio neki značajan trag.

Očigledno veoma obrazovan i pripremljen, uspeo je za vrlo kratko vreme da od gubitnika koji su ostali u klubu i novih igrača koje je Terzić sakupio sa raznih strana, sastavi tim koji zna zašto izlazi na teren, u kome igrači znaju šta su im zadaci i koji zna da igra na rezultat, kako se nekad govorilo. Zvezda je postigla samo tri gola u šest utakmica u Ligi Evrope, ali tako raspoređena da obezbedi prolaz u grupi gde su svi bili i veći i bolji od Zvezde, od Kelna i Bate Borisova do Arsenala.

Posle toliko godina, oni koji su gledali utakmice ovog kluba nisu morali da strepe. Tim je izgledao odlično i ni u jednoj utakmici nije bio u potpuno podređenoj poziciji. Štaviše, zbog ogromne pauze u nastupima u Evropi bilo je vidljivo ogromno poštovanje prema timova protiv kojih se igralo iako to nije morao da bude slučaj, jer istorija kluba može da dâ za pravo ovim momcima koji sada igraju da uvek očekuju pobedu bar na svom stadionu.

Zvezda je, razume se, bila i najgledaniji tim u ovom delu takmičenja, i zbog velikog stadiona i zbog toga što na utakmicama Lige Evrope u Evropi nema puno publike – to takmičenje ne puni tribine.

Čini se da je Terzić, iako nije na klupu doveo nekog ko je na Marakani odigrao 300 utakmica (kao što su Boško Đurovski, Vladimir Petrović ili Dragan Džajić), nekoga ko ne zna iz iskustva šta je potrebno raditi kada se istrčava iz onog tunela na stadionu, uspeo da animira neke od „legendi kluba", da im da na značaju, da budu uz ekipu makar kao amblemi jednog vremena u kome nikom nije bilo svejedno kada dolazi da igra na Marakani. Kao da su ti bivši asovi preneli malo osećanja za klub na tim koji je skupljen sa različitih strana. Izgledalo je, kao što nije godinama unazad, da na teren istrčava ekipa koja voli klub i koja nije tu samo da bi se za koji mesec prodala.

TRAČAK NADE

Dobra klima i dobar rezultat doneli su spokoj pred zimsku pauzu u kojoj će tim verovatno biti dodatno istumban, jer će uprava prodati ono što može da bi se još neki novac zaradio, a u klub će stići neki igrači koji su proveli par sezona napolju i sada sa više iskustva, ali i sa boljim računom u banci, mogu da pomognu klubu.

Zvezda je i dalje u velikim dugovima, ali kao da se točak okrenuo na drugu stranu, kao da je promenjen trend. Ako je zaista tako, onda će poverioci imati više poverenja u obećanja uprave da će dugovi biti vraćeni. U Evropi svaki gol i svaki bod donose novac, svaki novi krug donosi zaradu koja za ovako siromašne klubove kao što su Partizan i Zvezda znači opstanak. Rivali koje su srpski klubovi dobili za nastavak takmičenja u februaru 2018. godine, Viktorija iz Plzena i CSKA iz Moskve, jesu sada bogatiji i moćniji, ali ne i igrački bolji od Partizana i Zvezde, tako da ova fudbalska idila možda potraje.

Bolji rezultati i velike utakmice, puni stadioni bez incidenata vratiće veru u ovaj sport, i možda će deca koja ga masovno treniraju zato što maštaju da zaigraju na Kamp nou u Barseloni ili Vembliju u Londonu ponovo početi da sanjaju o travi Marakane ili Hrama, kako svoj stadion zovu navijači Partizana.

Opet, ništa od toga neće amnestirati huligane, koji i dalje idu uz ovaj sport i koji su se sad primirili jer su namireni. Obračun s njima i sa onima koji su u fudbalu da bi uzimali procente od prodaje mladih igrača ne sme da bude zanemaren zato što se u Beogradu igraju „evropske utakmice". Kada odu „stranci" i kada ostanemo sami sa sobom, rat na tribinama se nastavlja: skandiranjem u čast Ratka Mladića, vređanjem onih „koji nam smetaju", tučama i kriminalnim aktivnostima van stadiona.

Srpsko fudbalsko prvenstvo je daleko od regularnog i sada izgleda da nema šanse da Partizan bude prvak, jer ne sme da se dogodi da ima više titula od Crvene zvezde. Ako imamo to osećanje, onda ništa i dalje nije u redu sa srpskim fudbalom i sve ove gore opisane dobre stvari padaju niz liticu nameštaljki i kriminala.

Da, Evropa, ali uz prave domaće institucije. ¶

SLOBODAN GEORGIJEV

Ta teška strana reč –

“Oduzeo bih pravo glasa svakom starijem od 60 godina.”
“Skinu im penzije, ostave ih bez hleba, a oni i dalje ćute i trpe.”
“Babe i dede kukaju na išijas, a u prevozu se biju za sedište ko profi rvači”

Foto: Marija Janković

Ovo su samo neki od primera kako korisnici Tvitera gledaju na starije sugrađane, i to one anonimne. Način na koji se na društvenim mrežama govori o javnim ličnostima koje su zašle u treće životno doba još je suroviji. Svaki njihov stav posmatra se kroz prizmu godina, uz obavezne aluzije na demenciju, „izlapelost“ i verovatno najružniju reč koja se može uputiti starijem i iskusnijem od sebe – „prolupanost“.

Diskriminacija na osnovu životnog doba naziva se ejdžizam. Termin potiče iz engleskog jezika i reči „age“ (ejdž), koja znači doba ili uzrast. Sa izuzetkom pojedinih još uvek postojećih plemenskih zajednica u kojima se kult starosti izuzetno poštuje, ejdžizam je globalna pojava. U našim krajevima postoji legenda o lapotu, surovom običaju ubijanja starih ljudi, jer su fizički nemoćni, ne doprinose zajednici, a troše resurse i predstavljaju teret. Mada etnolozi i antropolozi danas dovode u pitanje postojanje ovog običaja, zapisi Tihomira R. Đorđevića iz 1918. govore o postojanju lapota u okolini Zaječara. Navodno, staru osobu ubijao bi mlađi potomak, a celo selo bi bilo pozvano da gleda ritual. Kao oružje korišćena je sekira ili malj, a u nekim legendama se pominje i kukuruzna pogača koju bi egzekutor stavio na glavu žrtvi i pre udarca izgovorio: „Ne ubijam te ja, već ovaj hleb.“ Na sreću, savremena antropološka istraživanja uspešno dokazuju da je lapot tek legenda, koju su njihove starije kolege, u vreme dok je antropološka nauka bila u povoju, pomešale sa stvarnošću. Štaviše, danas je poznato da legenda vodi poreklo iz vremena Starog Rima. Ipak, znamo da legende, premda činjenično netačne, u sebi uvek sadrže nešto od podsvesnih želja ljudskog uma. U ovom slučaju, mit o lapotu razotkriva nam kolektivno podsvesno uverenje da ljudi, kada ostare i više ne mogu da privređuju, naprosto ne treba da žive.

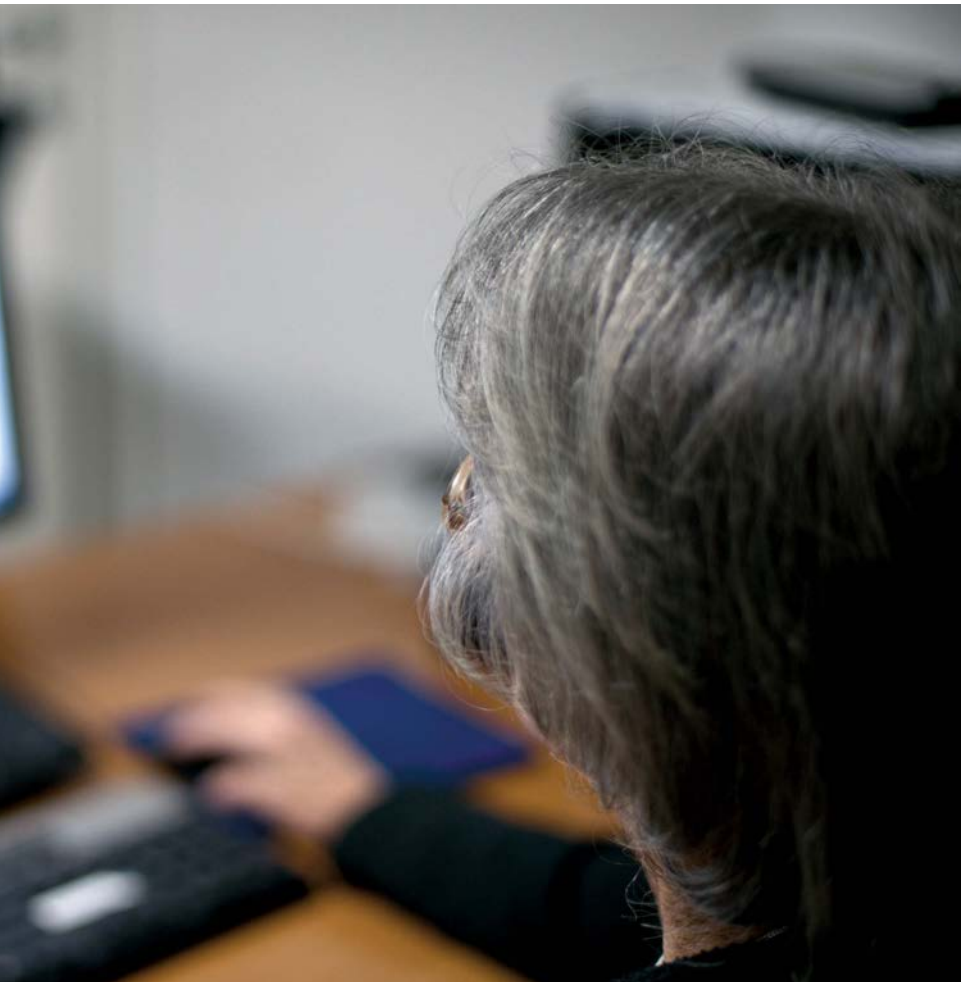
ŠTA SVE NE MOŽEŠ U SRBIJI KAD SI STAR

A kako u Srbiji zaista gledamo na starost i kako stojimo sa ejdžizmom? Istraživanje „Istina o godinama“ koje je sproveo McCann Truth Central kaže da većina ispitanika smatra da starost počinje u šezdesetoj godini, ali deo mlađih ispitanika ovu granicu pomera ka pedesetoj. Za razliku od njih, nešto stariji ispitanici početak starosti smeštaju nešto bliže sedamdesetoj godini.

Ipak, koliko smo surovi u pogledu na starost otkriva se tek u odgovorima na pitanja o tome kada smo previše stari za određene životne poteze. Recimo, većina smatra da su pedesete godine one u kojima je prekasno da se započne sopstveni biznis. S obzirom na sastav reprezentativnog uzorka (1500 punoletnih ispitanika, 500 starijih od 55), sva je prilika da se većina u pedesetim oseća umorno za nove početke. Paradoks je u tome što nam je tranzicija u Srbiji donela gubitak poslova, povećanu potrebu za prekvalifikacijama i sve više ljudi u tzv. ozbiljnim godinama koji pokreću sopstvene male biznise. Ipak, ispitanici su daleko blaži prema seniorima kada je reč o egzistencijalnim stvarima poput zaposlenja. Na pitanje kada smo suviše stari za noćne izlaske, većina kaže – u četrdesetoj. Ali, ima i nešto utešno: najčešći odgovor na pitanje kada smo prestari da započnemo ljubavnu vezu glasi: nikad! Ovaj odgovor mogao bi da posluži kao zgodna prilika za razbijanje tabua o ljubavnom i seksualnom životu u Srbiji. Ovdašnji sagovornici s kojima je „Vreme“ pokušalo da priča na tu temu nisu bili raspoloženi za to, smatrajući pitanja suviše intimnim. Međutim, jedna druga nacija ne libi se da priča o tome: britanski „Indipendent“ i „Gardijan“ obiluju člancima u kojima ljudi svedoče o tome kako su pravu ljubav i istinsku sreću pronašli s partnerima tek posle 50. ili 60. godine. U razgovoru sa ljudima iz Srbije jedino do čega smo uspeli da dođemo je nešto što bismo nazvali autoejdžizmom. Sagovornica T.R. (63) udala se pre dve godine za svog vršnjaka, udovca: „Ja razvedena, sama, on sam, nije ti to ljubav ko kad imaš 20 ili 30, to ti je, eto, da pravimo društvo jedno drugom, da ne budemo sami. Kakva ljubav u ovim godinama...“ Šta bi na to rekla Leni Rifenštal, legendarna rediteljka koja se po drugi put udala baš na dan svog 101. rođendana?

Kako gledamo na starenje i koliko nas to razlikuje od ostatka sveta, govori

– ejdžizam

Kako gledamo na starenje i koliko nas to razlikuje od ostatka sveta, govori i podatak iz McCann Truth Central istraživanja koji kaže da se globalno čak 57 odsto ispitanika raduje starenju, dok u Srbiji starost s nestrpljenjem iščekuje tek 15 odsto ispitanih

i podatak iz McCann Truth Central istraživanja koji kaže da se globalno čak 57 odsto ispitanika raduje starenju, dok u Srbiji starost s nestrpljenjem iščekuje tek 15 odsto ispitanih. Osim toga, u Srbiji najnegativniji odnos prema starosti imaju ljudi u sedamdesetim godinama, dok na globalnom nivou baš ta grupa najviše uživa u svojim godinama, a na starenje negativno gledaju mahom tridesetogodišnjaci.

SLINAVCI VS. METUZALEMI

Gerijatrija, izlapotine, metuzalemi, starkelje, samo su neki od pogrdnih naziva za starije ljude koje su nabrojali ispitanici McCannovog istraživanja. No, ejdžizam može ići i u obrnutom smeru, pa tako i za mlade postoje izrazi poput: balavci, slinavci, fetusi i slično. Rat generacija očigledno je nešto široko rasprostranjeno, no, večno pitanje ostaje koje je to životno doba prema kome se ne odnosimo diskriminatorski. Krajem novembra ove godine, magazin „Njujorker" objavio je članak o zabrinjavajućem ejdžizmu u prestonici IT industrije – Silicijumskoj dolini. Autor je razotkrio prilično brutalne detalje o tome da zaposleni u IT industriji idu u „staro gvožđe" već posle navršene tridesete godine. Možda treba da promenimo razumevanje skraćenice IT. Možda se iza nje više ne krije sintagma „internet tehnologije", već „instant tehnologije" – industriju su preuzeli dvadesetogodišnjaci koji brzo misle i kratko se zadržavaju na jednom mestu.

O obrnutom ejdžizmu (starijih prema mlađima) govori i istraživanje McCanna: četiri od pet seniora smatra da su mladi sebični, troje od četvoro smatra da mladi ne poštuju mišljenje starijih, a svaki drugi ispitanik tvrdi da su mladi lenji. U istom istraživanju „omladina" uzvraća udarac, pa tako troje od četvoro ispitanika u dvadesetim i tridesetim godinama smatra da su stari konzervativni, a dvoje od troje da su džangrizavi. Ukrštanjem ovih odgovora dobijamo zapravo toksičnu formulu po kojoj uverenja jednih podstiču uverenja drugih: ako ti meni kažeš da sam lenj, ja ću tebi da si džangrizav; smatraš da sam konzervativan, e, pa, ja mislim da ne poštuješ moje mišljenje...

„Ako nema od tebe koristi, ti si precrtan", kaže jedan od ispitanika u ovom istraživanju. U njegovim rečima leži sva suština surovosti i štetnosti ejdžizma. U vreme kad je ljudski životni vek duži nego ikada u istoriji čovečanstva, kad više nego ranije vodimo računa o ljudskom dostojanstvu, niko ne bi smeo da se oseća precrtanim jer od njega drugi nemaju koristi. Uostalom, pomenuto istraživanje čak i demantuje uverenje o beskorisnosti seniora: velika većina ispitanih finansijski pomaže decu i unuke, a bar polovina iz obe grupe starijih (55 do 64 i od 64 pa naviše) čuva unuke bar jednom nedeljno. Beskorisni? Ne bi se reklo. Iskorišćavani? Verovatno, s obzirom na to kako se osećaju.¶

JOVANA GLIGORIJEVIĆ

OBRATI PAŽNJU!
VREME
Dragoljub Žarko
NAPRE
Aleksandar Ćirić
Igre u Olimpiji
VREME
nedeljnik
VREME
MILAN MILOŠEVIĆ
Desna deca levih roditelja
O JOŠ JEDNOJ GENERACIJI X
IZMEĐU "VOĐE", "DANGE" I "STRADIJE"
Prilog kulturi sećanja, hronika u 250.000 reči
u tekstovima ispisivanim tokom 2340 nedelja,
kao proleće vode proteklih od 1970. do 2015.
Odabrani članci objavljivani tokom prethodnih 45 godina u listovima
Vreme, NIN, FAKK i Yu Novosti, o raspadu Jugoslavije, Kosovu,
uspaljenosti s katakliz mičnim posledicama, o političkim borbama
90-ih, pre kinutoj modernizaciji i urbanizaciji bez urbanosti, migracijama
u samoupravnom socijalizmu i pećinskom antikomunizmu, o tome
kako će, sudeći po socijalizmu, kapitalizam u Srbiji ispasti loš
i o tome kako je otpisana jedna generacija nade.
Beograd, 2015
IVAN IVANJI
MAĐARSKA REVOLUCIJA 1956.
VREME
TEOFIL PANČIĆ
PILULE PROTIV ZABORAVA
VREME
još nije kasno da kupite
knjige u izdanju nedeljnika
VREME
informacije na 011/3234-774 ili www.vreme.com
ВУЧИТЋУ, ХВАЛА!
Драган Тодоровић
У ТРИ ЛЕПЕ
VREME

FABRIZIO BOSSO
& SCHIME TRIO + 1
"DIZZY GILLESPIE: 100 GODINA OD ROĐENJA"
21. DECEMBAR 2017.
VELIKA SALA DOMA OMLADINE BEOGRADA
OD 20 ČASOVA
Dom omladine Beograda
eventim
CARD SERVICE

Od Šazam do š'a znam

Ako vam kažem da sam napravio aplikaciju koja uparuje kravatu sa čarapama, da li vas zanima podrobniji opis? A ako bih na to dodao da sam je upravo prodao za, recimo, pedeset miliona dolara, da li se stepen vaše radoznalosti menja.

Svojevremeno, u veselim osamdesetim, Stiv Džobs je objašnjavao da se više studenata pojavljuje da ga sluša kada gostuje na njihovom univerzitetu zato što žele da vide čoveka koji je zaradio pola milijarde dolara pre tridesete nego zato što ih stvarno zanima šta to on ima da kaže. Takav odnos ceo svet ima i prema vesti da je kompanija Epl kupila servis Šazam za, tvrde mnogi, 400 miliona dolara. Inače, nijedna strana ne otkriva tačnu cifru. Na neki način Šazam podseća na onu aplikaciju sa početka priče. Samo što umesto uparivanja garderobe daje odgovor na pitanje koju pesmu upravo slušam.

Šazam je nastao u Londonu 1999. godine, dakle pre pucanja prvog internet balona, kada se još verovalo da sve što napraviš na internetu donosi ogromne pare. Dugo je izgledalo da su autori ove aplikacije žešće omašili, toliko dugo da su trojica od četvorice izašla iz priče pre nego što se ona ovako monumentalno materijalizovala. U međuvremenu je Šazam postao obaveza za vlasnike ajfona, bio je, takoreći, deo "prve ugradnje", gotovo da je stizao sa telefonom. Čim bi neka pesma zasvirala, Šazam bi vam iz potaje i nepogrešivo šaputao o čemu se radi. Niste čak morali da idete na internet, baza podataka sa "otiscima prstiju" pesama nalazila se na vašem telefonu, za slučaj da zaglavite na pustom ostrvu.

Iako se na internetu, poslednjih dana pogotovo, vrte ogromne pare, i dalje je 400 miliona dolara cifra zbog koje se zviždi. Zato su se mnogi bacili na analizu zašto je Epl kupio nešto bez čega je, možda, mogao.

Prvi odgovor je kao i u sportu. Uzimaš igrača koji ti ne treba da ga ne bi kupio neko drugi i zakomplikovao ti život. Drugi odgovor je mnogo zanimljiviji. Šazam je za ovih 18 godina postojanja napravio fantastičnu bazu muzičkih navika desetina miliona korisnika. Znaju šta ko voli. A mnogi će vam reći da umeju dobro da procene čoveka na osnovu njegovog muzičkog ukusa. Nusproizvod, a vrlo profitabilan, jeste to što se na osnovu tih navika može predvideti, pa i nametnuti neki budući hit. Znamo šta ljudi vole da slušaju i možemo da pretpostavimo šta bi im sledeće "leglo" pre nego što oni to i sami shvate.

Ali, najzanimljiviji i za nas najinteresantniji odgovor ponudio je bloger ZDNeta. On tvrdi da je muzika sasvim nebitna, već da je Epl privučen sposobnostima Šazamovih programera da upravljaju velikim bazama podataka i da filtriraju rezultate po nekom kriterijumu. Najmanje je bitno što su to radili s muzikom, dokazali su se kao sposobni, pa i uporni (18 godina), a Epl će već umeti da im smisli neko poslušanje.

Ovo je dobra preporuka za srpske startapove. Nije bitno da li zaista imate dobru ideju (kravate i čarape) već to koliko ste duboko ušli u materiju, odnosno rešavanje problema. Na ceni nisu oni koji imaju rešenje, već oni koji umeju da rešavaju. Jer se oni prvi bave starim problemima, a kupuju se oni koji će umeti da se bave novim. ¶

PRODAJA&PRETPLATA

ŠTAMPANO IZDANJE

	kurirom [Beograd]	poštom [Srbija]	običnom poštom [Evropa]	avionom [ceo svet]
6 meseci / 26 brojeva	4650 RSD	4400 RSD	90 EUR	135 EUR
12 meseci / 52 broja	9300 RSD	8800 RSD	170 EUR	260 EUR

INTERNET IZDANJE

	iz Srbije uplatnicom	iz Srbije **u redakciji**	iz sveta karticom
1 broj sa PDF-om	—		1,49 EUR
1 mesec / 4 broja sa PDF-om	—		5,49 EUR
6 meseci / 26 brojeva bez PDF-a	2600 RSD	**1500 RSD**	23,00 EUR
6 meseci / 26 brojeva sa PDF-om	3600 RSD	**2000 RSD**	30,00 EUR
12 meseci / 52 broja bez PDF-a	4300 RSD	**2900 RSD**	37,00 EUR
12 meseci / 52 broja sa PDF-om	5800 RSD	**3800 RSD**	50,00 EUR

Opcija **PDF** podrazumeva i mogućnost preuzimanja fajla u obliku identičnom štampanom izdanju. **ZABRANJENO JE DA VIŠE LICA UPOTREBLJAVA ISTI NALOG.** PDF fajl se daje na ličnu upotrebu registrovanom pretplatniku, fizičkom licu, i **ZABRANJENO JE DISTRIBUIRATI CEO ILI DELOVE FAJLA** bez prethodne pisane saglasnosti NP Vreme doo, Beograd. U sve dinarske cene je uračunat PDV. U sve cene pretplate na štampana izdanja uračunata je poštarina.

Uplatu možete izvršiti lično u prostorijama redakcije, radnim danima od 9.30 do 14.30h. Za ovu vrstu uplate važi poseban popust (vidi tabelu levo).

Ako ne možete doći u redakciju, potvrdu o uplati zajedno sa svojim podacima pošaljite e-mailom na adresu **prodaja@vreme.com**, faksom na broj 011/3238-662 ili poštom na Vreme, Kosovska 17, Beograd, sa naznakom za šta je uplata izvršena. Za internet pretplatu obavezno navesti e-mail za kontakt. Vašu e-mail adresu ne ustupamo trećim licima. Dinarske uplate izvršite u korist NP VREME na račun broj **160-302538-91**.

Za dostavu u inostranstvu, uplata u zemlji se vrši uplatom odgovarajućeg iznosa na naš dinarski račun, u dinarskoj protivvrednosti prema srednjem kursu NBS na dan uplate. Iz inostranstva možete izvršiti uplate za sva naša izdanja pomoću kreditne kartice na internet adresi **http://www.vreme.com/pretplata** ili direktno na naš devizni račun (za detalje obratiti se službi prodaje). Trajanje pretplate na internet izdanje određuje se datumski do isteka poslednjeg dana pred izlazak broja za koji pretplata više ne važi.

DOSTUPNO U DIGITALNOM FORMATU www.novinarnica.net

Usluge internet pretplate na Vreme vrši i *www.novinarnica.net* prema svom cenovniku.

Dodatne informacije u vezi s prodajom i pretplatom: telefonom, radnim danom od 9 do 15h: 011/3234-774 ili e-mailom na *prodaja@vreme.com*

Tišina

Televizor vergla u prazno, veš-mašina centrifugira, aspirator huči, komšinica na spratu iznad usisava, frižider veselo brunda, dok kroz (zatvoren) prozor dopire buka saobraćaja i vatrogasnih sirena. Tako je kod kuće. U kafeteriji brunda aparat za espreso, muzika je preglasna za mesto na kom se ljudi okupljaju da bi ćaskali, a ne đuskali... U gradskom prevozu opet motor, samo, ovaj zvuči kao da ćemo svakog trenutka izginuti. U međugradskom autobusu ljudi urlaju u telefone ili im zvuk iz slušalica probija tako da svi čujemo "Što se mala uobrazi". U hotelu, raspojasani turisti treskaju vratima, svađaju se na češkom, po celu noć se čuje lift ili pak zuji ventilacija. Ko nema sreće pa živi u zgradi sa tankim zidovima, čuje sve što komšije rade. Ne, nije najgore kad se čuje kako obavljaju fiziološke potrebe ili "ono". Najgore je kad komšije pasionirano igraju jamb, pa vam ono kotrljanje kockica tandrče po mozgu dan i noć. Ne pitajte kako znam.

Na sveopštu buku, larmu i galamu dodajmo i lavež pasa, arlaukanje razmažene mačke, preglasnu prijateljicu koja još i priča mnogo i besmisleno... Još uvek ne znate od čega ste napeti i nervozni? Jeste, plate su male, računi veliki, deca lenja, muž nezainteresovan... Sve su to razlozi da se bude neurotičan i frustriran. Ali ima i ovaj periferni faktor, stalna buka, zveckanje, šuškanje, zujanje, pištanje, šištanje, krčanje, vibriranje... Kuku, vibriranje. Izluđeni od zvukova, u poslednje vreme svi gasimo zvona na telefonima i podešavamo na vibraciju. Jesmo li mirniji? Nipošto. Kad telefon zazvoni, svako ume da prepozna svoj zvuk ili melodiju. Ostali sede blaženi i ne obraćaju pažnju. Kad se začuje vibracija, svako poskoči jer misli da baš njega neko traži.

S vremenom čovek počne da ceni tišinu, naročito u današnje vreme, jer sigurno je da nijedan vek nije bio bučniji od ovog našeg. Tišina je postala takva retkost da je potpuno neverovatno kako se još niko nije setio da trguje tišinom. Vrednost akcija tišine na berzi sigurno bi divljala više nego ovaj sad tako popularni Bitkoin. Tišina je neprocenjivo vredna jer je gotovo više uopšte nema. Čepovi za uši nisu rešenje, ne zato što ne rade, nego zato što to nije prava tišina. To je obična prepreka između čoveka i zvuka. Nešto kao klima-uređaj: nije vam to prava hladovina, nego isti onaj vreli vazduh koji jedna (bučna!) mašina promulja i ubaci u prostoriju.

Smisleno je, naravno, zapitati se čemu tišina, šta će ona bilo kome? Nije li tišina znak usamljenosti i napuštenosti? Kao da si, ne daj bože, gluv... Ima i toga, ali tišina je pre svega vredna zbog mira. A važnost i vrednost mira još niko nije uspeo da ospori, niti ima budale na ovome svetu koja bi odvalila kako je mir precenjen i nepotreban. Naročito unutrašnji mir, koji verovatno još niko na svetu nije postigao, osim možda budističkih sveštenika i jogina, mada oni možda i lažu, mi to ne možemo da znamo. Prava vrednost tišine otkriva se kad iznenada sve utihne, pa čoveka, ničim izazvan, preplavi talas spokoja. Ono kad se sve primiri pred oluju. Ili kad je praznik, pa niko nigde ne žuri i nema ljudi na ulicama. Dobro, priznajem, nekad to može da bude i jezivo, jednom sam se zatekla u Bulevaru revolucije na državni praznik – nigde automobila, tramvaja ni ljudi, sve radnje zatvorene, pomislih da je bio smak sveta, a meni niko nije javio. Ima ljudi koje gluva tišina uznemirava, pa puštaju zvukove pljuska ili talasa koji treskaju o stene. Postoje čak i one "white noise" mašine, što se uključe pred spavanje, pa umorni spavač po vascelu noć sluša šum vodopada, huk vetra ili skičanje delfina. To nas dovodi do prave mere tišine koja nam je potrebna za mir.

Dakle, nipošto ona gluva, jeziva tišina, nego najmanja moguća mera zvuka usred tišine. Na primer, prigušeni koraci kad napada sneg ili ono kad sve utihne, a čuje se samo Čet Bejker kako tiho peva klasike. A može i cvrčak. ¶

EMA LABUDOVIĆ

AKCIJA

NEDELJNIKA **VREME** I IZDAVAČKE KUĆE Laguna

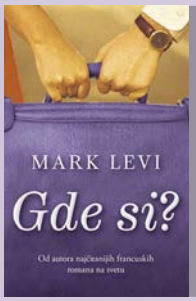
Knjige za 399 dinara!

U SVIM KNJIŽARAMA „DELFI" U SRBIJI
Ponesite ovaj primerak „Vremena" u neku od knjižara „Delfi" i kupite jedan od deset naslova sa ovog spiska po specijalnoj ceni od 399 dinara.
Akcija traje od 24. novembra do 22. decembra 2017.

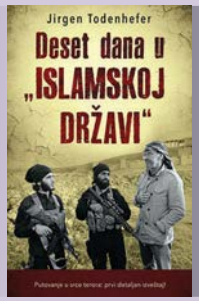
Mihael Kelmajer:
DVA GOSPODINA NA OBALI

Vinston Čerčil i Čarli Čaplin šetaju obalom i razgovaraju o svojim životima, politici, umetnosti, „crnom psu" depresije i demonima istorije. Roman o hroničnoj melanholiji, prijateljstvu i kratkom i gorkom XX veku.

Mark Levi:
GDE SI ?

Ljubavni roman najčitanijeg savremenog francuskog pisca čije su knjige prevedene na četrdeset jezika i prodate u dvadesetak miliona primeraka. Priča o dvoje razdvojenih ljubavnika, koja se odvija između Njujorka i Hondurasa.

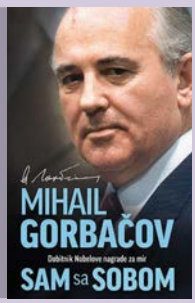

Jirgen Todenhefer:
DESET DANA U ISLAMSKOJ DRŽAVI

Jirgen Todenhefer je 2014. otputovao u Mosul, središte Islamske države, boravio tamo deset dana, razgovorao sa vojnicima, dželatima, sudijama, lekarima i običnim svetom, i napisao ovu knjigu kao dramatično i pouzdano svedočanstvo o najokrutnijoj političkoj tvorevini našeg vremena.

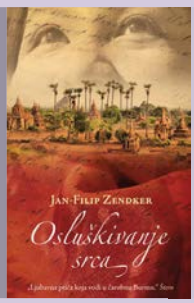
Mihail Gorbačov:
SAM SA SOBOM

Autobiografija poslednjeg predsednika Sovjetskog saveza i dobitnika Nobelove nagrade za mir 1990. godine, knjiga kojom sumira svoj život, karijeru i istorijsku ulogu.

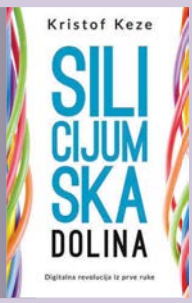
Jan-Filip Zendker:
OSLUŠKIVANJE SRCA

Priča o mladoj ženi koja u potrazi za nestalim ocem, tragom jednog ljubavnog pisma od pre četrdeset godina, odlazi u Burmu i tamo otkriva tajnu očeve prošlosti i egzotični svet Istoka koji će je zauvek promeniti.

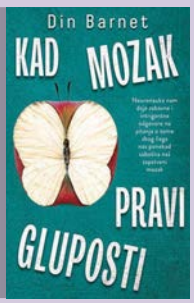
Kristof Keze:
SILICIJUMSKA DOLINA

Digitalna revolucija iz prve ruke: kako su nastale i na kojim tehnološkim i ekonomskim principima počivaju najveće savremene korporacije kao što su Fejsbuk, Gugl, Amazon i Epl.

Din Barnet:
KAD MOZAK PRAVI GLUPOSTI

Popularno pisana knjiga o neuronaučnim saznanjima koja daje zabavne i intrigantne odgovore na pitanja o tome kako i zbog čega nas mozak ponekad sabotira.

Danjan Čen:
ŠANGAJSKA PRINCEZA

Biografska priča o Dejzi Kvok, devojci iz jedne od najbogatijih šangajskih porodica, koja u vreme kineske Kulturne revolucije dospeva u logor „za prevaspitavanje kapitalista". Knjiga jedne od najpopularnijih savremenih kineskih spisateljica, prodata u milionskom tiražu.

Makis Citas:
BOG MI JE SVEDOK

Duhovita i dirljiva priča o protivrečnostima savremenog grčkog društva data kroz vizuru tragikomičnog antijunaka ovog romana, pedesetogodišnjaka razapetog između provincije i prestonice, Grčke i Evrope, sebe i okruženja, profanog i sakralnog.

Srećko Horvat i Slavoj Žižek:
ŠTA EVROPA ŽELI?

„Bauk kruži Evropom – bauk otpora opasnom poricanju evropske političke elite da je nešto trulo u temeljima našeg kontinenta. Žižek i Horvat podstiču širenje ovog bauka", napisao je Janis Varufakis u preporuci za ovu knjigu koja propituje probleme i apsurde današnje Evropske unije.

Spisak knjižara u kojima ovaj popust važi:

Laguna Klub čitalaca, Resavska 33, Beograd
Delfi knjižara **Momo Kapor,** Stanoja Glavaša 1, Beograd
Delfi knjižara **Immo**, Gandijeva 21, Beograd
Delfi knjižara **SKC**, Kralja Milana 48 (ulaz iz Resavske), Beograd
Delfi knjižara **Borislav Pekić,** Knez Mihailova 40, Beograd
Delfi knjižara **Branislav Nušić**, Makedonska 12, Beograd
Delfi knjižara **Dobrica Ćosić**, Bulevar kralja Aleksandra 146, Beograd
Delfi knjižara **Vuk Karadžić**, Bulevar kralja Aleksandra 92, Beograd
Delfi knjižara **Miljakovac**, RK Beograd, Vareška 4, Beograd
Delfi knjižara **Banovo brdo**, Požeška 118a, Beograd
Delfi knjižara **Zira**, Ruzveltova 33, Beograd
Delfi knjižara **Terazije**, Terazije 38, Beograd
Delfi knjižara **Dositej Obradović**, Glavna 20, Zemun
Delfi knjižara **Kruševac,** Mirka Tomića 88
Delfi knjižara **Subotica**, Korzo 8
Delfi knjižara **Jovan Jovanović Zmaj**, Zmaj Jovina 12, Novi Sad
Delfi knjižara **Sremska Mitrovica**, TC Rodić
Delfi knjižara **Niš**, Voždova 4
Delfi knjižara **Niš**, TC Kalča, lam. E, lok. 11
Delfi knjižara **Radoje Domanović**, Kralja Petra I 12, Kragujevac
Delfi knjižara **Valjevo**, Kneza Miloša 33
Delfi knjižara **Branko Ćopić**, Omladinska 16/1, Kraljevo
Delfi knjižara **Vladislav Petković Dis**, Gradsko šetalište bb., Čačak
Delfi knjižara **Isidora Sekulić**, TC Aviv Park, Miloša Obrenovića 12, Pančevo
Delfi knjižara **Požarevac**, Stari korzo 2
Delfi knjižara **BIG Novi Sad**, Sentandrejski trg 11, Big Shopping centar
Delfi knjižara **Užice**, Trg Svetog Save 46, Užice
Delfi knjižara **Jagodina,** VIVO shopping PARK, lokal A10, Stevana Ivanovića bb.
Delfi knjižara **Gornji Milanovac,** Vojvode Milana 4
Delfi knjižara **Zrenjanin,** TC Aviv park Zrenjanin, Bagljaš Zapad 5
Delfi knjižara **Vasko Popa,** Trg Sv. Teodora Vršačkog 5, Vršac
Delfi knjižara **Zvezdara**, TC Aviv Park, Živka Davidovića 86**,** Beograd
Delfi knjižara **Miloš Crnjanski**, Vase Čarapića 2–4, Beograd
Delfi knjižara **Subotica,** TC Shoppi, Segedinski put 88
Delfi knjižara **Novi Beograd**, Bulevar Mihajla Pupina 181, Beograd
Delfi knjižara **TC Stop Shop, lokal 15.4,** Bulevar Medijana 21, Niš
Delfi knjižara **Borča**, Tržni centar SHOPPI, Zrenjaninski put bb., Beograd
Delfi knjižara **Karaburma**, **TC BIG FASHION**, Višnjička 84, Beograd
Delfi knjižara **Lebane**, Cara Dušana 57
Delfi knjižara **Šabac,** Gospodar Jevremova 18
Delfi knjižara **Lazarevac,** TC Stop Shop, Železnička bb.

INVESTICIONI KREDIT
BEZ OBAVEZNE HIPOTEKE

BUDITE ZA IDEJU ISPRED DRUGIH.

INOVACIJA U KREDITIRANJU

INNOVFIN INVESTICIONI KREDIT BEZ OBAVEZNE HIPOTEKE

Želite da inovirate i unapredite proces rada?
Za vas smo obezbedili jedinstven dugoročni investicioni kredit i omogućili jednostavniji pristup finansijskim sredstvima.

BEZ OBAVEZNE HIPOTEKE I ZALOGE | **NIŽI TROŠKOVI** | **JEDNOSTAVNIJA PROCEDURA**

Da bismo podstakli razvoj malih i srednjih preduzeća i preduzetnika na teritoriji Srbije i pored relaksirane politike u delu kolaterala, zadržali smo atraktivne uslove kreditiranja.
U ponudi su, takođe, kratkoročni i dugoročni krediti za obrtna sredstva bez obavezne hipoteke.

SVET MOGUĆEG.

EUROPEAN INVESTMENT FUND

BANCA INTESA

www.bancaintesa.rs 011 310 88 88

Bank of INTESA SANPAOLO

Program kreditiranja se sprovodi uz InnovFin garanciju za mala i srednja preduzeća i podršku Evropske unije u okviru finansijskih instrumenata Horizont 2020. Ovaj oglas je informativnog karaktera i kreiran je u promotivne svrhe.

VREME

Copyright © NP Vreme, Beograd

Upotreba materijala iz ovog fajla u bilo koje svrhe osim za
ličnu arhivu dozvoljena je samo uz pisano odobrenje NP Vreme

PDF IZDANJE RAZVILI: Saša Marković i Ivan Hrašovec

OBRADA: Marjana Hrašovec